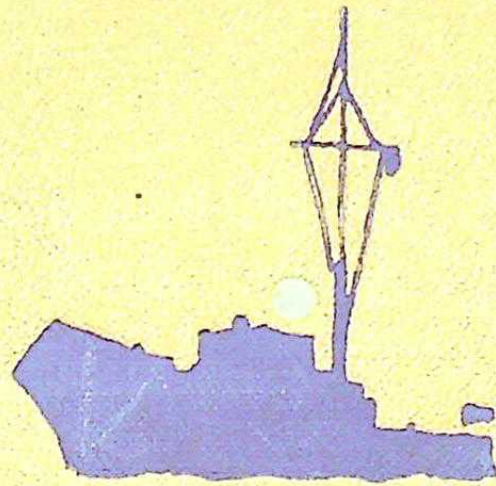
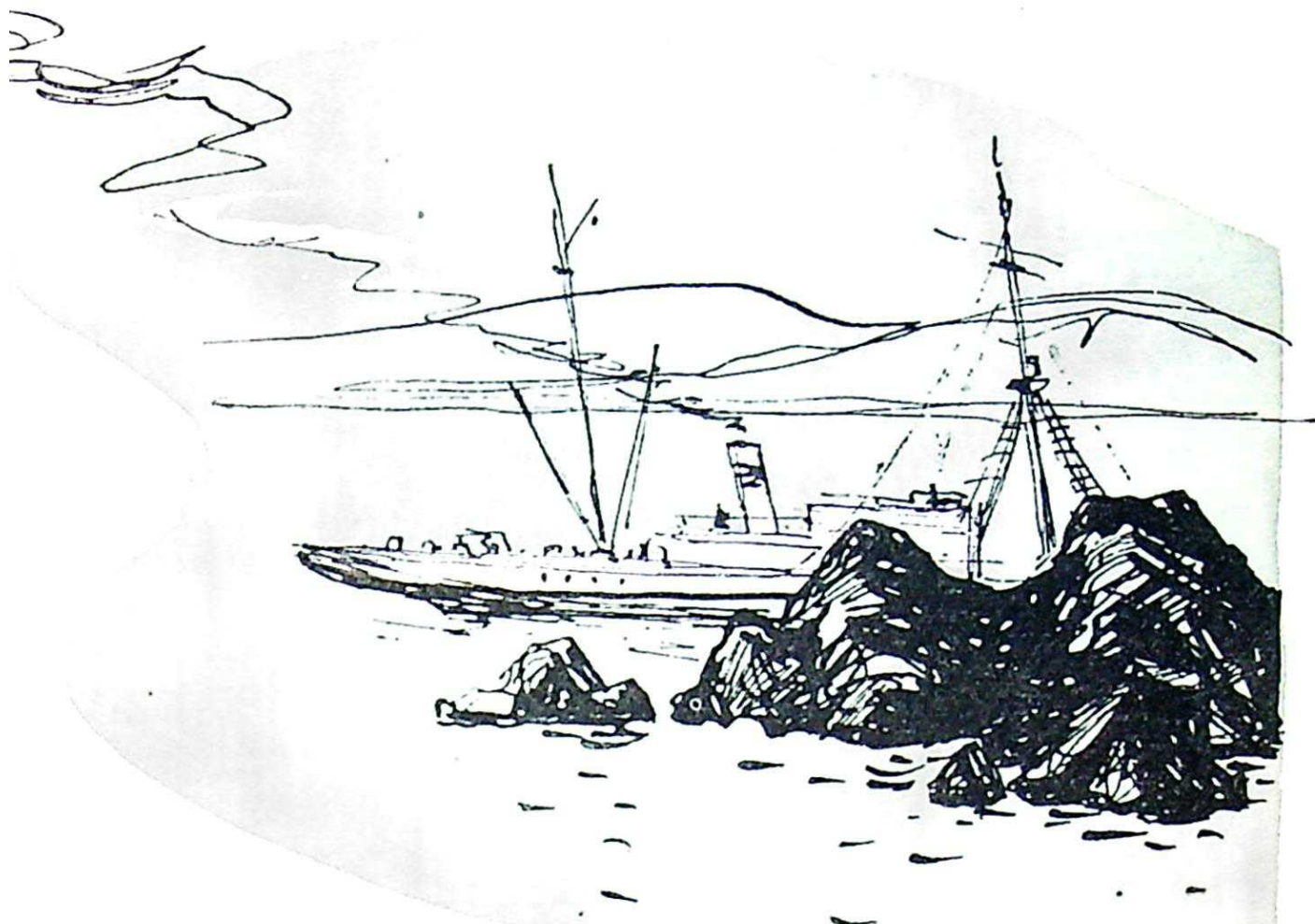

MinisterievanPropaganda.org

SERGEJ DIKOWSKI
**De COMMANDANT
VAN VOGEL-EILAND**

ENIGE VERTELLINGEN

UITGEVERIJ VOOR LITERATUUR IN VREEMDE TALEN
MOSKOU

NEDERLANDS VAN J. VAN WIESEL
BANDONTWERP EN VERZORGING VAN
J. KOPYLOW

С. ДИКОВСКИЙ
КОМЕНДАНТ ПТИЧЬЕГО ОСТРОВА

PATRIOTTEN

EERSTE HOOFDSTUK

Drie ruiters die van de grenspost Kazatsjka gekomen waren, reden langs de grens in de richting van Medwezya Goeba. Het waren kapitein Doebach, de jeugdige vrijwilliger Pawel Korzj en diens vader, Nikita Michailowitsj Korzj, een dorpssmid.

Ze reden zwijgend. De late Oessoerische lente die vanuit de Oceaan langs de taiga-paden in golven het land binnen kwam, liefkoosde met haar warme adem de naakte takken van de eiken en zond de vrolijk zin-

gende leeuweriken in de herboren hemel omhoog. In haar gevolg kwamen vogels en bijen, die de lucht rondom de ruiters vervulden met de vreugde van het ontwakende leven.

De paardehoeven trappelden over het pad, dat tegen een heuvel omhoog voerde. De wind zweepte de wilgen op tot groene vlammen, de hazelaars en de kamperfoelie strekten hun doorzichtig gebladerte naar de zon uit en de varens staken omhoog als scherpe, stevige pijlen; alleen de olmen bleven doof voor de lokkende stem van het beekje, want een vochtige kilte steeg nog op uit het ravijn.

Lange tijd reden ze voort, waadden door beken, baanden zich een weg door wilde rozestruiken en bramen en door bosjes kreupelhout, tot ze eindelijk de top van de heuvel bereikten.

Het land lag zo onbegrensd voor hen, dat de paarden in draf overgingen, zonder daartoe te zijn aangezet. Naar het zuiden strekte zich Mandsjoerije uit, verlaten, bedekt met vaalgrijs gras. Het golvende terrein leek rusteloos als de deining van een onstuimige zee.

Nikita Michaïlowitsj, die geen gelegenheid voorbij liet gaan om de dwaze veldtocht naar Moekden op te halen, stootte zijn zoon met de elleboog aan.

„Heb je gezien waar je oude vader zijn zolen heeft verloren?” vroeg hij, terwijl hij zijn paard aanzette.

„We zullen ze opzoeken, als we erlangs komen”, zei de jonge man glimlachend. „U heeft niet bij de infanterie gediend, is 't wel?”

„Nee, bij de cavalerie.”

„Daarom houdt u zich ook zo vast aan de manen!”

De oude man snoof verachtelijk. „Ik zou je wat willen zeggen, Pawel...”

„Vooruit maar!”

„Maar mijn paard zou het niet netjes vinden...”

Ze reden verder, de kleine blozende vader in zijn

zware cape, die als een klok om hem heen bolde, voorop, gevolgd door de gedrongen, stevig gebouwde zoon die zich ergerde aan het knarsen van zijn laarzen en riemen.

Het pad volgde nu eens een heuvelkam, dook weg in een valleitje of verdween tussen de rotsen om dan weer onder de hoeven van de paarden te verschijnen met glinsterend kwarts op de stenige oppervlakte. Het was om duizelig van te worden.

Verderop groeide geen gras meer en de paarden zakten tot hun enkels in stoffige as. De dode, verleden jaar afgebrande stengels breidden zich zwart rondom de ruiters uit. Het gelaat van Nikita Michailowitsj werd strak. De mannen zwegen.

Tenslotte liet men de paarden stil houden. Aan de overzijde van de rivier lag een vreemde stad met eigenaardige lemen woonhuizen en vier massieve torens op de wallen. Doebach keek er niet naar. Hij steeg af, liep naar een stenen gedenkzuil en nam zijn verschotten muts af.

„Lees het zelf maar”, zei hij tegen Nikita Michailowitsj.

De letters, door een ongeoefende, maar krachtige hand in de steen gehakt, waren met regenwater gevuld. Zoon van zijn volk, een machinegeweer hij bediende met krachtige hand.

Was de schrik der bandieten en bolwerk van 't land.

A. N. Korzj
november 1935

Nu was het april. Zondoorschoten wolken dreven voorbij, eikebladeren die aan de bomen overwinterd hadden, dansten boven de ruwe grafsteen.

Nikita Michailowitsj steeg af, haalde een notitieboekje uit zijn zak en schreef de inscriptie over. Doebach keek hem van terzijde met een halfdichtgeknepen oog onderzoekend aan. Een zwarte lap bedekte het andere.

„Ik weet niet of het met het rijm in orde is”, zei hij langzaam. „Maar het heeft zin.”

Nikita Michailowitsj bukte zich en haalde een lege patroonhuls onder de as vandaan. Hij draaide die een ogenblik tussen zijn vingers, alsof hij zich afvroeg of zijn zoon, die ondeugende opschepper, wel werkelijk „de schrik der bandieten” kon zijn geweest. De huls was nog niet verroest.

„Hier lag hij dus in stelling?” vroeg hij tenslotte zonder op te kijken aan Doebach.

„Ja”, antwoordde de kapitein.

„Was hij op slag dood?”

„Nee.”

Nikita Michailowitsj draaide zich met een ruk om, greep zijn jongen bij de schouders en schudde hem met ongewone heftigheid.

„Houd op met grienen!” riep hij hees van woede. „Ben jij nou een soldaat!... Druiloor!!”

Hij schold Pawel nog een hele tijd uit, zonder te bedenken dat hij hem zelf hierheen gebracht had. De jongen liet hem uitrazen. Toen schudde hij zijn vaders hand af en zei nors: „Kalm, vader, kalm maar.”

Nikita Michailowitsj liet de huls in zijn zak glijden, wendde zich tot de kapitein en zei kalmer: „Zo is hij niet altijd... Hij heeft het vandaag te kwaad...”

„Dat weet ik”, antwoordde Doebach, ging een paar passen van de stenen zuil vandaan en begon te vertellen over de schermutseling met de Japanners, waarbij de mitrailleur-schutter Korzj, die de westzijde van de heuvel had verdedigd, gesneuveld was.

Het was een lang verhaal, omdat de cavalerie vier uur nodig had gehad om de Japanse flank te bereiken en Korzj in die tussentijd zes vijandelijke aanvallen had afgeslagen.

Toen de kapitein zijn verhaal beëindigde, was de steen reeds door de wind drooggeblazen. Fazanten wa-

ren zonder op de mannen te letten uit het kreupelhout te voorschijn gekomen en zaten zich te warmen in de zon. De lente huppelde luchtig over de paden en het overjarige gras golfde, waar zij voorbij ging.

„We vonden een Japanner op drie meter afstand van het machinegeweer”, zei Doebach. „Hij was door zijn eigen granaat gedood. Dat komt ervan, als je de detonator te vroeg aftrekt.”

„Een officier?” vroeg Pawel.

„Nee, een gewoon soldaat tweede klas.”

„Gemene Samoerai”, gromde Nikita Michailowitsj, geërgerd door de cape die hem bij het opstijgen hinderde.

TWEEDE HOOFDSTUK

...Maar hij was geen Samoerai geweest en had zelfs nooit over zulke verheven zaken gedroomd. Zijn cape van oliegoed en zijn werkjas met het merk van zijn firma op de rug, lagen nog in het depot van het zesde infanterieregiment.

Vier jaar lang had deze magere jongen op een meststoffen-fabriek in Hokkaïdo gewerkt en was zo doortrokken met de stank van rotte haring, dat zijn maats in de kazerne hem dadelijk de bijnaam „Viskop” hadden gegeven. Het was een goed passende bijnaam, want Sato dacht aan weinig anders dan aan haring, schol en zalm. Opgevoed in ontzag voor de dorpschrijver, gedroeg hij zich eerbiedig tegenover zijn superieuren, ijverig bij het leren en gereserveerd in de omgang met zijn kameraden. Zelfs op feestdagen, als de warme sake de tongen van de soldaten losmaakte en degenen, die van verlof terug kwamen, hun kameraden vergastten op verhalen over hun avonturen in de „warme buurt”, had Sato weinig te vertellen. Maar als er maar even gerept werd over de prijs van de haring

of het breeuwen van een vissersboot, veranderde Sato op slag: zijn ogen lichtten op, zijn stem werd luider en hij begon met zijn armen te gesticuleren alsof hij op het strand stond en niet in een barak, waar hij aan alle kanten in zijn bewegingen belemmerd werd door rijen britsen. Als het over vis en visserij ging, kon Sato het tegen iedereen, de grote sindo* zelf inclusief, opnemen.

Sato was opgegroeid aan de westkust van Hokkaido en op het gebied van de visserij was er weinig, wat hij niet wist. Hij kon je alles vertellen omtrent zalm in de paartijd, waarom schol van koud water houdt en hoeveel de opkopers geven voor een mand verse garnalen...

Na drie maanden in de barakken was hij de lucht van vis, zeewier en geteerde netten kwijt, maar zijn bijnaam zat aan hem vast als de schubben aan een vis.

's Avonds na de dienst hadden zijn kameraden er plezier in om die naïeve dienstklopper uit het noorden voor de mal te houden.

„Ano-ne!** schreeuwde Tarada, de hoornblazer. „Wie weet waarom je bij Karafoeto de bodem van de zee kunt zien?”

Hoewel iedereen het antwoord wist, vroegen een paar grappenmakers toch onnozel: „Wat is er met die zee, Tarada?”

„Wat dan?”

„Ik zou denken dat die zee van afschuw opgedroogd is”, merkte Minoera, een geweldige reus, veelbetekenend op.

„Helemaal niet”, legde Tarada dan triomfantelijk uit. „Je kunt daar de bodem van de zee zien, omdat Sato al het zeewier opgeslobberd heeft. Dat is de reden.”

* schipper

** luister!

Het had geen zin zich te beklagen, want de sergeant-majoor, die genoot als lummels van buiten de stad geplaagd werden, zat er rood van pret bij en hield zich van de domme.

Maar nu behoorden die barakken en de sergeant-majoor alweer tot een nevelig verleden. Sinds acht dagen voer de Voego-Maroe langs de westkust van Honsjoe, en verzamelde landverhuizers in haar wijde ruimen. Het schip was al over tijd, maar ging voort met het opnemen van boerenfamilies uit Otaroe en Akita, houthakkers uit Aomori, timmerlieden uit Moeroran, mandenmakers uit de prefectuur Gojama en pottenbakkers uit Foekei. En dan nog tonnen radijs in 't zuur met agar-agar*, eggen, stoomketels, canvas-bakken voor het zouten van vis en duizenden manden en pakken van de meest fantastische vorm. Hoe verder het schip naar het zuiden kwam, hoe dieper de roestige scheepswanden onder water verdwenen. In Aomori zag men nog hoe de schroef het water omwoelde, maar toen Kanazawa bereikt was, lag zelfs het merk onder water. De kapitein stopte daar voor het opnemen van lading. De laatsten, die aan boord kwamen, waren zes potige kerels met mauve petten op. Hun papieren gaven aan, dat ze kappers waren en hun bagage was veel te bescheiden voor landverhuizers. Ze namen plaats in de tweede klas kajuit bij de kooplieden en onderwijzers.

Eindelijk koos de boot zee, met uit Honsjoe en Hokaïdo stammende landverhuizers, die 1500 in getal en geëscorteerd door een compagnie fuseliers, op weg waren naar Mandsjoekwo.

Een sterke geur van mensen, die uit hun gewone doen zijn, vulde het ruim, zodra ze zich op de britsen

* uit zeewier bereide gelatine.

geïnstalleerd hadden. De getrouwden hingen gordijnen op en staken kaarsen aan.

Hun stemmen klonken hol in de diepte van het schip. Er waren boeren uit het zuiden, vissers, vrouwen, werkloze zeelieden, straatventers, prostituées, en monniken, tuinlieden en het gewone allegaartje van avonturiers. Er waren opvallend weinig kinderen, merkte Sato op: de landverhuizers hadden kennelijk niet veel vertrouwen in de officiële rapporten, die meldden, dat de partizanen in de buurt van Tsing-kiang sinds lang uitgeroeid waren.

Deze bonte menigte schreeuwde, vloekte en maakte de soldaten gek met gevraag. Het schip weerklonk van het geklepper van hun houten sandalen op de ijzeren dekken. De boeren veroorzaakten de meeste last. Zoals uit de grond gerukte struiken nog kluiten aarde met hun wortels vasthouden, zo probeerden zij iets van Japan mee naar het vaste land te slepen. Ze hadden alles, wat draagbaar was, meegenomen: rijstmanden, staken om wasgoed aan te drogen, komforen, heiligenbeelden, strooien hoeden, snoeischaren en ronde houten wastobben, die in geen eeuw gelegenheid gehad hadden om te drogen. Oude mensen hadden zelfs stukken net meegenomen. Als de matrozen hen vertelden, dat er in Mandsjoekwo geen zee was, dan knikten ze gedwee, maar ze wisselden een knipoogje van verstandhouding, zodra ze zich hadden omgewend: Hoe kon er nu op aarde land bestaan zonder water? En waar water was, moesten natuurlijk ook haring, schol en krabben zijn.

Als het mogelijk was geweest, zouden deze stijfkoppen zelfs zeilen en antieke vissersboten en ronde glazen drijvers ingeladen hebben. Maar de stoomboot doorploegde al de open zee en deinde op de golven, zodat het water tegen de boorden opspatte.

„Komattane*!“ schreeuwde de sergeant tenslotte met verachting. „Jullie iets aan het verstand brengen is als een ezel de leer van Boedha bijbrengen.”

„U heeft gelijk, hooggeëerde”, was het beleefde antwoord, dat van de kribben werd gefluisterd.

„Je zult al die rommel in Seisjin moeten achterlaten.”

„Zeer zeker, hooggeëerde.”

„Oef”, zuchtte de sergeant, van zijn stuk gebracht door dat bewijs van nederigheid. En hij klom naar het dek om een spelletje Mah-jong uit te spelen, dat hij met de kapitein begonnen was, toen ze nog op weg naar Tsoeroegoe waren.

Ondertussen verdween de blauwe kustlijn langzaam maar zeker. Men zag al minder de kleine ronde boeien, die de plaats van een net aangeven. De zeilscheepjes, met hun donkere, vierkante zeilen en de lichte vissersbootjes waren al geheel verdwenen. Nu schoof het laatste stukje land, een bultig eiland met dwergdennen, aan bakboord van de Voego-Maroe voorbij. Het was te zien, dat de wind hier steeds dezelfde richting had, want de bomen stonden met hun takken uitgestrekt naar het zuidwesten, alsof ze van plan waren de wolken achterna te vliegen. De Voego-Maroe, een roestige oude tobbe van 6000 ton, sneed zonder haast door de golven, achtervolgd door zee-meeuwen, die vochten om een handvol door de kok overboord gegooid afval.

Tenslotte was Honsjoe zo ver weg, dat je niet meer kon zien of het een eiland of een rookwolk was.

Een korporaal liep vlug naar het voordek en beval de derde sectie in het vooronder te komen.

Sato rukte zich met tegenzin van de railing los. Hij had het land, dat hij van dek weg moest voor een

* vervloekt.

Russische les, die twee uur duren zou. Het was makkelijker een vijftig kilometer met volle bepakking te marcheren dan die Russische woorden uit te spreken.

Om nog even uitstel te hebben liep Sato het hele dek rond. Toen hij binnen kwam zat de rest van de sectie al om de tafel en sprak hardop de zinnen uit, die in het Russische leerboek van majoor Itoe stonden. Het waren vreemde geluiden, die ze voortbrachten; de klinkers hadden moeite om zich boven de sissende medeklinkers uit verstaanbaar te maken en de r huppelde op en neer als de erwt in een fluitje.

Sato's buurman was Tarada, een zeeman uit Osaka met slechte tanden en een aangeboren neiging om zijn kameraden poetsen te bakken. Hij kende een beetje Engels, kon vloeken in 't Chinees en beweerde, dat je Russisch alleen kon verstaan, als je een fles sake op had.

De sectie bestudeerde de les die: „Gesprek met een krijgsgevangene” heette.

„Handen omhoog!” schreeuwde Sato; „Halt. Kom hier. Wie bent je?”

„Ik soldaat van zesde infanteriedivisie”, schreeuwde Tarada terug.

„Waar jij gegaan? Spreek! Hoeveel machinegeweren in je regiment? Spreek de waarheid! Hoe heet je commandant?”

„Hij is majoor Iwanow. Hoeveel machinegeweren? Misschien vierendertig.”

Dan volgden gesprekken met een postbode, een meisje, een jongen, een oude man en een voorbijganger.

„Hé meisje! Kom hier!” kwaakte Sato. „Laat je angst varen!... Japanse soldaat vol goedheid.”

„Hier ben ik, mijnheer de officier”, antwoordde Tarada met gespeelde nederigheid en deed zijn best zijn verkouden stem zacht te doen klinken.

„Kijk mij aan en antwoord eerlijk. Waar is Russische officier en soldaat? Zij zijn hier met parachute afgesprongen?”

„Neemt u mij niet kwalijk... ik ben zo blij u te zien, dat ik ze niet opgemerkt heb...”

„Toch lieg je. Spreek geen onwaarheid. Deze bron nog niet vergiftigd door soldaten? Goddank, wij zijn geen rovers. Wij zijn ook een beetje Christenen.”

„Laat je tong eens zien”, zei Tarada toen Sato zijn boek met een klap had dichtgeslagen. „Die oefeningen zijn verdomd gevaarlijk... Ik ken een soldaat uit het derde peloton, die zijn tong heeft moeten laten amputeren.”

„Och kom”, zei Sato ongelovig.

„Ik zweer je... Je kon de arme vent door het hele hospitaal horen schreeuwen.” Tarada trok zijn beweeglijk gezicht in een droevige plooi. „De arme kerel verrekte zijn tong bij de vierde les”, voegde hij er zachtjes aan toe. „Wat het ergste was, ze hadden hem kunnen redden. Laat me de jouwe eens kijken.”

Weifelend liet Sato het puntje van zijn tong zien.

„Doe je mond wijder open, maat, wijder”, beval Tarada streng. „Aha, ik dacht het wel... Helemaal in elkaar gedraaid als een kurketrekker.”

En voor Sato zijn tong weer terug had kunnen trekken, gaf die lelijke grappenmaker hem een stomp onder zijn kin.

Er volgde een daverend gelach. Het leven aan boord was zo saai, dat zelfs een stukgebeten tong een welkome afleiding bleek.

Razend van pijn sloeg Sato met allebei zijn vuisten op zijn plaaggeest los.

„Hé daar! Hé daar!” donderde sergeant-majoor Ogawa. „Tarada, heb je weer wat uitgehaald?”

„Ik heb hem alleen maar de uitspraak willen uitlegen”, zei Tarada schijnheilig.

„Houd je mond, je doet alsof je in een bordeel bent!” En hij stapte de kajuit uit om het geval aan de officier te gaan rapporteren.

Sato's tong brandde als vuur en hij proefde bloed. Hij wierp een blik vol haat op het onogelijke kereltje, dat hij gemakkelijk met één vuistslag had kunnen neerslaan.

Iedereen wist, dat Tarada een onbeschaamde opschepper was. Hij deed alsof het standje van de officier hem koud liet.

„Nu we het toch over tongen hebben”, begon hij, een moment nadat de sergeant-majoor de deur achter zich gesloten had, „weten jullie hoe ze katten vangen in Osaka? Je neemt een ijzeren haak en de stinkendste visstaart, die je vinden kunt. Dan ga je achter een boom staan en roep; „Miauw, miauw” tegen de eerste de beste straatkat, die voorbij komt. De kat vindt de vislucht lekker en miauwt terug. Dan gooi je je haak uit en die gaat in zijn tong of in zijn wang. Maar jonge katten zijn niet geschikt, hun darmen zijn te zacht voor samisen-snaren. Hoewel ik laatst heb horen zeggen...”

De deur vloog open en sergeant-majoor Ogawa stapte zelfvoldaan binnen.

„Tarada! Twee dagen provoost!” kondigde hij aan.

„Ja, mijnheer!” antwoordde Tarada doodkalm. „Met-
een?”

„Nee, zodra we in ons nieuwe kwartier zijn. De overigen kunnen zich nu amuseren zoals ze willen.”

Ze konden zich op twee manieren amuseren: met domino spelen of de paar gramfoonplaten draaien, die met de naam van de kapitein gemerkt waren. Ze konden ook het rooster van de wachtdiensten dat aan een wand geplakt was nog eens overlezen of een affiche, dat er hing, nog eens bewonderen. Het was een prachtstuk van een affiche, getiteld: „Gelukkige

vriendschap" en stelde twee jongens voor — een Japanse en een Mandsjoerijse — die op ezels de opkomende zon tegemoet reden over een hardgroene weide en zo oprecht mogelijk glimlachten. De jongens reden vlak naast elkaar met de armen om elkaars schouders. Daar onder stond: „De zon is opgegaan over Mandsjoerije. Weldra zal de gehele wereld een paradijs zijn.”

Maar niemand keek naar het affiche. Na tien dagen maakten de glimlachende jongens deel uit van het sombere geheel, net als de sergeant-majoor.

Vier soldaten legden beslag op de dominostenen. De rest zat op de kribben en wachtte zijn beurt af. Ze bespraken zachtjes de vooruitzichten van de landverhuizers.

„Ze z-z-zeggen, dat ze vlak langs de g-grens komen te z-z-zitten”, stotterde Miyako.

„Ja... Ik heb gehoord, dat ze 100 tsoebo* per persoon krijgen.”

„Wie heeft dat gezegd?” vroeg korporaal Akita.

„Ik heb het van de klerk van de maatschappij.”

„Niemand weet daar nog iets van”, zei de korporaal kortaf.

Er viel een stilte.

„Ze z-z-zeggen, dat de Russen zo maar op de sneeuw kunnen slapen”, zei Miyako zonder aanleiding.

„Nonsens”.

„Ze zijn verschrikkelijk sterk. Ik heb zelf gezien, dat een Russische bootwerker twee zakken bonen optilde.”

„Dat is omdat ze vlees eten”, legde de korporaal gewichtig uit. „Maar ze zijn onbehouwen.”

„De ‚Mainisji Sjimboen’ schrijft, dat ze uitstekende vliegtuigen hebben.”

* 1 tsjoebo is ongeveer 0,3 ha.

„Geklets. Onze gevechtsvliegtuigen zijn de snelste van de wereld!” En sergeant-majoor Ogawa stak van wal met een gedetailleerde uiteenzetting van het tweede hoofdstuk van het pamflet: „Wat de Japanse soldaat moet weten over de Russen”. Volgens hem was de bevolking van Osaka talrijker dan die van het gehele gebied tussen het Baikalmeeer en de Stille Oceaan. De Russen hadden zoveel land, dat duizend hori* een peuleschilletje voor hen was. Ze waren zo lui als de Aino's** en zo hebzuchtig als de Engelsen. IJzer en steenkool lagen voor 't grijpen, maar ze joegen naar goud in het noorden.

Als goed Japans patriot sloeg de sergeant-majoor de Russische soldaten heel laag aan.

„De partizanen zijn gevaarlijker dan de geregelde troepen”, wond hij zich op. „Ze kunnen in het duister het oog van een muis raken als ze tenminste niet dronken zijn, natuurlijk.”

De naald van de gramfoon kraste over een plaat en de soldaten werden stil, toen een treurige vrouwenstem een volkslied zong over een Japanse soldaat, die door de Siberische partizanen gedood was. De moeder van de held zong; haar stem was zacht en week. Als je je ogen dicht deed, kon je het lege huis voor je zien, het getokkel op een samisen op straat en de moeder, die haar handen uitstrekt boven een komfoor. Haar haar was glad opgemaakt als teken van rouw om haar zoon, ze wiegde heen en weer en zong:

Een onbekende soldaat kwam naar mijn huis
En gaf me een handvol zuiver witte sneeuw.
„Moge uw verdriet smelten als de zuiver witte sneeuw”
Sprak de onbekende soldaat.

* 1 hori is 15,4 km².

** Aino noemen de Japanners de bevolking van Sachalin en de Koerillen.

„Waar is Hakino?” vroeg ik hem.
„De netten zijn leeg en de boot is droog.”
„De Oceaan neemt alleen de dapperen in zich op”
Sprak de onbekende soldaat

Boven hun hoofden schuurde het water langs de huid van het schip. De groene golven met witte koppen gluurden door de patrijspoorten naar binnen. Nu en dan ging de deur open en viel een stofregen over de mannen. Maar zij letten daar niet op. Het waren lange kerels met ronde koppen, van Hokkaido op weg, zo niet naar Siberië, dan toch naar het onbekende. Ieder zag zich zelf reeds in de plaats van de gesneuvelde Hakino.

„Hij zou nu al luitenant zijn”, zo eindigde het lied.

Tarada, die de gelegenheid waargenomen had om in de stenen van zijn buurman te gluren, kletste een dominosteen op tafel.

„Ik zou vandaag korporaal geworden zijn!” zei hij treurig.

Dat bracht de anderen aan 't lachen. Iedereen wist, dat Tarada wegens ruziezoeken gedegradeerd was tot gemeen soldaat tweede klas.

Sato's tong brandde nog. Tarada's uitstaande oren en diens stomme opschepperij maakten hem misselijk. Hij vroeg de korporaal permissie om de kajuit uit te gaan.

„Wat mankeert jou? Dat is al de derde maal!” blaft die.

„Neemt u mij niet kwalijk, maar ik ben een beetje zeeziek.”

Hij liep het dek op en neer, dat nu berijpt scheen door het zoute schuim. Alles was onherkenbaar veranderd in de laatste twee uur. Mist verborg de masten, de schoorsteen en zelfs een gedeelte van de brug. De bel luidde voordurend. De boeg, die vaag te zien was, leek de versluisde omtrek van een schip, dat voor de

Voego-Maroe uit voer. Dit laatste leek stil te liggen, alleen wie nauwkeurig toekeek kon aan kleinigheden zien, dat het bewoog: het rammelen van de roerkettingen, het trillen van de wanden en het draaien van het logklokje. Toen Sato over de railing keek, was hij verwonderd over de snelheid, waarmee het donkere water voorbijschoot.

Alle vier luiken waren open. De kapitein was spaarzaam met elektrisch licht en kaarsen waren de enige verlichting in de drie verdiepingen van het ruim. De passagiers waren tot rust gekomen; ze hadden zich gewend aan de duisternis, het voortdurende trillen van hun ijzeren kooien en de lucht van carbol. De mannen speelden Mah-jong en hari-hari, terwijl de vrouwen sweaters van grove wol breiden. Het zachte gemompel, dat uit het ruim omhoog steeg, werd van tijd tot tijd overstemd door een eenzame stem, die een lied zong.

Het ruim zag er uit als de dwarsdoorsnede van een huurkazerne. Het snelvuurkanon boven op die vreedzame woning vormde een vreemd contrast. Het stond, afgedekt met een zeil op de boeg en herinnerde de landverhuizers aan de mogelijkheid van gevaar.

Er stond altijd een klein, nieuwsgierig groepje om het kanon. De zakelijke houding van de soldaten, hun stalen helmen en strenge gezichten wekten de eerbiedige bewondering van de mensen van het platte land.

Eén van hen, een boer met pezige handen, overdekt met littekens van brandwonden, hield Sato staande.

„Neemt u mij niet kwalijk, hooggeëerde”, begon hij bescheiden, „U bent al meer in het noorden geweest, is 't niet?”

„Hooggeëerde”, er lag zoveel respect in die aanspraak; voor het eerst in het halve jaar, dat Sato in het leger was, voelde hij zich een echte soldaat. Zijn

oren werden rood van plezier. Hij stond op het punt om de waarheid te zeggen, maar 't was alsof zijn tong hem niet gehoorzaamde.

„O, ja, natuurlijk”, zei hij haastig. „Ik ben al in Mandsjoekwo geweest.”

„Ze zeggen, dat daar geen rivieren en geen bomen zijn.”

„Nonsens!” blafte Sato en klemde toen zijn lippen op elkaar, zoals hij dat van zijn superieuren had afgekeken.

„Maar er komen er zo veel weer terug...”

„Nonsens!” herhaalde Sato flink. „Er is nog niets met zekerheid bekend.” Hij stapte gewichtig weg en deed alsof hij niet merkte, dat zijn puttees los waren gegaan.

DERDE HOOFDSTUK

Hij was direct van het beroemde bouwwerk Nr. 618, naar het detachement gekomen, een energiek kereltje op sportschoenen en met een stofjas over zijn cheviot jekker. Zijn ogen waren bloeddorlopen van kalkstof en gebrek aan slaap. Zijn pet zat onder de verfvlekken, alsof hij onderweg een gekleurde douche had gehad.

„Naam?”

„Korzj.”

Hij zei dat met waardigheid, want de voorman van de stukadoors- en schilders-brigade was op zijn eigen kleine terrein een beroemdheid. Toen hij 22 was, had hij al vier Wolga-bruggen, twee motorschepen, de gevel van een vakverenigingsgebouw, zes jachtclubs, het hek van een dierentuin en op zijn minst honderd daken in de verf gezet.

Toen hij zijn naam genoemd had, verwachtte Korzj een vlelend antwoord.

Korzj gehoorzaamde met tegenzin. Het was zo heel anders dan wat hij zich had voorgesteld van het onstuimige leven bij de grenswacht.

Hij had verwacht, dat hij de eerste dag al dadelijk Mandsjoekwo zou zien, maar zijn detachement lag 80 km van de grens in een dorpje, dat met de witgekalkte hutten, de ganzen die over de straat waggelden en de putten met hun lange, piepende hefbomen, net zo goed ergens in de Oekraïne had kunnen liggen, alleen de daken waren van gegolfd zink in plaats van riet.

Welke jongeman van tweeëntwintig droomt niet van Tsjapajew? Korzj droomde van cavalerie-aanvalen, Boedjonny-charges, van het vervolgen van de vijand en vuurgevechten in de bergen. Hij had zich zelf gezien, schrijlings op een prachtig Don-ros, met een heldergeel zadel op een bleek-blauw paardedek met een geborduurde ster.

In plaats daarvan werd hij naar een schoollokaal gebracht en moest in een schoolbank zitten. Een jonge commandant, die een rijbroek met leren zitvlak droeg, waarvan de pijpen in keurige hoge laarzen staken, tekende op het bord iets, dat op een ton op vier staken leek.

„Nu, wat hebben we hier?” vroeg hij, terwijl hij een strenge blik op de verzamelde manschappen wierp.

„Een paard”, waagde iemand op te merken.

„Fout. Een paard is een burgerlijk begrip. Wat we hier hebben behoort een leger-rijdier genoemd te worden. Met andere woorden een hippologisch object.”

Nu verscheen midden in de ton iets, wat leek op hartenaas, twee bezems voor longen en een maag met een lange buis er aan. De commandant begon uitvoerig de werking van het spijsverteringskanaal van het paard uiteen te zetten voor deze Oekraïnse en Siberische boeren.

Korzj kon het niet uithouden.

„Wanneer gaan we nu rijden?” informeerde hij.

„Morgen.”

Na de les kwam de escouade-commandant op Korzj af.

„Als er iets is, dat je niet begrijpt, kun je het mij vragen en ik zal het je met plezier uitleggen”, bood hij aan. „Een paard als zodanig zit heel eenvoudig in e^l-kaar.”

„Wel...”

Maar de commandant stond alweer iets op het bord te tekenen.

Die nacht had Korzj, terwijl hij heen en weer lag te woelen op zijn matras een verschrikkelijke droom. Hij droomde, dat hij als model diende bij een les over het paard. Spiernaakt stond hij midden in de directie-keet op bouwwerk Nr. 618 en de kleine, kaalhoofdige Browman prikte hem in zijn buik met een schuifmaat en zei streng: „Wat hebben we hier? Hier hebben we het spijsverteringskanaal van een leger-rijdier.”

Evenals veel rekruten was Korzj al voor de reveille wakker. Hij lag een poosje te denken over een prachtig ros, rammelende sporen en een zadel van helder, nieuw leer, tot een oorverdovend leven hem waarschuwde, dat het tijd was om op te staan.

Een teleurstelling wachtte hem in de rijschool. In plaats van een ros kreeg hij een dikke, witte ruïn, die met even weinig enthousiasme de rekruten droeg als post haalde van het station. Hij had een paar valse ogen, grijze oogharen en behaarde slappe lippen, die in de hoeken groen gekleurd waren. Zodra deze eerwaardige knol uit de stal gehaald was, ging hij over in een eentonig sukkeldrafje, alsof hij opgewonden was. Zijn hoofd zwaaide ritmisch heen en weer en uit de diepte van zijn pens kwam een rochelend geluid.

Kaiser was de naam van deze ruïn en de chef van het cavalerie-eskadron zwoer bij hoog en laag, dat hij hem in 1915 bij Premysl had gezien.

Het ergste was, dat Kaiser geen zadel droeg. Samen met de andere rekruten moest Korzj als een dorpsjongen op en neer hotsen op de blote rug van het dier; er af springen, er naast hollen met zijn hand op de schoft, er weer op springen en zo tot in het oneindige...

De schietbaan werd Korzj' enige troost. Hier was de bekoring van de grens sterk te voelen. Fazanten riepen elkaar in het dichte, gele gras. Er hing een geur van verwelkend groen, van Russisch leer en kruitdamp. In de zon was het warm, maar in de schaduw knerpte de rijp al onder de voet.

De schietbaan lag in een inzinking in het terrein, waarachter de lage heuvels zich in eindeloze ketens uitstrekten. De eerste heuvelreeks was vuilgeel gekleurd, de tweede iets lichter, de derde was iets blauwig en daarachter verrezen bergen in de rijkste schakeringen van indigo tot asgrauw.

Het was heerlijk in het hoge, dichte gras te liggen, steunend op je ellebogen en het koele bemoedigende gewicht van het geweer te voelen als je het aan de schouder bracht. Als je afdruckte, lag de riem stevig tegen je arm en de kolf zocht zelf een holte in je schouder. Door de groef van het vizier zag je het nette soldaatje met zijn ronde helm, dat zijn geweer op je gericht hield.

Die soldaat stond eerst brutaal rechtop. Al gauw hurkte hij op één knie en dan lag hij languit. Korzj vond dat leuk. Hij hield elke dag een zwijgende conversatie met de schietpop.

„Wou je er één precies tussen je ogen?” vroeg hij.
't Leek alsof het ronde oog van de vijand met een knipoogje antwoordde.

„Je gaat plat liggen, he? Wel, je moest deze keer maar beter oppassen!”

De wind schudde de schietschijf en de soldaat grinnikte.

„Nog niet genoeg gehad? Nou, neem die er dan nog bij!”

De conversatie was afgelopen, zodra de patronen op waren.

„Wat mompel je toch allemaal, Korzj?” informeerde de peloton-commandant. „Spaar je adem liever.”

Maar dat zei hij alleen maar voor de goede orde. Want deze rekrut had een vaste hand en ogen als Zeiss-lenzen.

De kartonnen soldaat kwam geregeld van de schietbaan terug met kogelgaten in zijn helm of in zijn kin.

Het leven werd tot een saaie sleur. Voor Korzj waren de dagen aan elkaar gelijk als de patronen in een eindeloze mitrailleur-band. Rijles, wachtlopen, de oude oefen-mitrailleur (ze konden hem nu met gesloten ogen in elkaar zetten) schoolschriften, schoolborden, het krassen van het krijt en 's avonds het ritselen van de bladzijden van een boek, het getjingel van een gitaar of het getik van dominostenen — het leek alles meer op een modelschool dan op een grensdetachement. Zelfs de kazerne-barakken met hun crème gordijnen, papieren bloemen op houten standaards en vier grote ficusplanten in de Lenin-hoek, zagen er alles behalve martiaal uit.

De winter naderde. 's Morgens trilde de hard bevroren grond onder de paardehoeven. De laatste eikels vielen. Er hing blauwe rook boven Georgiëwskaja Stanitsa, het dorp, waar het detachement lag. En in alle kachels snorde vuur. „We konden net zo goed in Penza wonen”, schreef hij aan zijn vader. „We verdoen

onze tijd met schoenpoetsen en we hebben de geur van schoensmeer in onze neus in plaats van kruitdamp. Binnenkort, weet u, moet ik op het bureau komen.

Toch was het aan de grens verre van rustig.

Lange guirlandes van licht twinkelden in het zuidoosten, waar de Moeder- en de IJzer-heuvels steil omhoog staken. De nachten waren vervuld van het machteloze gebrom van vrachtauto's, die in het moeras bleven steken, en zoeklichten zochten de bruggen en de rusteloze, bultige aarde af.

De kozakken-vrouwen, die aan het uiteinde van het dorp woonden, plakten papierstroken op hun ruiten, want de bevroren aarde trilde van de explosies. De dorpsmeisjes deelden geroosterde zonnebloempitten en nieuwtjes met de rekruten.

Het jaar 1935 was aangebroken. De steigers waren nog niet weggenomen van de nieuwe betonnen versterkingen, maar het cement verharde snel. De vijand werd hoe langer hoe nerveuser. Iedere dag bracht vers nieuws van de buitenposten over grenspalen die uitgegraven, en spionnen die gegrepen waren.

Nu begonnen gewonden te komen. Sinds een week reed een roodarmist met een gezicht zo bleek als perkament in een rolstoel over het hospitaalterrein. Zijn éne oog was blauw en helder, maar het andere was met een zwarte lap bedekt. De meisjes staken hem door het hek boeketjes bevroren reseda's en anjelieren toe.

Korzj, die dagenlang door nieuwsgierigheid verteerd werd, bracht tenslotte de moed op om hem aan te spreken.

„Waar ben je gewond?” vroeg hij.

„Bij de Oetin-rivier”, antwoordde de soldaat met een zwakke stem.

„Japanners?”

„Nee onze eigen landgenoten”, antwoordde hij met een wrange glimlach.

Terwijl zijn benige vingers handig de wielen van zijn wagentje bewogen, reed hij langs het hek en haalde tot lering van Korzj herinneringen aan grensincidenten op.

...een helder-ogige, zachtsprekende jonge combine-bestuurder uit Wladiwostok bleek in het bezit te zijn van een notitieboekje, waarin cijfers met onzichtbare inkt geschreven waren.

...een halfblinde oude Chinese vrouw, die een kalf voortdreef, kwam uit Mandsjoerije. Men wist dat er opiumsmokkelaars op komst waren. Maar het duurde toch nog drie dagen, eer we ontdekten, dat wat een dikke laag modder op de buik van het beest leek, in werkelijkheid opium was; in totaal ongeveer twee kilo.

...een jager met een geweer en een paar fazanten aan zijn gordel bleek tekeningen in de patroonhulzen verborgen te hebben.

En tenslotte ontmoette een grensdetachment drie dronken kozakken met bundeltjes aan de zeisen die ze over hun schouders droegen. Ze zongen kozakken-liederen die aan de Don in zwang waren toen onze grootvaders nog in hun kinderschoenen stonden. De wacht riep hen aan. Ze beweerden, dat ze kolchosboeren waren. „Welke brigade?” werd hun gevraagd. De oudste antwoordde voor de anderen: „De eerste Lyskow-brigade”. De wacht wist toevallig, dat dat de beste brigade van de kolchos was.

„Wat moeten jullie hier rondzwerven langs de grens, op dit uur van de nacht?” werd hun gevraagd. Met een knipoogje naar zijn kameraden antwoordde de oudste, een vent met een gemene mond en een stierenek die de houding van een oudgediende had, dat ze op een boerderij in de buurt met maaien geholpen hadden.

De wacht stond op het punt hen door te laten, toen de commandant de kozakken naar hun papieren vroeg. Het was hem opeens te binnen geschoten, dat een man die zich als schaapherder had voorgedaan, een staaf dynamiet bij zich bleek te hebben.

„Papieren?” zei de oudste maaier poeslief. „Zeker hebben we papieren.”

Hij ging op zijn hurken zitten om zijn katoenen bundeltje open te maken. Hij haalde er echter een graanaal uit, die hij onder luide vloeken naar de wacht slingerde.

De drie maaiers bleken witgardisten te zijn uit de Mandsjoerijse stad aan de overkant van de grens.

Korzj wilde hem nog vragen, wat er met de maaiers gebeurd was, maar een verpleger kwam uit het hospitaal en reed de patiënt naar de zaal terug.

Na dat gesprek was Korzj nog somberder. De tamme, dikbuikige Kaiser leek hem onuitsprekelijk stom, zijn brood smaakte hem bitter en zijn accordeon leek ontstemd. Het was duidelijk, dat, terwijl hij hier zijn tijd verdeed met mikken op een kartonnen schietpop, er daar ginder in de buurt van de Oetin-rivier werk voor hem aan de winkel was.

Die avond ging hij zitten om een donderend artikel voor de muurkrant te schrijven, maar eer hij het af had, werd hij op het bureau geroepen bij de commandant van het opleidingsbataljon.

„Wel, beste jongen”, begroette deze hem, „laat me je feliciteren enz. Je moet je melden bij de grenspost van Kazatsjka voor actieve dienst. Morgenochtend vertrek je. A propos, daar is je chef.”

Korzj gluurde naar de andere kant, waar bij de kachel een officier in met modder bespatte juchtleren laarzen zich stond te warmen. Hij had stevige schouders, een stroblonde snor, kortgeknipt haar en een

paar doordringende, blauwe ogen die zeker al heel wat gezien hadden.

Hij liep op Korzj toe, zijn cape ritselde.

„Een Siberiër?”

„Half en half.”

De officier lachte.

„Goed, dat zoeken we een andere keer wel uit”, zei hij met een zware basstem. „Je kunt nu beter wat gaan slapen. We staan om 2.45 op.” En hij tikte op het glas van zijn horloge met een dikke, door de tabak gekleurde vinger.

VIERDE HOOFDSTUK

De vrachtauto's reden over de vlakke. Zestien Fiats ratelden langs de weg, moeizaam knarsend, als ze optornden tegen de heuvels, die roestkleurig waren van het gras van verleden jaar.

Het was maart, de laatste maand, waarin het nog vriest. De zon verlichtte de naakte takken van de bosjes en de lage esdoorns; de bevroren aarde glinsterde als schuurpapier. De kille uitgestrektheid van de vlakke beangstigde de landverhuizers. Roestkleurig in het midden en vervagend tot een stoffig mauve aan de randen lag de aarde nu al drie dagen lang rondom de auto's.

As en roest — de twee overheersende kleuren van de Mandsjoerijse winter — hadden de colonne vanaf het eindstation van de trein langs de gehele weg vervolgd.

In dekens en sjaals gewikkeld, dommelden de landverhuizers het grootste gedeelte van de tijd, terwijl ze op en neer hotsten op hun manden en pakken. De soldaten hadden het niet zo gemakkelijk, zij zaten stijf overeind met het geweer tussen de knieën. De rijp en het blauwige ijs op de rivier waren verblindend en

de scherpe wind deed hun ogen tranen. Veel soldaten hadden zijden maskers voor om hun wangen en neuzen te beschermen. Dat gaf hun iets griezeligs.

De lichtgrijze Fiat van luitenant Amakasoe reed voor de colonne uit met het canvas-dak demonstratief open.

Amakasoe vond het zelfs niet de moeite waard om de warme kraag van zijn korte pelsjas op te zetten. Hij zat martiaal rechtop met zijn handen rustend op het gevest van zijn sabel als de personificatie van militaire discipline. Alleen de bleke punt van zijn neus en zijn berijpte snor kwamen te voorschijn onder zijn bontmuts.

De mannen reden zwijgend. Drie geluiden overheersten de stilte: het eentonig dreunen van de motoren, het knarsen van het bevroren gras onder de wielen en het stampen van de soldatenlaarzen. De soldaten die tot op hun gebeente verkleumd waren, stampden met hun laarzen zo hard ze maar konden op de bodem van de auto's. Als het gestamp al te erg werd, liet Amakasoe de auto's stilhouden en beval de soldaten en de landverhuizers uit te stappen om een stuk hard te lopen.

Het was een fantastisch gezicht: honderdvijftig man met hoeden op, gehuld in sjaals, rubber capes, grove truien, jassen of jekkers, met rubberschoenen of stro-sandalen aan, die de heuvels op en af renden, terwijl de soldaten in korte pelsjassen en petten met bontranden op, achter hen aan joegen.

Mijnheer Amakasoe zelf, zijn magere benen in glimmend gepoetste laarzen, rende voor de in wasem gehulde colonne uit, terwijl hij zijn bungelende sabel en zijn revolver vast hield.

De dappere houding van de luitenant en zijn schijnbare onverschilligheid voor de kou, deed de verflauwde moed van de landverhuizers herleven. Er werd heel

wat gelachen, ze klopten elkaar op de schouder en maakten grappen. Maar zodra de vrachtauto's weer op weg waren, zakte de stemming opnieuw.

Zij reden langs Sjansi en Hai-koeng met hun lage leemhuten en hongerige honden die over de straten zwierven; staken de rivier de Hajar over en wendden naar het westen, waar land moest zijn voor de landverhuizers en een leven van avonturen en heldendaden voor de soldaten.

... Toen ze nog in Osaka waren, had Sato, op advies van de sergeant-majoor, een dagboek gekocht, een klein boekje met een groen kaft waarop een jong meisje met de vinger op de lippen, afgebeeld was. In dit boekje kalkte hij ijverig zijn indrukken van de reis. Tot nu toe stond er nog weinig opwindends in:

„22 febr. 110 km afgelegd. Er werden sigaretten en een groot glas sake verstrekt. De sergeant-majoor heeft voeteninspectie gehouden. Het Chinese woord voor tabak is sjoëi-jen.

23 febr. 116 km afgelegd. De luitenant heeft ons bevolen de gerst in brand te steken. Majako heeft een uitbrander gekregen, omdat hij beweerde, dat hij die nacht bandieten gezien had... Komkommer is hoang koa. Kool is pe tsai. We hebben miso* gehad en vier snoepjes de man... Het is koud.

24. febr. 103 km afgelegd. We hebben een hond overreden. Als je vingers opzetten moet je ze baden in heet water. De sergeant-majoor zegt, dat lafheid een aangeboren eigenschap van de Mandsjoerijers is. Peper heet hier tsiao, meloen — tien koa. Vanmiddag hadden we een leuke band.”

Het detachement had maar één keer een avontuur op de weg naar Jang-sjen.

* bonenpuree.

Het was een heldere, winderige dag. Omtrent de middag staken zij een plateau over en reden een bos binnen. De colonne was zo ver uit elkaar geraakt, dat, terwijl de voorste wagens al over de knoestige bospaden reden, de achterste nog in open terrein waren.

Plotseling verscheen een stofwolk op de vlakte. Drie reusachtige, bruine „slurven” verschenen aan de horizon. Ze slingerden enige tijd heen en weer, bewogen zich nu eens naar elkaar toe, dan weer van elkaar af en leken van alles op de wereld het meest op drie reusachtige verrekijsers, die de vlakte afzochten. Dan opeens bewogen ze zich gezamenlijk naar het noorden.

De chauffeur van de achterste wagen trapte de gaspedaal geheel in. De wagen was net aan de rand van het bos, toen een wolk van stof, sneeuw en droog gras de soldaten in het gezicht sloeg. De bomen begonnen heen en weer te zwaaien en de stammen kraakten onheilspellend.

Het bos was vervuld van luid geloei. Wolken bladeren werden van de grond gerukt en wervelden omhoog. Verscheidene helmen van soldaten vlogen de hoogte in.

Het leek alsof een onzichtbare, reusachtige hark door het bos gehaald werd. De esdoorns zwaaiden heen en weer alsof ze overlegden naar welke kant ze zouden omvallen. Plotseling sloeg een boom krakend tegen de grond, rakelings langs een auto vol mitrailleur-schutters.

De officieren gaven de soldaten en de passagiers bevel uit te stappen en de weg vrij te maken. Toen waren de rondwentelende slurven van gras, stof en bladeren al een eind weg. Tien man hadden moeite om de neergestorte boom naar de kant van de weg te slepen.

Het stof daalde weer spoedig neer en het werd merkbaar lichter in het bos. De kruinen van de esdoorns trilden nog, maar beneden was alles rustig. De

verschrikte landverhuizers klemden zich aan hun door de wind gehavende matten vast.

De soldaten, bijgelovig als alle boeren, fluisterden onder elkaar, terwijl ze angstige blikken op de baan van de windhoos wierpen. Sato haalde zijn zakkompas te voorschijn en tikte op het glas. De blauwe pijl trilde en bleef staan. De windhoos nam zijn weg naar het noordoosten.

„Naar de poorten van de hel”, zei Tarada zachtjes.

„Dat is een zeker voorteken van droogte.”

„Een slecht begin.”

„Ja... en als ik me niet vergis, is het vandaag vrijdag.”

„Zwijg!” blafte korporaal Akita die zich zelf ook niet al te prettig voelde.

Nu reden ze alweer over een vlakte. Daar was geen spoor van de windhoos te zien. Ze hadden reeds vijf kilometer afgelegd, toen opeens uit de wolken van een geweldige hoogte een regen van door de windhoos opgewervelde koude esdoornbladeren naar beneden kwam.

Om de onplezierige indruk, die het voorval op de mannen gemaakt had, weg te nemen, gaf de luitenant bevel ieder twee glazen sake te verstrekken.

Het detachement bewoog zich langzaam naar het noorden. Het was niet gemakkelijk het gastvrije paradijs, waarvan de kranten nu al twee jaar de lof zongen, te bereiken. Twee jonge soldaten waren onderweg naar Seisjin aan beri-beri gestorven, enige mannen uit het zuiden hadden bevroren voeten en de zwijgzame mitrailleur-schutter Tsoegamo was na de laatste inspectie van de dagboeken naar de eilanden verbannen.

Sergeant-majoor Ogawa vermeldde dit treurige voorval bij het avondappèl; „Nu hij de grond van Ja-

mato niet meer onder zijn voeten voelt, heeft de soldaat tweede klas Tsoegamo de moed verloren en is in een aanval van neerslachting naar de barakken van het zesde regiment teruggekeerd."

Heimwee naar Jamato! Sato kon het eenvoudig niet begrijpen! Hij moest hartelijk lachen als hij aan die zielige Tsoegamo dacht.

Hoe kon iemand terug verlangen naar miserabele schol en smerige gerst nu ze hier iedere dag miso, rijst, suiker en groente kregen en snoep en sake op feestdagen? Sato keek vol trots naar zijn nieuwe bontjas met een rand van witte schapevacht en naar zijn vilten laarzen en wollen handschoenen. Nu, de tuniek met de prachtige bronzen knopen, de stijve kraag en de rode epauletten waren een plezier op zich zelf. En dan nog die ruime plunjezak met reserve-schoenen, ondergoed, patronen en scheepsbeschuit, een prachtige zak, die glorieus naar vers leer en schoensmeer rook... En het gladde aluminium etensblikje. En de verbandtrommel... Je moest wel een smerig zwijn als Tsoegamo zijn om met dat alles geen genoegen te nemen.

Sato's wangen glommen van tevredenheid. Hij was voldaan, dankbaar en gelukkig. Nog geen enkele maal had hij een blik ganzevet hoeven open te maken of bevroren vingers met alcohol moeten inwrijven. De dikke trui, zijn eigen hete bloed en de talisman, gemaakt van de staart van een rog, beschermden hem afdoende tegen vorst en wind. Op het eerste gezicht leek die talisman misschien niet indrukwekkend, maar de waarzegger had zo aangedrongen, dat Sato hem het geld wel had moeten geven. Hij had drie yen betaald voor het donzen zakje en een menigte waardevolle raadgevingen. Hij was gewaarschuwd, dat hij voor de vrijdagen moest oppassen, niet moest slapen met schele vrouwen en dat hij op zijn drieënveertigste jaar een ongeluk kon verwachten.

Sato was bijna drieëntwintig. Heen en weer geschud op de bank in de vrachtauto staarde hij vol vertrouwen over de vlakte. Sato, die gewend was aan de kuststreek van Hokkaïdo, waar overal netten te drogen hangen en bij iedere stap iemand „konnitsi-wa”* zegt, vond dit land uitgestrekt en leeg. Het enige teken van menselijk leven was van tijd tot tijd een ossewagen, die langs de weg voortsukkelde. De Mandsjoerijse hutten waren leeg, het perkament voor de ramen was gescheurd en de kachels waren uit. Hopen vodden en papieren lagen op de vloeren. Van tijd tot tijd kwamen ze langs lijken, zwarte, stoffige lijken, die verstijfd waren in vreemde houdingen. Wielen lagen op de grond bij verlaten smidsen. De blaasbalgen en het ijzer waren meegenomen naar de bergen, waar nu primitieve sabels en lansen gesmeed werden.

Meerdere malen moest de colonne in verlaten dorpen overnachten. Dat waren korte onderbrekingen, even saai en weinig opwindend als de versleten maten, waarop de soldaten sliepen. De dokter onderzocht eerst het water in de putten en zette een merk met geel krijt op de hutten, die ongeschikt waren en daarna ging het detachement ter ruste.

Er was geen ander licht dan de vlammen in de lage kachels, die alleen de kort geknipte hoofden van de soldaten verlichtten en hun handen, die zich hongerig uitstrekten naar de warmte. Op een afstand boden de donkere, zwijgende hutten met de rook en de vonken, die uit de schoorstenen kwamen, een spookachtig schouwspel.

Toen ze zo'n dorp afzochten, vond Sato's detachement een oude vrouw. Verfomfaaid en smerig, met een

* goedendag.

gewatteerde soldatenbroek aan, hurkte ze naast een pot en keek niet op of om, toen de luitenant met enige soldaten en een tolk de hut binnen kwam.

„Sta op!” commandeerde Sato. De oude vrouw bevoog zich niet.

In een aanval van militaire plichtsbetrachting gaf Sato de oude heks een duw met zijn geweer, waarvoor hij een standje kreeg van de luitenant.

„Dat is niet nodig”, zei Amakasoe. „U bent te ijverig.”

„Ja, mijnheer.”

„Bovendien bent u dwaas. Het is nodig de inlanders aan het verstand te brengen, dat ze ongelijk hebben en dat ze eerbied moeten tonen voor het Keizerlijke leger. Mijnheer Mito, wilt u zo goed zijn deze vrouw te zeggen, dat ik het gedrag van deze soldaat veroordeel.”

Maar deze grootmoedige opmerking maakte niet de minste indruk op de vrouw. Ze bleef op haar hurken zitten en roerde met een potlepel in een kleverige massa. In de onderstelling, dat de vrouw hardhorend was, bukte de tolk zich en schreeuwde in haar oor: „De luitenant veroordeelt het gedrag van de soldaat!”

De oude vrouw draaide langzaam haar hoofd om en staarde naar de laarzen van de luitenant, alsof ze gefascineerd werd door hun glans.

„Zoon”, zei ze met een toonloze stem. Luitenant Amakasoe stond voor een raadsel. Hij ging tegenover de vrouw op zijn hurken zitten en begon geduldig uiteen te zetten, waarom de bevolking er verkeerd aan deed met naar de heuvels te vluchten. Zonder zijn stem te verheffen of enig dreigement te gebruiken, legde hij uit, waarom de dorpsbewoners dwaas gedaan hadden en hij sprak van de grote zending van het Keizerlijke leger. Zes soldaten en een korporaal luis-

terden met eerbied naar de prachtige toespraak van de luitenant.

Omdat hij zijn ondergeschikten aanschouwelijk onderwijs in beleefdheid wilde geven, sprak Amakasoe het vieze, oude wijf op zijn allerbeleefdste manier aan.

„Geduld en voorzichtigheid zijn de grote deugden van een bewerker van de grond”, zei hij. „Moge uw haard nimmer koud worden.”

Met deze woorden stond de luitenant op en gluurde nieuwsgierig in de dampende pot.

„Zoon”, herhaalde het oude wijf.

„Ja, ja”, zei de luitenant sussend, „U zult betere tijden meemaken.”

Een flikkering van zo iets als nieuwsgierigheid trok over het rimpelige gezicht van de oude Chinese vrouw. Haar lippen gingen vaneen en vóór de tolk zijn zin kon afmaken, had ze de pot in haar zwarte handen genomen en het brouwsel over Amakasoe uitgestort.

Ze schoten haar niet eens dood, hoewel de nieuwe uniform van de luitenant totaal bedorven was. Ze ranselden haar alleen maar met laadstokken af.

Ze had haar les geleerd. De volgende morgen, toen de korporaal zich waste, hield ze de waterkan voor hem op. Ze stond voorover gebogen en staarde met droge ogen op de dikke stierenek, de grote oren en het stromende water. Haar handen beefden onder het gewicht van de kan.

Nadat hij zich gewassen had, liet de korporaal edelmoedig het stuk zeep in haar hand glijden.

Een uur later klonk alweer het eentonig gedruis van de wind en de motoren. Opnieuw gleden de bevroren aarde en de glooiende heuvels eindeloos voorbij. Nu en dan sprongen grote graspollen over de weg en Sato volgde ze nieuwsgierig met zijn ogen, terwijl de

wind ze over de vlakke dreef. Er was iets angstwekkends in die grote plukken gras, die over de hobbelige aarde dansten.

De thermometer stond op -30° C. Hoe verder het detachement naar het noorden kwam, hoe helderder de rijp glansde en hoe strenger de koude werd. De meeste mannen hadden zonnebrillen opgezet. Door die donkere glazen en monturen leken ze op onheilspellende nachtvogels.

Wagens met grote, met spijkers beslagen wielen, kwamen vaker en vaker langs. Er lagen nu lompen op de weg. Eindelijk, even buiten Tsing-kiang, in een moerassige vallei begroeid met zwaardlelies, ontmoeten ze hun eerste Mandsjoerijers.

De tenten van een bataljon sappeurs blonken wit op de oever van een rivier. Meer dan duizend boeren, die geprest waren voor wegenbouw, werkten aan een hoge kade, waarover reeds een stoomwals reed. De woorden „Vrede, Arbeid, Welvaart” stonden in rode baksteen op het gedeelte, dat gereed was.

Het hulpeloze uiterlijk van de gravers, hun donkere, neerslachtige gezichten en hun vuile kleren bevestigden volkomen, wat sergeant-majoor Ogawa gezegd had over de superioriteit van de Japanse ziel.

Bij het zien van het detachement hielden de boeren met graven op en maakten vlug een nauwe doorgang vrij voor de colonne. Niet één van hen beantwoordde echter de groet van de sergeant-majoor.

„Ze moeten doof zijn”, spotte Tarada.

„Mollen, dat zijn ze!”

„Kijk die smoelen eens!”

„Een echte bandiet!”

„Uitschot!”

Omdat de sergeant-majoor welwillend glimlachte,

namen de grappenmakers uit de compagnie de gelegenheid waar om een snelvuur van schimpscheuten op de zwijgende rij Mandsjoerijers af te vuren. Elke grap deed een brullend gelach losbarsten. Het was heerlijk je eens te ontspannen na de drukkende stilte van de vlakte.

Zelfs Sato, de druiloor, kon zich niet inhouden.

„Hallo, die mestkevers!” schreeuwde hij.

De colonne hield stil aan de oever van de rivier. Er werd bevel gegeven de radiators bij te vullen.

Sato en Kondo waren de eersten, die canvas-emmers grepen en van de oever af op het ijs gleden. Het rivierwater was tot op de bodem bevroren. De wind had de sneeuw weggeblazen en de rivier vormde een gladde, blauwe weg, die naar het zuiden voerde. De soldaten renden over het ijs, gleden uit en vielen. Het was een vrolijk verzetje.

Vissen stonden roerloos in de lichte, hobbelige diepte. Sato stampte met zijn voet, maar de vis bewoog zich niet: ze zaten vastgevroren in het ijs. Hij haalde zijn mes te voorschijn en hakte een blok ijs, met vis en al, uit. Die was plat, met stekelige, rode vinnen en een goudkleurige buik. Nadat ze wat rondgespeurd hadden, vonden ze een diepere plek, waar nog wat water was en daar vulden ze hun emmers.

Een compagnie sappeurs was in de buurt van de nederzetting aan het werk. Een zaag, die aangedreven werd door een automotor gonsde. Hij werd bediend door soldaten met grijs berijpte wenkbrauwen en oogharen.

Sato bood één van de sappeurs een sigaret aan, een echte soldaat, die zeker heel wat meegemaakt had. Het was een levendig mannetje met een ironisch, rood gezicht en een stem, die siste als een gebarsten waterleiding.

„Dus je bent van Hokkaïdo?” vroeg de sappeur, die zijn woorden met moeite uitbracht. „Ze zeggen, dat er

onrust in Saporre is... De gerst is weer twee yen in prijs gedaald."

„Daar weet ik niets van”, zei Sato. „Is het hier altijd zo koud?”

„Altijd. Twee yen per kokoe*. Dus je hebt niets over de gerst gehoord?”

„Nee. Vier van onze mensen hebben bevroren voeten.”

„Ja, 't is koud, verdomd koud”, gaf de sappeur toe en stampte met zijn voeten. „Zie je die balken? Dat is onze zeventiende brug. Dat esenhout hier is zo hard als ijzer... We hebben vanmorgen al voor de tweede keer een nieuwe zaag moeten inzetten. Dus jullie gaan naar Tsing-kiang?”

„We weten van niets.”

„Nou, nou... Je kunt wel zien, dat je een nieuweling bent. Zulke kleinigheden blijven nooit geheim.”

„Ik heb gehoord, dat er hier goede oogsten binnengehaald worden”, merkte Sato ontwijkend op.

„Snert! Het is een paradijs voor verbannen misdadigers.”

Terwijl ze stonden te praten, was er een dun vliesje ijs op het water in de emmer gekomen. Een ongeduldig getoeter kwam van de andere oever.

„Pas op je oren”, siste de sappeur bij het afscheid.

Maar Sato hoorde hem al niet meer. Met zijn emmer in zijn éne hand en de bevroren vis in de andere rende hij over het hobbelige ijs naar de wachtende auto's.

Ze hadden alweer vijftig kilometer gereden, toen opeens alle auto's in koor begonnen te toeteren. Twee torens kwamen achter een moerassig veld in zicht. Een lage muur van leem, geschraagd door steunberen omgaf de stad.

* kokoe — 180 kilo.

Een kleine klok luidde mat. Gekleurde linten en papieren ballons hingen te zwaaien in de straten. Uit iedere schoorsteen kwam een kolom blauwe rook, die de reizigers deed denken aan warme vuren en hete maaltijden.

De landverhuizers in hun dekens en bonte sjaals gluurden over de rand van de vrachtauto's.

„Ano-ne!” riep Ogawa. „Lang leve Tsing-kiang!” Een paar hese stemmen vielen zwakjes bij.

Cavalerie met bontomzoomde helmen op, kwam hen uit de stad tegemoet galopperen.

VIJFDE HOOFDSTUK

Na zijn eindeloze reizen, het schelle licht en het rumoer van de bouwwerken, vond Korzj de grenspost Kazatsjka wonderlijk rustig. Het lage gebouw van eikestammen stond in een dal en je kon tot vlak bij komen zonder het donkere dak, de radio-antennes, of het hek dat met zwarte en gele camouflagevlekken beschilderd was, op te merken.

Alles was hier stil. De paarden hinnikten niet, de honden blaften niet, de schoenen kraakten niet. Roodarmisten die op patrouille gingen, bonden lappen om de hoeven van hun paarden; die te voet gingen, droegen laarzen van zacht leer.

Dag en nacht waren hier niet te onderscheiden: de mannen gingen naar bed bij het kraaien van de haan en stonden op, als de avondzon door de vensters scheen; ze poetsten hun schoenen om middernacht en wassen zich omtrent de middag.

...Het was pas drie dagen geleden, dat Korzj' naam voor het eerst werd afgeroepen bij het ochtend-appel, maar de manschappen en hun commandant hadden het gevoel, dat ze dat vrolijke gezicht en die rusteloze, sproetige handen hun leven lang gekend had-

den. Korzj had grote afstanden gereisd en ongetwijfeld meer gezien dan het hele peloton plaatselijke roodarmisten bij elkaar. Zodra de naam van een streek, een stad of een bouwwerk genoemd werd, kon hij daar altijd over meepraten.

Hij wist, dat er in Bobriki een bioscoop gebouwd was, die zelfs in Moskou op zou vallen; dat Taganrog op een heuvel gebouwd was en dat het water in de badhuizen te Tiflis naar zwavel rook. Hij kon je vertellen hoeveel dagen de bootreis van Kazan naar Astrachan duurt, hoe een hoogoven er uit ziet en in welke kleuren het Kremlin-paleis geschilderd is. Korzj bracht een massa pittige uitdrukkingen, grappige verhalen en liedjes mee, en wat nog belangrijker was; een echte, machtige, chromatische accordeon, met een geweldige balg, een leren riem met groene rand en genoeg parelmoer voor honderd Oekraïense hemdknoppen.

Op de avond van zijn komst nam hij de accordeon uit het foedraal en zette hem op tafel.

„Wil iemand hem eens proberen?” bood hij zonder omhaal aan.

De mannen keken zwijgend van de accordeon naar de nieuweling met zijn brede mond. De zwarte vernis en het glimmende nikkel van het instrument blonken hen tegen. Het leek heiligschennis om de glimmende toetsen aan te raken.

Het was de kok, een klein mannetje met kromme benen en een Mongools uiterlijk, die de stilte verbrak met een kuchje. Hij was de voorzanger en de musicus van de post.

„Mag ik?” vroeg hij eerbiedig, „Ik ben zó terug.”

Hij holde naar de gootsteen en waste zorgvuldig zijn handen. Hij nam het instrument op en zette het met een teder gebaar op zijn knieën.

„Nu zullen we het krijgen!” zei de escouade-commandant Garmiz.

„Speel eens: Oi, za gaem, gaem”.*

„Nee, een polka.”

Maar er kwam geen geluid uit de accordeon. De kok was verbijsterd. Zijn handen, die gewend waren aan een klein Toela-instrument, bleken als verlamd bij de aanraking van de parelmoeren toetsen. Toen er uit de toetsen, waar hij op drukte geen geluid kwam, deed hij de riem weer af en keek treurig naar zijn korte, dikke, rode vingers.

„Het spijt me”, zei hij.

De accordeon zuchtte hoorbaar.

Toen begon Korzj te spelen. Bij het eerste vibrerende akkoord was het duidelijk, dat het instrument in handen van een meester was.

Een welbekende Hongaarse dans trippelde luchtig en beheerst over de vloermatten. Korzj speelde met het gemak van iemand, die het gewoon is. Hij zat met zijn hoofd iets opzij, terwijl zijn wenkbrauwen bewogen, alsof hij zelf verwonderd was over de zuivere melodie, die uit zijn vingers vloeide. Het instrument ademde nauwelijks, toch kwam de boventoon de alt versterken en nu en dan accentueerde een zachte bas het ritme.

De melodie bewoog zich met langzame gratie. Aan Korzj' gezicht was het te zien, dat het ware nog moest komen. Hij trok zijn wenkbrauwen op en hield ze zo; zijn kleine, sterke neusvleugels trilden. Met een ruk schoof hij de riem recht. Het volgende ogenblik barstte alles, wat er vrolijk, grillig en welluidend in de accordeon zat, los en vulde de kazerne met een orgie van geluid. Jonge-meisjesstemmen verhieven zich, maar de violen en de fluiten gingen daar nog boven uit. De strijkstokken gleden over de basviolon, bellen luidden en gitaren tokkelden in harmonie: de

* Een Oekraïns lied.

octaven spreidden een dik kleed van muziek onder de voeten van de dansers en vrolijke, luchthartige tamboerijnen trippelden licht in een kring achter de melodie aan.

Korzj zat onbeweeglijk. Alleen zijn rusteloze, met sproeten bespikkelde vingers bewogen zich snel en luchtig over de toetsen.

Plotseling slaakte iemand een kreet: „De lamp!”

Een spiraal van vuile walm steeg naar het plafond en zond een regen van zwart roet door de kamer. De muziek brak af. Garmiz begon mopperend de tafel met kranen te bedekken.

„Prachtig gespeeld”, zei de kok vol eerbied. Maar er was iets weemoedigs in zijn stem, want zonder het te willen, was hij jaloers.

Iedereen keek vol bewondering naar de jonge, stoere kerel, zoals hij daar zat en zijn vingers achteloos over de toetsen liet gaan. Hij had het eenvoudige, goedhartige gezicht van een dorpsjongen, maar er was een ondeugende schittering in zijn ogen.

Noegis, een lange, zwijgzame Let, liefkoosde de accordeon.

„Zal wel een aardig centje gekost hebben”, merkte hij op.

De muzikant lachte. „Dat weet ik niet, ik heb hem als prijs gekregen.” En hij wees op een zilveren plaatje met inscriptie op het foedraal.

Het was februari, de enige wintermaand, waarin men op de sneeuw geen voetafdrukken ziet. De wind leek ook gemene zaak met de grensoverschrijders te maken. Hij vaagde alles weg, skisporen, lucifers, sigarettenstompjes en sporen van vuur; hij verborg de lucht van schapepelzen, leren laarzen en tabak in de zachte, sneeuwige massa.

Het was hier een moeilijke sector om te bewaken. De tijd, dat smokkelaars hun leven waagden voor een dozijn paar zijden kousen of wat likeur, was voorbij. Thans werd het smokkelen alleen gebruikt als camouflage. De mannen, die nu over de grens probeerden te komen, waren uitgekookte specialisten, opgeleid in de Doihara*-school, die handig logen en zich niet van hun stuk lieten brengen bij een kruisverhoor. Zij hadden geen enkel papier bij zich en waren ongewapend.

Bereden patrouilles, grenswachten met gedresseerde politiehonden en verdekt opgestelde scherpschutters kanden rusteloos het kreupelhout en de bosjes langs de grens uit.

Een oude vrouw, die beweerde, dat ze „te biecht” ging bij een priester aan de andere kant van de grens, werd gegrepen. Ze had een lange lijst bij zich met de namen van gestorven familieleden, die ze in haar gebeden wilde herdenken — en tussen de namen van die familieleden van de oude dame vond Doebach de namen van de commandanten van de versterkte zone, met onzichtbare inkt geschreven.

Ze brachten een doofstomme Koreaan op, die een polshorloge droeg, waarin een merkwaardig kleine camera verborgen was.

Ze schoten een postduif neer, die een briefje aan zijn poot had, dat luidde: „Piet komt zaterdag. Breng sigaretten.”

Doebach ging zelf met een camouflage-cape om, de gast tegemoet. Hij bleef twee nachten met zijn mannen in een hinderlaag liggen.

„Piet” kwam niet zaterdag, maar maandag gedurende een sneeuwstorm, terwijl er geschoten werd in de Chinese stad Tsing-kiang bij de grens. De vol-

* beruchte Japanse geheime agent in Mandsjoerije.

gende morgen vroeg arresteerde escouade-commandant Garmiz bij grenspaal Nr. 17 twee partizanen, die beweerden dat ze uit een Mandsjoerijse gevangenis ontvlucht waren. Bij beiden waren de oren afgesneden.

Noegis met zijn beroemde hond Rex leverde het beste werk van allemaal. Die zwijgzame man, met schouders als een beroeps-worstelaar en een gezicht als een schoolmeisje, had die winter zevenendertig grensoverschrijders naar de post gebracht zonder één schot te lossen.

Meerdere malen had Korzj gevangenen begeleid. Het was een bont gezelschap: groentekwekers, opiumplanters, deserteurs uit het garnizoen van Tsing-kiang, familieleden van kozakken aan de andere kant van de grens en bandieten — ze waren allemaal clandestien over de grens gekomen. Sinds de aankomst van de eerste groep Japanse landverhuizers vluchtten er steeds meer Mandsjoerijse boeren naar deze kant van de grens. Op zoek naar werk en vrede kwamen ze in groepen en hun sterke, ruwe handen waren welsprekender dan de documenten of identiteitspapieren, die ze zouden hebben moeten tonen. Toch was het moeilijk om vriend van vijand te onderscheiden. Dat moesten de chefs van de post doen.

Korzj was nog niet op patrouille gezonden. Hij was er al aan gewend om op het eerste geluid van het alarmsignaal met één ruk de dekens en de slaap van zich af te schudden; hij kon met zijn ogen dicht een machinegeweer in elkaar zetten en zat stevig in het zadel. Maar de chef maakte geen haast om hem in te zetten.

Vóór hij commandant werd, was Doebach jarenlang machinist op een locomotief geweest. Hij had de ijzeren regel van de locomotief-machinisten geleerd: nooit

iets overhaast doen. Hij had vertrouwen in snelheid, die langzaam toeneemt en hij bereidde de nieuwelingen zorgvuldig voor. Hij leerde ze feilloos schieten, zich oriënteren met behulp van de sterren en iedere steen, ieder bosje, elke boomstronk in het gebied, dat ze de eerstkomende drie jaar zouden moeten bewaken in hun geheugen prenten. Hij ontwikkelde hun opmerkingsgave, hij leerde hen wantrouwend te staan tegenover alles en iedereen in de verboden zone.

Op een dag liet Doebach zijn leerlingen een sigarettenpeukje zien, dat door een patrouille in het bos gevonden was.

„Wat is dat?” vroeg hij Korzj.

„Een peukje!”

„Is dat alles? Bekijk het eens zorgvuldig en vertel me wat je ziet!”

Korzj bekeek het peukje van alle kanten. Het was vochtig en geel en droeg in vergulde letters het merk: „Gebr. Lopato. Harbin”.

„Een Chinees peukje, kameraad chef!” rapporteerde Korzj trots.

Doebach glimlachte.

„Dat is wel heel duidelijk, vriendje. Dit peukje vertelt ons nog heel wat meer.”

Toen gaf Doebach tien minuten lang theorie over het sigarettenpeukje: Om te beginnen had de man, die het gerookt had, de grens enige tijd geleden overschreden, want het peukje was geel. Hij was zeker van de Mandsjoerijse kant gekomen, want niemand hier rookte sigaretten uit Harbin. Hij moest overdag de grens gepasseerd zijn, want alleen een gek zou het gewaagd hebben 's nachts een sigaret op te steken. Hij had niet veel ervaring in het spel of hij was uiterst onvoorzichtig, anders had hij het peukje wel verstoppt. Hij moest gestoord zijn, want de sigaret was maar half opgerookt. Verder moet hij een heel nauw sigarettepijpje

gebruikt hebben, dat was te zien aan het in elkaar gedrukte mondstuk.

„Leren opmerken”, zei Doebach, terwijl hij het peukje in een doosje deed. „Let op alles. Luister naar de roep van de specht, onthoud hoe laat de Japanners hun wacht aflossen, onderzoek waar je door de Patsjiheza waden kunt. Houd je ogen open en wees op je hoede. Neem nooit iets als vaststaand aan.”

Zoals alle chefs was Doebach tegelijkertijd commandant en leraar. Hij gebruikte hetzelfde rode potlood om de kogelgaten in de schietschijven te noteren en om de fouten in de dictees van de rekruten aan te strepen.

De jonge soldaten moesten zó veel leren. Ze moesten weten hoe de wind de baan van een kogel beïnvloedt en hoe dit jaar de oogst in de Koeban was geweest; hoeveel schoten een Degtjarjow-mitrailleur per minuut lost en waarin de infanterie-tactiek van de Japanners verschilt van de onze; wat ballistiek betekent, hoe een gasmasker-filter in elkaar zit, hoe heuvels en bossen op de kaart zijn aangegeven, hoeveel ribben een paard heeft, welke functie de lever heeft en hoe een scheenverband moet worden aangelegd.

Ze moesten heel wat leren; meer misschien dan sommige commandanten uit de burgeroorlog. Toch ontbrak er volgens Doebach iets aan die studie.

Hij besloot een „Heldenboek” aan te leggen, een uitgebreide chroniek van wapenfeiten van Sowjet-patriotten.

Na lang zoeken vond hij in de stad een grote album met een afbeelding van de beroemde Sjisjkin-beer op de omslag. In dit album plakte hij krantenknipsels met de portretten van de helden.

Het resultaat was een uniek leerboek over de moed

en de trouw van honderden weinig bekende Sowjetmannen en vrouwen. Er was geen bepaald systeem in het album. Een vrouwelijke dokter, die zich zelf met pest besmet had om de ziekte te leren kennen, stond op één bladzijde met de deelnemers aan een stratosfeertocht. Skiënde meisjes stonden schouder aan schouder met een student die een vrouw uit een brandend huis gered had; goudzoekers, die een grote klomp opgedolven hadden, werden geplakt naast een schaapherder, die zijn kudde vechtend tegen een troep wolven beschermd had. Er waren piloten, die miljoenen kilometers gevlogen hadden, de beste scherpshutters uit het leger, een professor, die een methode voor pijnloze bevalling uitgevonden had, een pionier die bandieten gevangen had, arbeiders van de Sowjet-hoogovens, musici, de bemanning van een tank, toneelspelers, brandweerlieden en geleerden.

Alles omtrent Kokkinaki stond in het boek vermeld (V. K. Kokkinaki — Held van de Sowjet-Unie, een beroemd test-piloot. Hij vestigde zes hoogte-records met en zonder lading), over Demtsjenko (Marie Demtsjenko, groepsleidster op een kolchos in de buurt van Kiëw (Oekraïne) die een record-oogst van 50 ton suikerbieten per hectare haalde. Ze werd gekozen tot lid van de Opperste Sowjet), Babotsjkin (B. A. Babotsjkin — een populaire Sowjet-filmheld, het best bekend door zijn rol van Tsjapajew in de film van die naam. Hij heeft de Stalin-prijs gewonnen), Lysenko (Trofim D. Lysenko — bekend door zijn methode voor het veredelen van planten. Hij heeft de theorie van de gevoelige periodes in de ontwikkeling van planten en de „Vernalisatie”-methode van zomer- en winterkoren ontwikkeld. Hij is lid van de Academie van Wetenschappen in de USSR) en Botwinnik (Michaïl Botwinnik — schaakkampioen van de USSR). Er werd iedere avond uit dit boek voorgelezen.

Doebach was bijzonder trots op zijn idee. In alle ernst had hij de commandant van de sector verzekerd, dat sedert hij het heldenboek had ingevoerd, het scherp-schieten aanmerkelijk was vooruitgegaan.

De lente naderde. De sneeuw was gesmolten, maar het ijs lag nog donker in de laagten. De waakhonden jankten. Rook kronkelde uit de richting van Tsjingkiang, waar de Japanners de Mandsjoerijse gerst in brand gestoken hadden.

Doebach liep somber rond en snoof de lucht op, alsof hij iets probeerde te ruiken. Al meer dan een maand was er een lek in de sector. Eén of andere voorzichtige en ervaren grensoverschrijder, die de omgeving door en door kende, nam de grenswacht voortdurend bij de neus.

Doebach zette meer patrouilles uit, te voet en te paard, liet alle schuilplaatsen en het kreupelbos doorzoeken, maar alles tevergeefs. Hij probeerde het met honden, maar zelfs Rex, die al zoveel verwarde gevallen ontrafeld had, nieste verbijsterd als hij aan het gras rook. Zijn neus werd geprikkeld door peper en snuif, die de vijand daar gestrooid had.

Als laatste hulpmiddel spanden ze dunne draden met belletjes er aan. Zes nachten lang lagen ze gespannen te luisteren, maar er kwam geen geluid. Elke dag ging de telefoon en vroeg de chef: „En?” Dat „En?” was als een dolkstoot in Doebachs hart. Hij begon er verwaarloosd en afgetakeld uit te zien, hij bleef dagen lang in het bos en als hij thuis kwam, viel hij uitgeput op zijn bed. Hij sliep weer geheel gekleed, zoals hij dat aan het front gewend was geweest. Zijn zesjarig dochttertje, Ilka staarde angstig naar zijn in elkaar geklemde handen, als hij lag te slapen. Ze waren zo zwaar en stil, dat het Ilka toescheen, alsof haar

vader nooit meer wakker zou worden. Maar zelfs bij 't sjiirpen van 'n krekkel nam hij de telefoonhoren en zonder zijn ogen te openen zei hij: „Hier Doebach.” De telefoon stond naast zijn bed. Hij was iets hardhorend, maar wilde dat niet weten. Bij vochtig weer was zijn doofheid iets erger en dan nam hij de telefoon mee naar bed en viel in slaap met de hoorn aan zijn oor.

De telefoonlijn liep dwars door de taiga. Er kwamen vogels op de draden zitten, eekhoorns probeerden er hun tanden op en het onweer verwekte krakende en sissende geluiden. De telefoon fluisterde al die geluiden in zijn oor, terwijl hij onrustig woelde en mompelde in zijn slaap.

... Sedert Ilka zelf de voordeur kon openmaken, was Doebach haar niet meer de baas.

Ze zwierf aldoor rond bij de barakken. De droogkamer en de keuken waren haar lievelingsplaatsen. Er hing altijd zo'n heerlijke geur van tabak, leer en rook in de droogkamer, waar bemodderde, hoge laarzen, vochtige kapotjassen en capes (waar je zo heerlijk achter kon wegkruipen, zodat vader je niet zag) in rijen hingen. Daar zaten de roodarmisten op lage banken te roken en te praten over een stad, die Barabinsk heette, en elkaar geschiedenissen te vertellen, die Ilka deden huiveren, hoewel ze niet precies begreep, waar het om ging.

De keuken was nog leuker. De ijzeren deur van het fornuis was altijd roodgloeiend en de deksels waren steeds aan het dansen op de pannen. Als Ilka dicht bij het fornuis kwam, zeiden de pannen „Pfff” tegen haar.

De kok was ook een beetje anders dan andere mannen. Hij was maar iets groter dan Ilka, hij had kromme benen, vooruitstekende jukbeenderen en zijn ogen waren rood van de hitte. In plaats van een groene kwartiermuts en een kapotjas, zoals de anderen, droeg hij een grappige, witte muts en een lang, wit schort,

met in de zakken altijd groene erwten en een mondharmonika.

De kok heette Belik. Ilka mocht hem graag om de mondharmonika en om zijn interessante geschiedenissen. Belik wist alles; hoe honden en spechten spreken; hoe oud een snoek wordt; waarom er een handvat aan de telefoon zit; of een kogel naar de maan kan vliegen en waarom er stippels op de hoed van een vliegenschwam zitten.

Bovendien kon hij de vliegeniersmars op de mondharmonika spelen, vliegers maken, leuke kunstjes met een sluiver doen en het weer voorspellen.

Hij wist alles. Toen Ilka wat koude, doorschijnende bessen aan dunne steeltjes uit het bos had meegebracht, zei hij op strenge toon, dat ze die moest weggooien. Het waren vissen-ogen, zei hij.

Hij kon niet vertellen, hoe vissen-ogen in het bos terecht konden komen, maar Ilka geloofde haar vriend onvoorwaardelijk.

Op een dag in april, toen de varens hun stevige bladeren uit de verwarmde aarde ontrolden, werd het plotseling weer koud. Een snijdende wind schoot door de laagte, waarin de grenspost lag. De bladeren van de wilgen huiverden en sidderden en Ilka's vader zei, dat ze haar mantel aan moest doen. Ilka had het land aan een mantel. Angstig en verschrikt rende ze naar de kok.

„Belik”, vroeg ze, „komt de winter terug?”

„Nee, meisje”, antwoordde de kok lachend. „Het is alleen maar, dat de eiken in blad komen. Vannacht zul je het openspringen van de knoppen kunnen horen.”

Die nacht rende Ilka op kousevoeten naar buiten. De eiken stonden aan de overkant van de rivier, knoestig en zwart, met hun naakte takken uitgestrekt naar de maan. Daarnaast glinsterden de slanke takken van de wilgen. Esdoorns beschermden de seringen en hazelaars tegen de kilte van de nacht. Groene scheuten

kwamen overal te voorschijn, zelfs de kurkboom vertoonde hier en daar een puntig blad. Alleen de eiken hielden zich, alsof ze niet merkten, dat het gras aan hun wortels kriebelde.

Ilka stond een tijd lang scherp te luisteren. Maar geen enkel geluid kwam van de eiken. Ze waren zo zwijgzaam, dat Ilka koude voeten begon te krijgen. Maar ze bleef wachten en haar waakzaamheid werd tenslotte beloond met een zacht geluid als het getik van regendruppels. Het geluid herhaalde zich. Ze onderdrukte haar opwinding en holde naar beneden naar de rivier. Ze rende naar de dikste en stevigste eik en drukte haar oor tegen de ruwe stam. De boom was stil. Het geluid kwam van elders, van berkensap, dat in een door Belik opgehangen blik druppelde.

Maar de eiken liepen niet uit en Ilka ging teleurgesteld naar bed. Haar kousen waren nat en ze nieste een hele tijd voor ze insliep. De volgende morgen rende ze weer naar de eiken: inderdaad, ze waren overdekt met kleine blaadjes, die uit de roze knoppen gesprongen waren. Ilka huilde bijna van verdriet. De eik was haar te slim af geweest. De knoppen waren natuurlijk opengebarsten, terwijl zij in bed lag te nieseren. Het troostte haar een beetje, dat Belik zei, dat de eikeknoppen maar eens in de tweeënnegentig jaar knallen.

ZESDE HOOFDSTUK

„'t Lijkt wel een concert!” zei Korzj en staarde wanhopig naar zijn schoenen. Het nieuwe leer leek van de duivel bezeten! Het zong, het piepte en kraakte en verkondigde het naderen van de patrouille over het gehele grensgebied. Vijf kilometer ononderbroken geschreeuw als van een varken, dat gekeeld wordt, hoeveel vet en traan hij ook aan het temperamentvolle leer spendeerd had.

Ze hielden halt. Korzj was bang om zich te bewegen, maar ze moesten zich haasten, want de zon stond al laag.

„Probeer eens op je tenen te lopen”, raadde Noegis aan.

Hij stond naast Korzj, een bedachtzame reus met grijze ogen, zijn voeten in versleten juchtleren laarzen. Hij hield de hond bij de muilband, Rex jankte nerveus. De scherpe lucht van het leer prikkelde zijn neusgaten.

Korzj liep verder op zijn tenen met uitgestrekte armen om zijn evenwicht te bewaren. Maar het piepen hield niet op en overstemde alle andere geluiden.

Het bloed vloog Korzj van ergernis naar het hoofd. Hij was op alles voorbereid: angstaanjagend gefluister, exploderende granaten, een kogel in zijn rug, een toespringende Japanse verkenner — alles, alleen niet dit irriterende, eindeloze gepiep.

Korzj was jaloers op de verkreukelde jas van Noegis, op zijn zachte laarzen en zelfs op zijn holle stem. Deze bescheiden man leek, met alles, wat tot zijn persoon behoorde, volmaakt aangepast aan zijn omgeving. Hoewel hij de holster van zijn revolver altijd los had, schoot Noegis bijna nooit, als hij aan de grens werkte. Hij was even spaarzaam met kogels als met woorden.

Zwijgend liepen ze over een boomstam, die een brug over een beek vormde, gingen door een rijstveld en kwamen in een ravijn, dat zo diep was, dat ze ondanks het daglicht, de eerste ster zagen. Toen baanden ze zich voorzichtig een weg door een terrein, waar drijfhout lag, daalden in de oude bedding van de Patsjiheza af en klommen daarna, van steen op steen stappend, weer omhoog.

„Let op alle kentekens” zei Noegis.

Er was genoeg om op te letten. Korzj werd duizelig, doordat hij probeerde alle boomstronken, moerasen, voetpaden, dubbele berkebomen en stenen, die er allemaal precies eender uitzagen, in zijn geheugen te prenten. Nu en dan kwamen ze langs schuilkuilen, die met aarde en takken bedekt waren en door de overvloedige lenteremens vol water stonden. In één er van vonden ze resten van een munitiekist en een stuk verband.

Het pad liep zig-zag tegen een heuvel op, die als een reusachtig kozakken-zadel midden in het eikenbos stond. Aan weerszijden waren laagten die samen kwamen in een nauw ravijn, dat naar het zuiden liep.

In de schaduw van het dichte bos daalden ze de heuvel aan de andere kant af, liepen langs een zoutmoeras dat, met verwelkt gras bedekt, er uit zag alsof het beschimmeld was, en betrokken een stelling achter omgevallen bomen, nog geen twintig meter van de grens.

Aan de andere kant van het ravijn, lag tussen heuvelachtige velden een stad van lemen gebouwen. Korzj had nog nooit zo iets gezien. De wind joeg strootjes door de smerige straten en hier en daar steeg rook op uit een vuurpot. Een groentekoopman strompelde rond, gebogen onder het gewicht van zijn manden. Bij een bron lag een man languit met uitgestrekte armen op de grond; op deze afstand was het niet te zien of hij dood of dronken was. Van tijd tot tijd kwam een zware kar op hoge wielen rammelend voorbij. Een Chinees in een gewatteerde broek zat bij de deur van een kroeg; een grote papieren tulp wapperde boven zijn hoofd in de wind.

De sterke lucht van soja-olie, knoflook en urine kwam in golven over de rivier. Het fort van leem rook naar de armoede, het vuil en de verveling van het oude Mandsjoerijse platteland. Er was geen spoor van

vers timmerhout, van nette stapels rode bakstenen, of doorzichtige kolommen van vlechtwerk voor gewapend beton. Korzj zag op de Mandsjoerijse stad neer van af de hoogte van zijn tweeëntwintigjarige ervaring.

„'t Lijkt wel een kippenhok!” mopperde hij minachtend.

„Dat is Tsing-kiang”, zei Noegis. „Een belangrijke stad — twee bataljons.”

„Een ellendig hol, als je 't mij vraagt.”

„Kan wel zijn, maar het heeft een nachtleven — van een bijzonder soort.”

Een hoornsignaal leek de lucht te splijten. Noegis haalde zijn horloge te voorschijn.

„Alarm! Let op, zie je hoe laat het is?”

Soldaten renden uit de woonbarakken naar de stallen. De cavaleristen die er met hun dunne benen uitzagen als jongens, bonden haastig pakken geperst hooi, thermosflessen en machinegeweren aan de zadels. Alle soldaten droegen bontmutsen over hun oren, grijze handschoenen en grijze slobkousen die zelfs de punten van hun schoenen bedekten.

Een officier, die alleen van de soldaten te onderscheiden was door het apenbont aan de kraag van zijn korte pelsjas en door zijn glimmende schoenen, wenkte met de hand — blijkbaar gaf hij daarmee een commando. Het detachement ging in draf door de poort en verdween weldra in de grijze mist achter de heuvels.

„Nou, morgen zal er wel weer een stormaanval zijn”, merkte Noegis op. „Ze zijn weer over tijd.”

„Tactische oefeningen?”

„Niks tactisch! Gisteren hebben ze het lijk van een landverhuizer in een bron gevonden.”

Ze kropen anderhalve kilometer ver door het lage struikgewas en lieten zich in het natte gras vallen. De hemel kreeg een donkergroene kleur en leek dichter

bij de aarde dan eerst. Dit was het geheimzinnige uur van de schemering, de korte periode van zwijgend afwachten, die de avond van de nacht scheidt, zoals de smalle streep van de horizon de aarde van de hemel scheidt. De heuvels waren nog slechts silhouetten, maar de toppen van de bomen hadden hun zachte, diepe schaduwen nog niet verloren.

Een roerdomp was de eerste, die de stilte verbrak. Met een hol geluid, dat uit de ingewanden van de aarde scheen te komen, begroette hij de eerste ster. En meteen antwoordde het kikkerkoor mijlen ver in de omtrek uit alle moerassen. Zalig kwakend in het modderige water, schenen ze op dit signaal gewacht te hebben en een triomfantelijke kikkersymfonie weerklonk over de rijstvelden.

Een blauwvalk schoot over het water en schudde zijn ronde, katachtige kop, terwijl hij een stuiptrekkende marmot in zijn klauwen hield.

Een vreemd gevoel van neerslachtigheid en onbehagen greep Korzj aan. Tot nu toe was alles zo kalm en helder geweest: het water had geglinsterd, een witte schelp had op het pad gelegen en de esdoornbladeren hadden in de bries heen en weer bewogen. Nu leek zelfs het naaste bosje een geheimzinnig, dubbel leven te leiden. Alles ritselde, fluisterde, schuifelde en kroop; zelfs de beek scheen iets in het Koreaans te fluisteren. De eerlijke ogen van de hond, de sterren en de verlichte wijzerplaat van zijn horloge waren het enige zichtbare en tastbare in deze wereld van schaduwen.

Korzj draaide zijn hoofd naar alle kanten tot hij er duizelig van werd. Hij was tot het uiterste gespannen. Net als alle nieuwelingen maakte hij een massa onnodige bewegingen: hij verlegde zijn geweer, scharrelde in zijn tas, en voelde naar zijn handgranaten.

Noegis lag naast hem, groot, warm en volkomen kalm. Alleen de bol van zijn helm was boven het gras te zien. Het leek of hij was ingedommeld.

Langzamerhand kwam Korzj tot kalmte. Tussen de myriaden verwarde en toevallige geluiden begon hij enkele bekende te onderscheiden. Ergens van ver achter de heuvels kwam het machteloze gebrom van een vrachtauto, die in de modder zat. Het geluid steeg nu eens angstig hoog en ging dan weer in verontwaardigd gebrom over. Flauwer en flauwer klonk het snorren van de uitgeputte motor. Het leek of hij de heuvels rondom tot getuige riep van zijn hulpeloze ellende. Dan opeens klonk triomfantelijk getoeter: de chauffeur had de wagen uit de modder weten te krijgen. Je kon horen hoe de automobiel zich snorrend verwijderde van de gevaarlijke plek.

Toen Korzj zijn hoofd in de richting van het geluid draaide, zag hij, dat boven de plek, waar het laatste streepje zonlicht juist verdwenen was, nog wat licht te zien was — niet de rosse gloed van brandend gras of de nevelige vingers van een zoeklicht, maar alleen een zwakke gloed, alsof de aarde de warmte uitstraalde, die zij gedurende de dag had verzameld.

Het kwam van het elektrische licht, dat ingeschakeld was in de diepe vallei van Georgiëwka, de taiga, de pompstations, de nieuwe stad Klimowsk, de kolchozen in de buurt en langs de spoorbaan, naar het noorden. Dit licht vrolijkte de mannen, die in het natte gras lagen, wat op en herinnerde hen aan het nijvere waken van het Verre Oosten.

Een groot, warm gevoel van veiligheid overstelpte Korzj. Het was een troost te weten, dat slechts vijftien kilometer achter hem dorpsmeisjes langs de stoffige weg slenterden met hun armen om elkaars middel; dat op dit zelfde ogenblik cementmolens ergens draaiden, dat opzichters met duimstokken in hun zak

ijverig rondliepen, dat er mensen sliepen in treinen, toneelspelers toegejuicht werden en paarden uitgespannen; dat er gedanst, gekust en in auto's gereden werd en dat kinderen rekensommetjes leerden. En dan te bedenken, dat hij, Korzj, dat alles bewaakte! Hij tastte nog eens naar zijn granaten. Hun massief gewicht gaf moed. Hij kwam iets overeind om dichterbij Noegis te komen, maar die stak opeens een hand op. Rex sprong overeind. Er gebeurde iets eigenaardigs met de hond. Zijn staart ging in de hoogte, hij spitste zijn oren en zette zich schrap, terwijl hij een zwak geluid maakte.

Noegis hield zijn snoet dicht. De hond huiverde.

Over de top van de heuvel kwamen snel twee figuren precies op het bosje af, waarin de mannen lagen. Toen ze dichterbij kwamen, dacht Korzj, dat het er vier waren. . . Korzj kwam pas de volgende morgen tot bezinning, na wat er verder gebeurde.

Hij herinnerde zich, dat hij twee maal geschreeuwd had. Toen leek het alsof zijn geweer van zelf af ging, à-bout-portant, op de zwarte schapeleren jekker van de naaste bandiet. Drie mannen sprongen op zij.

„Achteruit!” schreeuwde Noegis tegen Korzj, maar deze luisterde niet. Hij schoot al rennende. Hij had maar één ding in zijn hoofd: „Drie leven nog, drie zijn op de vlucht! . . .” Zonder te denken, zonder op zijn kameraad te wachten, snelde hij de grensoverschrijders achterna.

Die nacht om twee uur deed Doebach zijn mauser af en zijn rubberlaarzen uit. Hij had het plezierige gevoel dat de dag rustig voorbijgegaan was. Niemand had sporen van grensoverschrijders gerapporteerd, om nieuwe patronen gevraagd of zijn geweer laten doorhalen, omdat er mee geschoten was.

Er was maar twee maal opgebeld uit het hoofdkwartier en dat voor prozaïsche zaken: een order om de gebruikte patroonhulzen in te leveren en de vraag of de inventaris van de bibliotheek al opgemaakt was. En dan was er vroeg in de morgen nog een bevel van de commandant geweest, dat de partijleden, die naar de meeting waren afgevaardigd, met het oog op de slechte wegen twee dagen eerder vertrekken moesten.

Hij ging op zijn tenen de kamer binnen om zijn slapend dochtertje niet wakker te maken en haalde wat koud kalfsvlees uit het buffet. Ilka lag op de divan te slapen, met haar zware, bruine wenkbrauwen gefronst en haar handjes stevig in elkaar. Zelfs als ze sliep had ze iets ernstigs. Ze moest een nachtmerrie gehad hebben: ze woelde en draaide, mompelde en piepte als een marmot.

Doebach keek naar haar en zuchtte. Het was zo jammer, dat Ilka opgroeide als een kleine wilde.

Hij had haar moeder mee naar hier gebracht, nog voor ze de school geheel doorlopen had. Ze was een vrolijk kozakkenmeisje met groene ogen en vlossig, koperkleurig haar. Haar mond stond nooit stil. Hij had eerst gemopperd, omdat door haar komst de barakken zo vol leven geworden waren, maar hij was daaraan gewend geraakt. Ze was niet bijzonder intelligent, maar ze was hartelijk en vrolijk. Ze hield van Rostow, de steppen en de populieren. Ze was bang voor de taiga.

Regina was in de negende maand, toen kolonel Koetojarows bende de grenspost overviel. Ze hielp mee door dozen met patronen naar de loopgraven te dragen. Haar heethoofdigheid had haar het leven gekost. De kisten waren zwaar en Ilka werd geboren, toen de schermutseling afgelopen was. Goesjkin deed dienst als ziekenoppasser. Die dappere cavalerist was zo totaal zijn hoofd kwijt, dat hij een vuil keukenmes gebruikte om de navelstreng door te snijden...

Ilka leek op haar moeder. Hetzelfde koperkleurige haar, dezelfde grote, jongensachtige mond en ondeugende ogen. Maar haar karakter was geheel anders. Haar moeder kon in lachen uitbarsten nog voor haar tranen gedroogd waren. Ilka glimlachte zelden en huilde nog minder. Ze groeide eenzaam op, zonder speelkameraadjes, waarmee ze verstoppertje of met een springtouw kon spelen, zonder poppen en al de heerlijke spelletjes, die zo belangrijk zijn voor kinderen. Ze was nog nooit in een stad geweest, had nog nooit een schip, een trein, een vliegtuig, een piano of een theater gezien. Daarentegen wist ze precies hoe een patroonriem gedragen moet worden, waarom een vizierkorrel met roet ingesmeerd wordt en wat een concours hippique is.

Het is waar, dat de commandant van het detachement van plan was al die kleine wilden, zoals Ilka, bij elkaar te halen en zoiets als een kleuter-tehuis voor hen op te richten; maar hij was nog niet verder gekomen dan het verzamelen van de namen. Tenslotte had Doebach een oude vrouw moeten laten komen om voor haar te zorgen. Maar Stepanida, een Oessoerische kozakkenvrouw kon toch niet de moeder vervangen.

De vloer kraakte. Ilka zat rechtop in bed en staarde haar vader slaperig aan. Dan vroeg ze opeens verwonderd: „En het sprookje?”

Het zou niets geholpen hebben om met haar te gaan argumenteren. Iedere avond zat Doebach bij haar op bed en vertelde de grappigste en leukste sprookjes, die hij met zijn vermoeid brein kon bedenken. Eerst was hij niet zeker of hij Ilka al die heerlijke nonsens over Aljonoesjka en Iwan de koningszoon wel moest vertellen. Maar de detachementscommandant, Tsorn, een dikwangige Let, maakte aan al zijn twijfel een einde. Hij bracht uit Moskou een hele koffer vol sprookjes-

boeken mee en verdeelde die onder de kinderen. Ilka kreeg Andersen. Doebach had zelf plezier in de fijne speelse verhalen. Hij noteerde zelfs de spreuk: „Het verguldsel vergaat, maar het leer blijft”. Hij vond dat goed gezegd en was van plan het van tijd tot tijd bij zijn besprekingen van de dagelijkse gebeurtenissen te gebruiken.

Al twee avonden was het vertellen er bij ingeschoten. Doebach voelde zich schuldig; dus ging hij naast Ilka zitten en begon: „Er was eens een groene eikeboom...”

„O, nee, dat niet”, zei Ilka verontwaardigd. „Niet over eikebomen, vertel iets over een herdershond.”

„Daar was eens een Duitse herdershond en Kajsjei, de onsterfelijke.”

De avonturen van Ole-ogensluter en de onsterfelijke Kajsjei werden zonder omhaal door elkaar gehaald in zijn verhalen voor Ilka. De tinsoldaat ontmoette Bamalei en de boze heks. Zijn honden vonden een koffer vol goud en Iwanoesjka, de onnozele, schoot de grijze wolf dood.

Ilka ging gehurkt op de sofa zitten. Op haar aandringen draaide Doebach de lamp laag, zodat de kamer in duister gchuld was. Alleen het blanke staal van de sabels glom aan de muur.

Haar vader rook naar tabak, leren riemen en eau-de-cologne. Zijn kin was merkwaardig; als je er naar beneden over streek, was hij zacht als zijde — maar omhoog was hij zo ruw als schuurpapier. Doebach was sterk. Hij kon een noot met zijn handen kraken, een boomstam optillen en een vijf-kopeken stuk met zijn vingers krom buigen. Als hij kwaad was, snoof hij, alsof hij moest niesen. Dat was heel grappig, maar Ilka wist wel, dat ze daar niet om lachen moest...

„En dat was het eind”, zei haar vader, terwijl hij zijn sigarettenkoker dichtknipte. „Aljonoesjka ging

naar Moskou, naar haar tante, Kasjsjei kwijnde weg en het vliegende tapijt bedierf..."

„Hebben de motten het opgegeten?"

„Maar waarom de motten? Ja, natuurlijk... je hebt gelijk, die hebben het opgegeten..."

Ergens ver weg in de taiga knapte een tak. Dan een tweede, een derde. Doebach fronste de wenkbrauwen. Het knappen van takken in een nacht zonder wind en zonder vorst was een slecht teken.

„En wat gebeurde er met de wolf?"

„De wolf? Die is ook verdwenen."

Weer knapten twee takken. Doebach begon werktuigelijk zijn laarzen aan te trekken. Hij hoorde een hele houder patronen leeg schieten: in de buurt van de zoutmoerassen schoot iemand aan één stuk achter elkaar. Alleen een onervaren rekrut zou zo schieten, of iemand, die geen tijd heeft om te mikken.

„Hebben de honden hem gedood?" vroeg Ilka slaperig. „Misschien Rex wel, denk je ook niet?" En zonder op antwoord te wachten viel ze in slaap, terwijl ze haar vaders koppelriem stevig vast hield.

Doebach maakte voorzichtig haar vingers los en deed de deur open.

De ringen, die met roestig ijzerdraad aan het hek waren vastgemaakt, knarsten. Vier honden jankten en rukten in het donker aan hun kettingen.

Een ordonnans kwam de binnenplaats overrennen naar het kwartier van de commandant.

Rennen. Hij was in 't donker allang van het pad afgeraakt. Die beroerde takken, dode en levende, die naar bederf, dennenaalden en groene bladeren roken, sloegen hem in 't gezicht, haakten in zijn mouwen en plukten aan zijn kapotjas. Het kreupelhout stond rondom de stammen als een omheining. De beekjes ruis-

ten onder zijn voeten en de vochtige aarde zoog er aan met vettig gesmak. Alles was kil, koud en vochtig in de voorjaars-taiga.

Hij rende voort en hijgde naar lucht. Zijn ribben, zijn hart, zelfs zijn riem en zijn tuniek waren allen opeens te klein geworden. De grond draaide duizelingwekkend onder hem door. De boomstammen draaiden langzaam boven zijn hoofd evenals hun zwarte kruinen en de Grote Beer, die al laag bij de horizon stond.

Vogels vlogen luid klapwiekend uit de bosjes op en verdwenen in het duister. Korzj kroop op handen en voeten tegen een heuvel op. Zijn spieren deden pijn en smeekten om genade, maar hij hield vol. Hij wist uit ervaring, dat hij gauw genoeg weer op adem zou komen.

De wind bracht het verre gefluit van een locomotief naar hem over. De exprestrein naar het oosten rattelde over de brug. Korzj kroop omhoog tot aan de top en liet zich toen op zijn rug in de diepte glijden. Ergens vlak bij rolde een losgeraakte steen naar beneden.

„Ik zal je krijgen!” schreeuwde Korzj en meteen was alles stil.

Weer rende hij, bezeten door het machtige verlangen om de vijand in te halen, bij zijn schouders te grijpen en op de grond te gooien; hem neer te slaan in het gras, hem de knie op zijn keel te zetten en zo te wurgen. Hij spuwde onsamenhangende vloeken uit. Hij zag zo duidelijk voor zich, hoe het lichaam van de spion, neergeworpen op het gras, kronkelde in zijn greep, dat hij onder het rennen in zich zelf mompelde, wat hij tegen die Japanner zou zeggen. Korzj had al eens zo'n Samoerai in een of andere film gezien, die een wonderlijke, korte, kromme dolk tegen een baardige partizaan zwaaide; die leek helemaal niet op een

wapen voor een soldaat, maar meer op een giftige pijl. Die sprong ook opzij en dan omhoog. Korzj zou hem een slag met de kolf van zijn geweer geven. De slag zou weerklinken en dan: Soedzikanisinasai! Zwijg! Doko kara kita-ka? Waar kom je vandaan?

Korzj greep met beide armen een boom vast. Van de esdoornbladeren spatten koude druppels op zijn gezicht. Hij probeerde te luisteren... Hij stond daar nat en verdoofd door het bonzen van zijn eigen hart. Zijn helm brandde op zijn hoofd, zijn slapen klopten.

Hij keek om zich heen. Het was licht. De slippers van zijn jas hadden een groene streep over het asgriuwe gras gemaakt. Een kleine vijver, omgeven door zwaardlelies, glansde. Het zaadpluis van de populieren dreef op de gladde oppervlakte; grijze vogeltjes zaten elkaar achterna en maakten rimpels in het water. Een zonnestraal schoot naar de bodem, die bedekt was met half vergane bladeren. Dat alleen zijn jas een spoor op het gras had achtergelaten, de ontwakende ochtendhemel, de lege patroontas en de kruivlekken op het slot van zijn geweer, dat alles beduidde Korzj, dat de jacht was afgelopen. Hij liet zich op zijn knieën vallen, dompelde zijn gezicht in de vijver en slokte het water naar binnen tot zijn tanden pijn deden van de kou. Toen stond hij op, streek zijn natte jas glad en liep in westelijke richting, waar de groene klokketoren van Georgiëwka omhoog stak.

Drie roodarmisten met een hond en een Degtjarjow machinegeweer, die door de commandant gezonden waren naar de plaats waar geschoten was, vonden Noegis bij zonsopgang. Hij zat in het kreupelhout, met modder bespat, groen van woede, in het Lets zacht voor zich heen te vloeken. Een teken, dat er iets mis was.

„Wie heeft er geschoten?” vroeg de patrouille-commandant.

„Een geweer vermoed ik”, zei Noegis kortaf.

„Een grensoverschrijder?”

„Nee, een grens-idioot!”

„Waar is Korzj?”

„Weet ik niet”, zei Noegis nors. „Ik heb hem geroepen. Ik heb geen zin voor de kinderjuffrouw van een halve zachte te spelen.”

Hij kwam overeind en schoof het kreupelhout op zij. Rex jankte en deinsde achteruit. Op een open plek lag, met zijn paarse bek open, een dode beer. Het rook naar geschroeide pels. Korzj had à-bout-portant geschoten.

Eenmaal buiten het bos in het open veld, begreep Korzj, dat hij zich vergist had. Wat daar voor hem lag, was niet Georgiëwka. In plaats van de bekende bakstenen klokketoren was er een wachttoren met een dak van gegolfd plaatijzer.

De taiga hield hier op. Het land helde in brede, zwarte golven af naar het zuiden waar tractoren, benzinevaten, wilgen en groene karren te zien waren. Mannen waren aan het ploegen en de ploegscharen blonken in de zon. De blauwe rook van dieselmotoren hing laag over de aarde.

Een motor ronkte achter Korzj. Een glimlachend meisje, met een gezichtje, dat blonk in de zon, gooide de deur van een voorzet-truck open.

„Je voeten — veeg je voeten”, zei ze als een echte huisvrouw.

„Maar waar ga je naar toe?” vroeg Korzj.

„Hoe bedoel je, waar ga je naar toe? Het is etens-tijd. Ruik je dat niet?”

De geur van vers gebakken wittebrood en hete borsj kwam uit de cabine.

„Kan niets van komen”, zei Korzj en zijn stem beefde.

„Maar proef tenminste de soep. Stop! Waar moet je heen?”

„Naar Georgiëwka.”

„Neem me niet kwalijk”, zei het meisje. De wagen reed verder en gromde verontwaardigd.

Korzj keek haar lang na. Flinke meid. Die zou zeker haar werk, het soep brengen naar die groene wagens daar, niet in de steek laten.

Eten... Maar wat zou er wel aan de grenspost gebeuren? Noegis zou al wel weer thuis zijn. Mokkend, vast. Nu gaf hij Rex te eten. Korzj zou met zijn lege patroentas beschaamd de binnenplaats moeten overlopen. Hij zag al voor zich hoe Doebach met zijn ellebogen op de tafel, hem streng zou aankijken. Hij had de beschamende scene al in alle mogelijke variaties doorleefd, eer hij in Georgiëwka aan kwam.

Het was middag. Zijn jas was droog. Zijn gestalte wierp een korte, blauwe schaduw op de weg.

Drie kilometer vóór het dorp, dicht bij de molen, ontmoette hij een Koreaanse jongen in een gestreepte jersey, die op een molensteen zat en aan 'n stok sneed. Naast hem, jankend en zich krabbend lag een ruig-harig hondje.

„Goedendag, kameraad commandant”, zei de Koreaan duidelijk.

„Ik ben geen commandant.”

„Neemt u mij niet kwalijk. Ik heb me vergist.”

Ze stonden enige tijd zwijgend tegenover elkaar. Korzj keek met bewondering naar de armen van de Koreaan. Gespierde armen, bloot tot boven de elleboog, glimmend als goud in de zon. De jongen trok groene bast van de tak.

„Ik moet nog ver. Het is saai zo te lopen, zonder iets te doen te hebben. Ik maak een fluit”, legde hij uit.

De hond jankte. Hij keek zijn baas smekend aan met ogen, die bloeddoorlopen waren van de warmte.

„Wat mankeert hem?” vroeg Korzj.

„Niets, alleen vlooien.”

Hij stond op, zette de fluit aan zijn mond en haalde er een diepe, naargeestige toon uit. Hij kneep zijn ogen dicht, zijn adamsappel danste op en neer. Hij speelde verder, hield zijn hoofd een beetje scheef — een wonderlijk type. Net als alle Koreanen leek hij een beetje op een Japanner. De zieke, bleke roodarmist in de rolstoel in de tuin van het hospitaal schoot Korzj te binnen. Na zijn dulle nacht was hij geneigd om iedere voorbijganger voor een spion aan te zien.

„Genoeg?” vroeg de muzikant, toen het lied uit was.

„Genoeg.”

De Koreaan had een paar maïskolven en wat gemalen bonen bij zich.

„Wilt u eens proeven?” bood hij hartelijk aan.

Korzj sloeg het af. Hij draaide zich zelfs om, om de gele korrels, die in de mond van de jongen smolten, niet te zien. Maar dat hielp niets, want nu viel zijn oog op een specht die wormen uit de bast van een boom klopte. Een felkleurige dikke eekhoorn kwam te voorschijn. Korzj keek naar de grond: bij zijn voeten knaagde een vette rups aan een blad. Zelfs de beekjes murmelde met een walgelijk zat geluid. Alles om hem heen at, slikte, pikte, dronk, en zoog. Hij werd er wee van.

„Wie ben je?” vroeg hij nog al bars.

De Koreaan kneep zijn ogen half dicht.

„Waarom? Het is hier niet de verboden zone. Nou, laat ik zeggen: een mecanicien.”

„We zijn allemaal mecaniciens”, zei Korzj duister. „Wat zit er in die zak?”

De mecanicien haalde er zwijgend een tractorzuiger, die in werk verpakt was, uit. De zuiger was oud en

droeg het handelsmerk John Deer, dat je hier in de buurt zelden zag.

„Ik heb hem op de kop getikt”, schepte de jongen op. „U zult wel weten, dat die dingen hier haast niet te krijgen zijn.”

Ze bleven nog even staan praten en gingen toen uit elkaar. De Koreaan begon weer op zijn fluit te spelen.

De droefgeestige, schorre geluiden van de fluit volgden Korzj nog een eindweegs. Maar toen de laatste trillende toon ophield, bleef hij staan, weer vol wantrouwen. Dat was net zoiets als die maaiers met hun bundeltjes... Een muzikant, vlooiën. En waar kwam een zuiger, met het merk van John Deer er op, vandaan? Hij had er zich als een groentje, tussen laten nemen door die fluit!

Struikelend over boomwortels rende hij terug naar de molen. De muzikant maakte geen haast, hij wandelde rustig verder, terwijl hij een wilgetak achter zich aansleepte over het pad. De groene fluit had hij onder zijn arm.

Hij keek de hijgende roodarmist nieuwsgierig aan.

„Stop!” schreeuwde Korzj. „Stop! Ik moet je wat vragen. Je zegt dat je mecanicien bent... Hoe kom je aan die zuiger?”

„Ik begrijp u niet — hij is uit de opslagplaats.”

„Wat ik weten wil is of hij uit Stalingrad is of uit Charkow.”

„Moet u daar rapport over maken?”

„Nee, ik wil het alleen maar weten.”

„Ik weet niet... ik denk uit Charkow.”

Korzj zuchtte verlicht. Zijn kleine stevige neusvleugels spanden en ontspanden zich. Vreugde straalde van zijn door de wind gebruinde wangen. Hij richtte zich op, alsof hij een stevige steun gevonden had.

„En sinds wanneer maakt de tractorenfabriek in

Charkow zuigers van John Deer?" vroeg hij bijna vrolijk.

„Tsoebo!" schreeuwde de Koreaan en schopte naar de hond. De hond rende weg en bleef op een eerbiedige afstand treurig zitten janken.

„Kan ik gaan?"

„Natuurlijk — maar mee naar de grenspost."

Zo gingen ze. Door het espenbos, waar de lijsters zongen, over de groene vochtige heuvelkam van de Zeven Broeders en door het Krotowadal met zijn vochtige reuk en smerig ijs. Voorop liep de vermoeide, door de vlooien geplaagde, kleine hond, dan de Koreaan met zijn gestreepte jersey en als laatste de bezorgde Korzj met zijn jas zorgvuldig bij alle vier de punten opgebonden.

ZEVENDE HOOFDSTUK

Sato had nog nooit zo'n vreemde stad als Tsing-kiang gezien. Alles, van de wallen van het fort tot de hondehokken toe, was van leem. Een machinegeweerstoot zou door iedere toren gaan. En de mensen, die dat belachelijke fort gebouwd hadden, hadden nog vertrouwen in zijn sterkte; ieder voorjaar werden de barsten en de kogelgaten zorgvuldig dicht gesmeerd en de hoeken, die afgebrokkeld waren, netjes bijgewerkt.

Nu had Sato in de vijf maanden, die hij in Tsing-kiang gelegen had, nog geen tijd gehad om de hele stad te bekijken. De dag van een soldaat is als een plunjezak, er zit van alles in, maar geen vrije ruimte.

Sedert er stukken land rondom Tsing-kiang aan landverhuizers waren toegewezen, hadden de soldaten geen dag rust gehad.

Rondom de stad hadden Mandsjoerijse groentekwekers gewoond. Het had heel wat moeite gekost om ze te dwingen plaats te maken voor de nieuw-aangekome-

nen. De helft was, ondanks het verbod van massa-bewegingen, naar de bergen getrokken en had zich bij de partizanen aangesloten.

De eerste groene scheuten kwamen al te voorschijn op het land rondom Tsing-kiang, eer de soldaten tot hun gewone routine konden terugkeren.

Zoals de luitenant, die elke donderdag de dagboeken van de soldaten nakeek, opmerkte, werden Sato's aantekeningen steeds uitgebreider. Hij had al twee hoofdstukken van het pamflet „De geest van het Keizerlijk leger” doorgewerkt en kon een goed samenhangend verslag geven van het artikel van Araki „De taak van Japan in het tijdperk van Siowa”. Als de soldaten het lievelingslied van de luitenant aanhieven „De sabels schitteren als bliksems”, kon men Sato's stem duidelijk boven alles uit horen.

Sato weigerde beslist goede vrienden te worden met de kletskaus Miyako en de cynische Tarada. Het stond hem tegen die kwaadsprekers te horen roddelen over de omkoopbaarheid van het Ministerie van Buitenlandse zaken of stiekum de sergeant-majoor te zien nadoen. Hij was alleen vriendelijk tegen Kondo, de zwijgzame bootwerker uit Matsmai. Ten eerste kwam Kondo uit zijn eigen provincie en dan werd hij beschouwd als de sterkste man uit de hele compagnie.

Omdat Sato in 't geheim droomde van de drie sterren, die hij hoopte te krijgen, deed hij zorgvuldig de eerste klas soldaten en Mito, de compagnie-schrijver, na.

De fatterige Kawamoto, de tabakshandelaar, die een wonderbaarlijke manier wist om zijn puttees te winden, de gespierde Taki, die precies zoals het behoort kon buigen en zulke volmaakte rapporten schreef, en de klerk, die drie sterke punten had: een stem die klonk, alsof hij altijd gelijk had, verachting voor de Russen en een voorliefde voor lange citaten.

Op een dag raapte hij al zijn moed bijeen en vroeg Mito om een paar verslagen over helden uit het leger, die hij in zijn schrift had, te mogen overschrijven. De schrijver was enigszins beledigd. Hij was niet geneigd om zijn verheven gedachten met een tweede klas soldaat te delen.

„Een kikker in zijn poel, kan niet de hele wereld overzien”, merkte hij droogjes op.

Maar Sato was zo eerbiedig en hij boog zo diep, dat de schrijver toegaf. Bovendien schreef deze ijverige en onhandige soldaat een uitstekende hand.

„Best”, zei Mito, „maar eerst schrijf je een voorraad-rapport voor me over.”

Het leven in het garnizoen muntte niet bepaald uit door afwisseling. Die zomer vermeldde Sato maar twee bijzondere dagen in zijn dagboek: de verjaardag van de luitenant en een bezoek aan de „rode-lichtjes-buurt”.

Dat bezoek was een echte gebeurtenis voor het garnizoen. Ten eerste marcheerden de soldaten de hele stad door zonder toezicht van de sergeant-majoor, zodat ze overal konden rondkijken; en ten tweede — kon iedere soldaat nu één uurtje de kazerne vergeten.

O-kikoe, het meisje, dat Sato kreeg, was echt aardig. Ze was uit Tsoeroegoe gekomen, samen met een groep landverhuizers. Ze had een zachte, satijnachtige huid, gebogen wenkbrauwen en ze droeg haar haar in een goudkleurig net naar de Chinese mode.

„Het is prettig, als er iemand uit je eigen streck komt”, zei ze terwijl ze Sato de veters van zijn schoenen hielp losmaken. „Je kunt nergens over praten met die winkeliers.”

„We zullen aan dat alles een eind maken”, beloofde Sato stellig.

Ze hadden een genoeglijk uurtje, terwijl ze in bed rondwoelden en allerlei onzin babbelden.

O-kikoe bleek bijna uit dezelfde streek te zijn als Sato en was de dochter van een houthakker uit Hokkaïdo. Ze was pas een jaar geleden in Tsoeroegoe verkocht voor 150 yen. Het was duidelijk, dat die hoge prijs haar vrouwlijke ijdelheid streelde.

Toen liet ze hem een malachiet zien, haar amulet tegen vieze ziekten en een portret van een Russische God, mager en met een baard als Ainoe en een koperen heiligenkrans om zijn hoofd. Het meisje was Christin.

Haar vrolijke lach, haar ondeugende ogen en haar gevulde hals maakten Sato's hoofd zo volkomen op hol, dat hij als vanzelfsprekend watermeloenpitten, amandelen en vier glazen warm bier voor haar betaalde.

Een beetje dronken, begon hij zonder duidelijke aanleiding over het pesten van korporaal Akita uit te pakken: over zijn gewoonte om sigaretten bij de soldaten te bietsen. O-kikoe luisterde naar hem, schudde haar zware haarkroon zonder acht te slaan op wat de half dronken soldaat haar vertelde.

„Arme jongen!” zei ze maar eens en gaapte.

„Die het wel nooit tot drie sterretjes zal brengen”, bromde Sato.

Achter het gordijn kuchte iemand nadrukkelijk. Sato herstelde zich bijtijds. Hij keek angstig naar O-kikoe. Het meisje trok rustig aan haar sigaret, onverschillig voor alles in de wereld. Haar onverschilligheid stelde Sato gerust, maar omdat hij geen risico wilde lopen, merkte hij nog op: „Maar dat is maar een kleinigheid. Iedereen in de compagnie weet hoe dapper mijnheer Akita is.”

Sato had geen tijd om zich helemaal te herstellen: door de gang kwam sergeant-majoor Ogawa en trok zonder omhaal de gordijnen open.

Het meisje had Sato ook wel aardig gevonden. „Kom je nog eens terug?” vroeg ze.

„Als ik sergeant-majoor word. . .”

Het voldane gelach en de grappen van de soldaten waren uit alle kamertjes te horen.

De mannen schaarden zich in het gelid en marcheerden naar de barakken terug. En toen hadden ze stof genoeg om een maand lang op te scheppen.

Sato dacht nog vaak aan O-kikoe: haar lach, haar gevulde hals en haar spottende ogen. Maar weldra verdrongen belangrijker gebeurtenissen de gedachten aan het aardige meisje.

Een ondernemende landverhuizer opende een bioscoop in de stad. Een lage lemen schuur, versierd met vlaggen, stond vlak tegenover het exercitieterrein.

's Avonds stond een katsoeben, een omroeper van middelbare leeftijd voor de ingang van de cinema. Boven zijn hoofd hing een grote kartonnen reclameplaat met een Japanse cavalerist er op. Om de voorbijgangers aan te trekken, riep hij: „De heldendaden van luitenant Gajasi! Een Japans officier in het kamp van de rode kozakken! Geheimen van de Russische harems!”

De luitenant ergerde zich. Het geschreeuw overstemde de fluitsignalen en de commando's en leidde de aandacht van de soldaten af. Het theater zou zeker naar een ander deel van de stad overgeplaatst zijn, als de ondernemer niet bijtijds zijn vaderlandsliefde getoond had. Alle officieren kregen vrijkaartjes. En er werd eens in de week een extravoorstelling gegeven voor de onderofficieren.

Sato kreeg een kaartje voor de tweede voorstelling van de populaire film: „De list van luitenant Gajasi”.

Hij kreeg alles te zien, wat de reclameplaten beloofd hadden: Een gevecht tussen Japanse cavalerie en Russische infanterie, kozakken op de vlucht en brand aan boord van het geheimzinnige schip, dat onder bevel

van admiraal Iwan Smirnow stond. Weliswaar werd de intrige een beetje onduidelijk door alles, wat de censuur er uitgeknipt had, maar Sato was verrukt en stootte de flegmatieke Kondo telkens met zijn elleboog aan. Een brandend vliegtuig en een bajonet-aanval van parachutisten waren op zich zelf al de moeite waard. . .

De dappere luitenant Gajasi redde Hanaje, de dochter van een Mandsjoe minister, die op een wandeling door een detachement kozakken gekidnapt was. Zes kidnappers, vet als monniken vielen Gajasi met speren aan. De Russen waren brutaal en lomp, de luitenant was ongrijpbaar als een lichtstraal. Zijn zwaard verblindde zijn tegenstanders.

Door het duister kwam de bewogen stem van de katsoeben, die uitleg gaf.

„Hij was zo vlug als de bliksem! De Russen waren als eikebomen. Mijnheer Gajasi wist, dat Hanaje achter de gesloten deur op hem wachtte.”

En toen verscheen Hanaje op het doek met grote tranen op haar gepoederde wangen. Ze speelde op een samisen. Vlak bij haar, met een fles in zijn hand, danste een Russische kolonel.

Toen stroomde het gehele doek over van een verwarde menigte mannen met baarden, die hun geweren vasthielden of het stokken waren. Er waren er zo veel, dat Sato beefde voor het lot van de compagnie van Gajasi. Hij keek angstig naar de stevige benen en open monden van de aanvallers.

Maar er kwam snel een einde aan zijn angst. Vliegtuigen verschenen en in een ogenblik lagen de lijken als gezouten vissen over elkaar.

„De luitenant was gewond aan zijn hand”, vervolgde de katsoeben, toen Gajasi met zijn hand in verband op het doek verscheen. „Maar de toegewijde Hanaje genas de wond snel met kruiden en haar liefde. Hij keerde naar zijn onderdeel terug in de rang van majoor.”

Druk pratend over de heldendaden van luitenant Gajasi verlieten de soldaten onwillig de cinema.

„Ze zeggen, dat veel soldaten naar de eilanden terugkeren als sergeant-majoor”, merkte Kondo op.

„In het najaar zijn er weer promoties te verwachten”, voegde Sato daaraan toe.

„Dus...”

„Dat zullen we nog wel zien...”

Beide soldaten schoten in de lach — zo precies hetzelfde waren de gedachten, die de film bij hen had opgewekt.

De herfst stond voor de deur. Na een incident met pamfletten in het zesde regiment en een groot aantal arrestaties in andere eenheden stelde het ministerie van oorlog theorie over de lopende gebeurtenissen verplicht.

In het garnizoen van Tsing-kiang deed de luitenant dit zelf. Kort nadat het detachement in de barakken was aangekomen, verschenen in de dagboeken van alle soldaten aantekeningen over die lessen. „De oorlog verrijkt de boer”, „Alle communisten zijn leugenaars, en spionnen”, „De rijkdommen van Mandsjoekwo zijn veroverd voor het volk”.

Sato vond de derde les bijzonder interessant. Hij zou nooit geloofd hebben, als hij het niet van de luitenant zelf gehoord had, hoe rijk dit stoffige, troosteloze land was.

Langzaam, alsof hij dicteerde, beschreef Amakasoe de bergen in de nabijheid, waar de onverschillige, luie Mandsjoerijers over goud, koper, en zink heen liepen. Hij vertelde over de maagdelijke wouden van het noorden, waar zo zelden mensen kwamen, dat de vogels je zo in de hand vlogen; over de olievlekken, die een handelsreiziger gevonden had in de buurt van Goesjan;

over de zuidelijke districten, die een overschot aan tarwe, rijst en bonen leverden.

De luitenant noemde een hele lijst: ijzer, asbest, zwavel, kool, barium, cement, mica, magnesium, forforieten... maar Sato onthield slechts één woord van die lijst — goud! De onbepaalde macht daarvan was hem als kind ingeprent door mijnheer Jamadzaki, de schoolmeester, die sprookjes had voorgelezen, waarin net als in de films en de avonturen-romans altijd over goud gesproken werd. Er was met eerbied over gesproken door zijn vader en de oude visboer Nagano, door de politieagent en door de mandenmaker, die met zijn stui-verswaren uit het zuiden kwam. De vissers, die naar Karafoeto geweest waren, lieten in 't geheim doffe metaalkorrels zien, die zij zorgvuldig in een papertje bewaarden. Het kon alles kopen: visrechten, een zegen, een huis, een kavasaki* en zelfs de gunst van de gemeente-secretaris.

's Avonds op de latrine bespraken de soldaten de voordracht van de luitenant.

„F-fijn dat we de R-r-russen niet in Mandsjoekwo hebben laten komen”, zei Miyako.

„Snert!” Ze hebben meer goud dan wij hier. Land is het belangrijkste.”

„We zullen wel zien, wat de herfst zal brengen.”

„Goud brengt meer op dan tarwe”, merkte Tarada op. „Ik zou alle dwangarbeiders van onze eilanden halen om hier goud te delven.”

„En wie moet er zaaien?”

„Laat de Mandsjoerijers op de akkers ploeteren.”

„Koloniseren is onmogelijk zonder vrouwen.”

„Zodra er maar goud is te krijgen, komen de Grietjes wel...” besloot Tarada en allen barstten in lachen uit.

Na die voordracht van de luitenant liep Sato, wiens

* een motorboot voor de visserij.

houding altijd een voorbeeld was geweest, met zijn hoofd naar de grond. De gedachte aan al dat goud onder zijn voeten liet hem niet met rust. Hij bekeek zorgvuldig alle glimmende stukjes kwarts, pyriet en glas, die hij op de binnenplaats vond. Als de compagnie buiten de stad oefende, stopte hij stilletjes stukken erts of andere stenen, die iets leken te bevatten, in zijn zak.

Bij een oefening wist hij in zijn zakdoek een klomp gele aarde, waarin hij vast meende goud te zullen vinden, mee naar de barak te smokkelen.

Hij maakte Kondo deelgenoot van zijn plannen en weldra hadden ze niet minder dan een emmer vol van die kostbare aarde in de buurt van de latrine verborgen. Om aan een teil voor het wassen van hun goud te komen, moesten ze de kok in hun geheim betrekken.

Ze kozen voor hun plan de wasdag, waarop een deel van de compagnie met pakken vuil linnengoed twee mijl buiten de stad gestuurd werd.

Het was alles van te voren goed afgesproken. Sato zocht een rustig plekje uit en nadat hij het goed in de week gezet had, maakte hij een trog van dennebast. Om precies twaalf uur bracht de kok het middageten. Hij deelde de gerst uit, gaf Sato een stuk linnen en een teil en ging naar zijn wagen terug.

Kondo had wachtdienst en kon dus niet van de partij zijn. Maar dat vond Sato zo veel te beter: er was te weinig van dat glimmende zand om het met zijn drieën te delen.

Hij legde de lap op de bodem van de trog, strooide er wat aarde op en goot er water uit de teil overheen.

Al gauw leek het alsof enkele goudkorrels dof glinsterden tussen het donkere zand. Hij was zo door zijn werk in beslag genomen, dat hij niet merkte, dat de stroom zijn wasgoed mee nam naar de grote steen, waarop de sergeant-majoor zat.

Nadat Ogawa een foendoso* opgevist had, ging hij achter een boom staan om de soldaat te bespieden.

Een klap met een natte lap schrikte Sato tenslotte bij zijn werk op. Half naakt sprong hij in de houding en stamelde een excuus.

„Geef hier!” beval Ogawa ijskoud.

Sato reikte de sergeant-majoor een handvol zwart zand over.

„Je bent ondernemend maar dom”, zei Ogawa met verachting.

Hij gaf een klap tegen Sato's hand en het onschatbare zand vloog het kreupelhout in.

„Kleed je aan en ga naar de wagens.”

Sato maakte de teil schoon en keek vol spijt naar het kreupelhout. Toen hij met lege handen bij de kok kwam, wilde die hem niet geloven.

„Geef op!” zei hij en stak zijn hand uit.

Sato vertelde toen, hoe de sergeant-majoor hem gesnapt had.

„Idioot!” zei de kok woedend. „Die sergeant-majoor wil zelf wat met dat zand beginnen.”

Het duurde die avond lang eer Sato de slaap kon vatten. Allerlei straffen, de éne nog vreselijker dan de andere, spookten door zijn brein. Of hij zag zich zelf in een koude, vochtige cel gestopt door Tarada, die grinnikte van leedvermaak of in een plunjezak met stenen, dan weer zag hij het onbewogen gezicht waarmee Mito, de schrijver, zijn doodvonnis op het mededelingenbord aansloeg.

Toen de reveille geblazen werd, sprong hij op en was het eerst van allen gekleed.

Op die dag, voor de eerste keer sinds hij in dienst was, kreeg hij een reprimande voor het front.

* Iendendoek.

In tegenstelling met de verwachting was het een nat najaar. De wolken kropen langzaam over de heuvels. De lucht, de grond, de stervende bladeren en de zwarte esdoornstammen waren zwaar van de vocht. Alle reserve-schoenen waren beschimmeld en het linnengoed voelde klam aan.

De modder op de wegen kwam tot de enkels, de gezichten van de soldaten, de patroontassen, de lopen van de bergkanonnen, de staarten van de paarden, de wagens, alles was met een dunne, vette laag klei bedekt.

Het beklimmen van de heuvels was bijzonder moeilijk. De hellingen waren bezaaid met kleine, scherpe schelpen en dropen van het water. Niet zelden verloor een soldaat zijn evenwicht en gleed, zwaaiend met zijn armen, naar beneden. Zelfs de bomen boden weinig houvast op zulke heuvels. Een rukwind was genoeg om ze te ontwortelen en dan sleepten ze andere in hun val mee. Overal zag men wortels, waaraan nog vochtige aarde kleefde.

Om de soldaten te oefenen voor nachtelijke gevechten liet de luitenant donkere brillen uitreiken. Daarmee kon men zelfs op klaarlichte dag zijn buurman niet onderscheiden.

De boeren uit de nederzettingen uit de buurt, die naar de stad kwamen, stonden met verbazing en angst naar de soldaten te kijken, die voorzichtig door het hoge gras kropen. Als de korporaal floot, sprongen ze op, renden vooruit, strekten hun armen uit, vielen plat neer en renden dan weer verder; ze waren woelig en onhandig als jonge honden.

Het aantal ongevallen bij de dienst nam toe. Soldaat Oemera viel in een kuil en brak een been. Korporaal Akita liep tegen een boom en versplinterde zijn bril. Kondo haalde Tajama's schouder open met zijn bajonet. Maar de luitenant liet de oefeningen doorgaan. De

nachten werden langer en donkerder en de partizanen brutaler en hardnekkiger.

De herfst bracht niet de vrede, waarvan de kranten gedroomd hadden. De oogst was overvloedig, maar lang niet iedereen kon alles binnenhalen. De Mandsjoerijse dorpen, waar men vroeger altijd een paar boerenarbeiders kon huren, bleken verlaten. Nu ze geen land meer hadden, gingen de mannen naar de bergen om papavers te zaaien op verborgen akkers en om vrachtwagens, die troepen vervoerden, te overvallen. In de koude hutten waren alleen vrouwen, kinderen en oudjes achtergebleven. Waar ze op hoopten en hoe ze aan de kost kwamen, was een raadsel, want alle kookpotten waren leeg en in de haarden vond men slechts as.

De ouwelijke gezichtjes van de kinderen, hun opgezette buiken en hun schouderbladen, die door hun huid heen staken, maakten dat zelfs de soldaten liever de andere kant uitkeken. Maar de vrouwen weenden niet. Ze keken de nieuw aangekomenen aan met ogen, die glansden van haat. Alle messen, bijlen en zelfs de sikfels waren in beslag genomen. Hun vingers waren te zwak om de soldaten 's nachts te wurgen, maar hun blikken waren duidelijk genoeg.

Sato hoorde de sergeant-majoor eens zeggen, toen hij een hut uitkwam: „Het zou beter zijn, als die toverkollen vloekten.”

Er brak hoe langer hoe vaker brand uit. Strohutten, winkels, en de oogst te velde gingen in vlammen op. Soms staken de soldaten zelf de hoge gerst aan om de rebellen er uit te jagen. Patrouilles deden dag en nacht de ronde door de velden.

Op verzoek van de landverhuizers werden in de herfst overal wachtposten uitgezet, maar het gevoel van dreigend gevaar werd er niet minder om. Geen landverhuizer waagde het 's nachts van de éne nederzetting naar de andere te gaan. Ze leefden zonder gezang en

zonder uitstapjes naar buiten op vrije dagen. Zelfs in de nabijheid van Tsing-kiang kon je geen stap doen zonder op prikkeldraad te stuiten.

„W-wanneer z-zullen ze eens ophouden met dat verstopper-tje spelen?” vroeg Miyako, die achter Sato liep.

De naïeve Kondo zuchtte: „Nooit, vrees ik.”

„Kletskoek!” zei Sato, die de resolute toon van de sergeant-majoor had overgenomen. „De honger zal ze wel naar de dorpen terugdrijven.”

Met zijn toon van gezag stak hij zijn vrienden, die uitgeput en bemodderd waren, een riem onder het hart. Ondanks een mars van veertig kilometer voelde Sato zich flink in vorm. Alles deed hem plezier: de oktoberkilte, de scherpe tonen van de hoorn, de grappen van zijn vrienden, de nachten, die hij doorbracht in de verlaten Mandsjoerijse hutten, waar je stiekum kon rondsnuffelen in de vodden. Dat was veel opwindender dan op je buik rondkruipen door de modder of rondtasten met een donkere bril op.

Niet altijd hadden ze succes. Verscheidene, in geteerd canvas genaaide doodkisten werden naar de eilanden gezonden, maar hij maakte zich geen zorgen over zijn eigen veiligheid. In augustus had Miyako hem het allerbeste schietgebedje dat er bestond, geleerd voor een pakje sigaretten en zes rantsoenen sake. Het hielp net zo goed tegen machinegeweer-vuur als tegen granaten. Alles, wat hij doen moest, was, terwijl hij storm liep, aldoor in zichzelf zeggen: „Ik wil sneuvelen... ik wil sneuvelen!” Iedereen weet toch, dat de dood juist altijd het omgekeerde doet van wat de mensen vragen.

Een man of vijftig werden naar de nederzetting Nanfoe gezonden, omdat de verkenners gerapporteerd hadden, dat daar een detachement partizanen de nacht had doorgebracht.

Aan elke kant van de weg verrees de hoge gerst als bruine wallen. De stengels kreunden eentonig bij het gezang van de wind. Uit vrees voor bandieten, die er in verborgen zouden kunnen zijn, liet de luitenant de gerst in brand steken. De vlammen sloegen op drie plaatsen tegelijk op, verenigden zich en een lichtende, gele streep vloog vooruit en maaide het roodbruine gewas neer. Er was zo goed als geen rook. Twee machinegeweren waren in stelling gebracht op de top van een heuvel, maar alleen fazanten, die met hun korte vleugels klapperden, kwamen de weg op rennen om het vuur te ontvluchten.

Zoals te verwachten was, waren de partizanen al weg uit Nanfoe. Alle zes de bronnen in het dorp waren vergiftigd met arsenicum en de soldaten hadden niets te drinken. Ze moesten het zegel van het reserve-watervat, dat ze uit Tsing-kiang meegebracht hadden, verbreken.

Het dorp was uitgestorven, de enige bewoners van de verlaten hutten waren ratten en magere honden. Niets als hopen natte vodden overal.

De mannen waren vermoeid en de luitenant besloot de gehele dag in Nanfoe te blijven. Vijftig gezonde, wel-doorvoede jongemannen gaven het dorp in een ogenblik een geheel ander aanzien. Ze scharrelden wat papier en rijststijfsel op voor de vensters en sprokkelde hout voor de kachels.

Na de grote schoonmaak beval Amakasoe alle hutten en holen in en rondom Nanfoe te doorzoeken.

Alleen Miyakoe en Sato hadden geluk. Ver weg in een hol in een groentetuin vonden ze een boer. Het was een oude man in een grove linnen broek en een strooien hoed op. Hij wist wel, dat het geen zin had weg te lopen, toen de soldaten hem eenmaal gezien hadden. Op de grond in de modder vonden ze twee patroonhulzen voor een Arisaka-geweer. Hij zei, dat zijn kinderen die gevonden hadden.

Sato was er bij, toen hij ondervraagd werd. Op bevel van Amakasoe dwong hij de boer te knielen, zette zijn bajonet op en ging bij de deur staan.

De gevangene knielde, zijn donker, somber gezicht omlaag. Hij mompelde wat nonsens, die de luitenant niet de moeite waard vond om te noteren.

Hij was zo brutaal zich zelf als een halve Japanner te beschouwen en vol te houden, dat hij op het eiland Formosa geboren was en dat zijn moeder, Kioe, een Koreaanse was en zijn vader Dzikei, een kruideniersbediende. De luitenant kon nauwelijks zijn lachen inhouden toen hij de sluwe, maar onhandige boer met zijn lange benen vóór hem in één zag krimpen. Wie zou geloven, dat deze boer op de eilanden van Jamato was opgegroeid! 't Was waar, dat hij het Zuid-Japanse dialect zonder accent sprak, maar de luitenant kende die trucjes!

Om het kort te maken viel de luitenant hem bij zijn verhaal in de rede.

„Genoeg! Wanneer ben je uit Wladiwostok vertrokken?”

Die eenvoudige vraag maakte de boer zo in de war, dat hij begon te stotteren. Met angst in zijn stem begon hij uiteen te zetten, dat hij vijftien jaar geleden uit Tsoeroegoe gekomen was via Seoel en dat hij nooit in Wladiwostok geweest was.

Hij ging voort met allerlei nonsens te stamelen, terwijl de luitenant, geërgerd door dat alles, de versleten oeli* onderzocht. Zijn benen, met opgezette aderen brachten Amakasoe op een idee.

„Trek je oeli's eens uit”, zei hij bijna goedhartig.

Zonder de opzet van de luitenant te begrijpen, trok de gevangene onderworpen zijn oeli's uit. Zijn benen waren glad en krom, maar dat was natuurlijk geen be-

* een soort Chinese pantoffels.

wijs, dat de gevangene op Formosa was geboren. Iedereen weet, dat de moeders op het vaste land ook hun baby's op hun rug binden.

„Laat je tenen zien!”

Zonder een antwoord af te wachten bukte de luitenant zich, greep de gevangene bij zijn enkel en trok zijn voet naar zich toe. De boer viel op zijn rug en zijn gezicht vertrok van angst, toen de wenkbrauwen van de luitenant zich meer en meer fronsten.

Amakasoe trok zijn handschoenen uit en bevoelde de huid tussen de grote en de tweede teen. De luitenant wist, dat iedere zoon van Jamato, die sandalen gedragen heeft, voor de rest van zijn leven een harde, gladde eeltplek heeft als gevolg van het riempje tussen zijn tenen.

De tenen van de boer hadden die eeltplek niet.

„Nou?” bromde de luitenant ironisch.

Op zijn rug liggend met zijn benen in de hoogte mompelde de gevangene, dat hij al vijftien jaar in Mandsoerije woonde.

De luitenant wenkte Sato.

„Jij kunt netjes schrijven”, zei hij, terwijl hij zich van de gevangene afwendde. „Zoek eens ergens een stukje karton en schrijf er dit op. Na een ogenblikje nadenken dicteerde hij langzaam: „Deze man is een spion, een communist en een bedrieger...”

„Kolonel, ik zweer u bij mijn vader en mijn kinderen...” zei de boer met een toonloze stem.

„... begrafenis verboden. Is dat duidelijk?”

„Geheel duidelijk!” zei Sato ferm. Hij keek nieuwsgierig naar de „spion”. Diens gezicht was bedekt met grote druppels zweet.

Kondo zat zijn handschoenen te repareren, toen Sato binnen kwam en een groot stuk geel karton op de vloer legde.

„Wie is dat?” vroeg Kondo met een hoofdbeweging naar het raam.

Sato raakte niet uitgepraat over de slimheid van de luitenant, toen hij zijn vriend vertelde, wat er gebeurd was. Maar tot zijn verwondering maakte het verhaal niet de juiste indruk op de naïeve Kondo.

„Dat betekent dus dat iedereen die geen sandalen gedragen heeft, een spion is?”

„Maar hij loog echt...”

„En wie liegt hier niet?”

„Nou, dat gaat te ver”, zei Sato, geërgerd over de onverschilligheid van zijn vriend. „Ik zeg je nog eens: zijn tenen waren absoluut glad!”

„Heb je ze gevoeld?”

„Idioot”, schreeuwde Sato, terwijl hij energiek zijn penseel over de oostindische inkt wreef. „Je kon het aan het gezicht van de luitenant zien.”

„O-och, is het toch waar? Ik snap niet, dat je geen waarzegger bent geworden.”

Zonder antwoord te geven begon Sato het karakter „man” te tekenen. Verlangend om met zijn geschrijf te geuren deed hij zijn uiterste best. Het werd prachtig. De onderwijzer, die hem schrijven geleerd had en die hem zo vaak met zijn korte liniaal op zijn knokkels had geslagen, zou tevreden hebben kunnen zijn over de ferme, expressieve karakters. Hij trok lijnen, die leken op verkoolde bamboestokken en kometestaarten, elegant gebogen en korte harde lijnen, plotseling afgebroken, alsof de schrijver zich geen tijd had gegund om ze netjes af te werken.

Kondo keek met bewondering naar het werk van Sato.

„Dat is mooi genoeg om aan de wand te hangen”, prees hij.

Het volgende karakter was erg moeilijk: „spion” bestaat, zoals u weet, uit negenentwintig streepjes. Terwijl Sato langzaam een gebogen lijn trok, klonk een

schot buiten het raam. De penseel trilde en er viel een inktmop op het karton en bedierf het mooie karakter.

„Hij heeft je tegen je hand gestoten”, merkte Kondo boosaardig op.

„Wie?”

„Die boer. Dat betekent, dat je het mis hebt.”

Sato keek angstig naar de inktvlek, die zich langzaam uitbreidde over het karton. Eigenaardig dat het schot juist afgevuurd werd, toen hij het karakter „spion” tekende.

Sato kreeg een standje van de luitenant voor zijn onoplettendheid. En toen een soldaat het smadelijke opschrift aan het op het kale gras liggende lijk hechtte, scheen het hem toe, dat dit hem uitlachte.

Sato gaf de „spion” een trap in zijn gezicht om hem voor die brutaliteit te straffen.

ACHTSTE HOOFDSTUK

Het was precies een jaar geleden, dat Korzj, moe, maar triomfantelijk de Koreaan naar de grenspost had gebracht.

Belangrijker dingen, dan zijn dwaze jacht achter de beer waren er sindsdien gebeurd.

In de zomer had Korzj in de buurt van een bron een bedelares te pakken gekregen, die een brood bij zich had, waarin ampullen met pestbacillen verborgen waren.

Ilka had, toen ze een eekhoorntje achter na zat, in een holle boom pamfletten gevonden, die in Harbin gedrukt waren.

Met behulp van Rex hadden ze een clandestiene radiozender opgespoord.

Maar Belik hoefde maar even omtrent etenstijd uit zijn keuken te komen en een berestaart heen en weer te zwaaien of de hele tafel barstte in lachen uit.

Een karikatuur in de wandkrant, waarop Korzj en de beer stonden afgebeeld, terwijl ze samen over een wedstrijd baan renden en tegelijk bij het lint waren, lag iedereen nog vers in het geheugen.

Korzj zelf lachte hartelijk als hij weer dacht aan die met geluiden vervulde nacht, zijn piepende laarzen en de groene fluit van de mecaniciens. Zou hij toen op het idee gekomen zijn, om die ruige, roestkleurige hond te onderzoeken, die met de Koreaan mee liep?

De oude Rex, die al zo veel honderden mysteries uitgeplozen had, bewees die dag, dat hij dieper inzicht had dan de groene rekrut. Nog eer de commandant begonnen was de Koreaan te ondervragen, was Rex op de hond afgevlogen en had hem met zijn tanden bewerkt. Hij trok hem een huid af en bracht daar een fox-terrier uit te voorschijn, die jankte van angst als een big in een zak.

Aan de huid vastgemaakt vonden ze blauwdrukken van twee forten en een vel blauw papier, dat zo belangrijk was, dat de commandant, toen hij het naar het hoofdkwartier ging brengen, zich door drie schutters liet begeleiden.

Dat was alles zo onverwacht, dat zelfs Noegis, die woedend was over de belachelijke aanval op de beer, ontdooide. Hij ging naar de nieuweling en vroeg hem: „Hoe kwam dat? Toevallig?”

„Dat kan ik niet zeggen.”

„Verdacht je hem?”

„Ik vermoedde iets.”

„Wat heeft je op het idee gebracht?”

„Zijn ogen!” glimlachte Korzj. „Misdadigers kijken je nooit recht aan.”

Er hadden heel wat veranderingen plaats gehad, sedert Belik de huid van de beer boven Ilka's bed had opgehangen.

Gaitsjoek en Oewarow gingen, toen hun dienstdtijd om was in de reserve. Er was een bibliotheek uit het hoofdkwartier gekomen en vier Degtjarjow-machinegeweren. Langs de grens, vanaf het zoutmoeras tot de mijlpaal bij de viersprong, waren alle bomen omgehakt over een breedte van tien meter. Op een avond in maart was de bende van Nedzwetsky in een hinderlaag gaan liggen om Doebach te kidnappen en over de grens te slepen. De poging kostte twee witte kozakken het leven, maar de commandant zelf ontkwam nauwelijks uit de taiga. Hij moest de hele zomer zijn versplinterde sleutelbeen verzorgen: het been groeide aan elkaar maar met een verdikking en Doebach liep nog een beetje krommer.

Het jaar had Korzj maar weinig veranderd. Zijn ondeugende gezicht had nog altijd dezelfde uitdrukking en zijn sproetige handen waren nog even rusteloos. Hij stond in 't gelid nog altijd helemaal links. Hij was zo kort van stuk, dat hij meer op een mascotte leek dan op een mitrailleur-schutter. Alleen zijn scherp gerichte blik, zijn nauwkeurige wijze van uitdrukken en zijn met schrammen overdekte en door de zon gebruinde handen bewezen hoe moeilijk de scholing was geweest, die hij doorlopen had.

Het was een onrustige, zwoele zomer geweest. De radio bracht steeds vaker verslagen over vuurgevechten bij Toery Rog en over door de Japanners uitgegraven grenspalen.

In augustus kwam de regen. Negen dagen lang dreef een massa laag hangende wolken door de toppen van de bomen. De gebarsten aarde, droog als perkament, de bladeren, het verwelkte gras, de hollen van de knaagdieren, de stroompjes, de beken en de bronnen — alles zoog gretig de grote warme druppels op.

De zon, die dan koperkleurig in de vochtbeladen atmosfeer glansde, kwam maar zelden te voorschijn. De vogels en de bijen zwegen. In de velden stonden onbeweeg-

lijk honderden vrachtwagens, die tot hun naven in de modder gezakt waren. De bestuurders haalden hun tekort aan slaap in, terwijl ze op de tractoren wachtten, die hun moesten redden.

De rijdende cinema bleef, tot groot vermaak van de mannen, bij de grenspost steken. Iedere dag werden de gordijnen voor de ramen in de slaapvertrekken gesloten en werden films over de Oostzee, over Tsjapajew of over vliegtuigen vertoond.

Dat was het enige, wat afleiding bracht in het een-tonige leven aan de grenspost. Regen, sneeuwstorm, hitte en kou beïnvloedden alleen de thermometer en de barometer. Volgens Doebach had de natuur aan de grens alleen een adviserende stem.

Net als altijd kraste het krijt over het schoolbord als de commandant met veel geduld voor de nieuwelingen uitlegde wat ballistisch betekent, hoeveel keren een paard per minuut ademhaalt en waarom waterkoeling meer afdoende is dan luchtkoeling.

De Degtjarjow-machinegeweren ratelden ook onder de neergutsende regen op het schietterrein.

Wolken waterdamp stegen op in de droogkamer, waar rijen schoenen en uniformen hingen. Niet zelden moesten de mannen voor het einde bij de film weg om door de regen in de herfstnacht er op uit te trekken, terwijl de reuk van warme vocht aan hun kleren hing.

De wolken kwamen steeds door aanrollen. Het een-tonige getik van de stortregen en het voortdurend gemurmel van de stroompjes was overal te horen. Hele meren kwamen als druppels naar beneden op de heuvels om, niemand wist waarheen, te verdwijnen.

Eindelijk was de aarde verzadigd. Toen werden de rivieren donker en zwollen aan. Waar de mannen de vorige dag nog van steen op steen hadden kunnen stappen zonder hun voeten nat te maken, golfde het water nu voorbij en sloeg de paarden van de benen.

Op de Patsjiheza dreven gele klodders schuim; er waren overal draaikolken. Boomstammen, hekken van gevlochten twijgen en door de stroom ontwortelde bomen buitelden in het koffiëleurige water. De mannen vonden steeds meer hooischelven, die van de ruiters gewaaid waren, rieten daken en hele geraamten van hutten. De dieren ontvluchtten de eilanden en verdronken onderweg.

Gedurende de nacht stak een man de rivier over op een boomstam. Hij was lang, naakt en te oordelen naar zijn rustige bewegingen, iemand, waar je rekening mee moest houden. Toen hij de oever bereikt had, wreef hij zijn kuiten, die blauw waren van de kou, haalde de watjes uit zijn oren en begon gymnastiek te doen om warm te worden.

De regen trommelde op zijn naakte rug. De zwemmer huiverde en vervloekte de koude Patsjiheza.

Hij ging zo lang door met zijn gymnastiek, dat Rex, die achter een steen lag, zijn geduld verloor. Hij zuchtte en duwde zijn natte neus in Noegis' zij.

„Foei-oei”, deed Noegis en bewoog alieen zijn lippen.

Rex gaapte nerveus. De witte vlek van dat naakte lichaam en de bruuske bewegingen van de vreemdeling irriteerden hem. Hij wachtte op het korte bevel: „Pak hem!” om op de man toe te springen en hem tegen de grond te gooien.

Maar de baas bleef zwijgen. Hij had daar sedert het vallen van de avond onder een stuk canvas gelegen, onbewegelijk als een van die gladgeschuurde stenen in de Patsjiheza. Naast Noegis in het kreupelhout zat Korzj gehurkt en even verderop bracht Zimin een machinegeweer in stelling.

De capes, de tunieken en het ondergoed van de roodarmisten waren geheel doorweekt. Het water liep langs

hun nek naar binnen. Van tijd tot tijd joeg de wind scheuten koud water onder de klep van hun pet. De mannen probeerden niet eens hun gezicht af te drogen. Zes uur lang hadden ze de Patsjiheza scherp in 't oog gehouden.

Ze verwachtten een kleine bende witgardisten.

Er was bevel gegeven ze levend gevangen te nemen.

De naakte man liep naar de stenen en ging vlak bij Korzj zitten. Hij was van middelbare leeftijd, met een stierennek en afhangende schouders. Om zijn polsen en enkels waren touwtjes gebonden — de voorzorg van een ervaren soldaat tegen kramp in een koude rivier. Korzj kon zijn adem horen, die nog versneld was door de worsteling met de Patsjiheza; hij zag zijn natte rug en zijn spoelvormige dijen. De stank van slechte alcohol was duidelijk waarneembaar in de lucht, die gezuiverd was door de regen. De man was zo dicht bij, dat Korzj zijn schouder zou hebben kunnen aanraken, als hij zijn arm had uitgestrekt.

Na een ogenblik rust zette de man zijn handen als een trompet voor zijn mond en imiteerde de scherpe roep van de fazantehaan.

Aan de andere oever bleef het stil. In de duisternis was alleen het getik van de regen en het boosaardige gegrom van de rivier te horen.

De zwemmer riep nog eens, nu luider.

Rex kroop dicht tegen zijn baas aan en gaf hem een duwtje met zijn snuit. De hond spitste zijn oren. Hij maakte zich gereed voor de sprong. Hij trok rimpels in de huid van zijn rug, zijn klauwen glommen.

Zonder zich om te keren legde Noegis zijn hand op de kop van de hond. Rex ging rustig liggen en strekte zijn poten uit; alleen zijn ogen werden groener en dieper; zijn staart trilde in het natte gras.

De drie mannen hielden hun adem in en wachtten op het antwoord. Eindelijk kwam, nauw hoorbaar, het ge-

luid van een blikken fluitje uit het hoge gras aan de overzijde. De fazantehaan had antwoord gekregen van zijn maat.

Het geluid werd midden in de rivier herhaald en weldra was een vlot te zien tussen het gele schuim en de takken.

De naakte man kwam overeind en lachte bijna onhoorbaar. Grote geruststelling, ongeduld en triomf werden door dit zachte lachen uitgedrukt. Hij haalde diep adem voor een nieuwe kreet, maar een ruwe handpalm sloot zijn mond.

„Ik schiet”, fluisterde Korzj.

„Stil”, waarschuwde Noegis. In plaats van te antwoorden beet de man in Korzj' hand. Er begon een verwoed gevecht. Grommend, probeerde hij zijn vijand met knieën en ellebogen onder de gordel te raken. Het lukte hem nog een paar keer te schreeuwen eer ze hem een prop in de mond gestopt en de handboeien dichtgeknipt hadden.

„Dit komt ook nog voor je rekening”, fluisterde Korzj, terwijl hij een zakdoek om zijn hand bond.

Hij ging naar de oever en imiteerde de roep van de fazantehaan. Van het midden van de rivier kwam dadelijk het rustige antwoord van een vogel.

Heen en weer geslingerd stak het vlot langzaam de Patsjiheza over. De dollen van wilgetwijgen kraakten. De roeier werkte op matrozenmanier met korte, krachtige slagen.

Het vlot bewoog zich bijna evenwijdig met de oever, voortgedreven door de draaikolken en de sterke onderstroom. De roodarmisten volgden terwijl ze van rots op rots langs de oever sprongen. Rex bleef bij de gevangene en dreef zijn hete adem in zijn gezicht.

De grenswachters en het vlot moesten op een punt, ergens ver weg op de natte, verlaten oever van de Patsjiheza, samen komen.

De natte capes ritselden en sloegen de mannen tegen de benen. Korzj gooide de zijne al lopende uit. Hij trok zich aan de takken omhoog tegen een steilte, die recht uit het water oprees, gleed over het glibberige gras naar beneden en kwam terecht in een kreek, die van de rivier gescheiden was door een stevige landtong.

Noegis kwam een minuut na hem en ging in het water liggen vlak achter de landtong. Niettegenstaande zijn lengte kon hij zich merkwaardig goed onzichtbaar maken.

De roeier stond al op het punt aan te leggen, toen hij opeens stilhield en fluisterde: „Ben jij daar, Kostja?”

Korzj gaf geen antwoord; staande in het kreupelhout maakte hij de holster open en haalde zijn revolver te voorschijn.

Er werd fluisterend overlegd op het vlot.

Een aardkluut, die door de rivier was los gewoeld, viel met veel lawaai in het water. Zimin klom de heuvel af en bracht daarbij een paar stenen aan het rollen.

„Pfoei, duivels!” mompelde de roeier, hij dacht even na en roeide toen van de oever af.

„Halt”, riep Korzj.

De vijf mannen op het vlot sprongen allen overeind en duwden af met hun bomen. Er kwam een reeks luide vloeken.

„Terug!”

„Hier! Pak die lijn!” antwoordde de roeier.

Hij stond op en zwaaide met zijn arm. Korzj liet zich achter een ronde steen vallen. Er volgde een korte, doffe vlam. De granaatsplinters kletterden tegen de stenen.

„Een Mills-granaat, waarschijnlijk”, zei Noegis kalm. Terwijl hij zijn revolver met de elleboog ondersteunde, mikte hij op de roeier. Het schot trok een lange vonk uit het water. De roeier lachte. Hij werkte uit alle macht

met zijn riem en bracht het vlot weer in het midden van de stroom.

Korzj ging op een rotsblok zitten en trok zijn schoenen uit. Zijn puttees gingen bij de eerste stap van zelf los.

„Laten we ze van twee kanten insluiten!” schreeuwde hij tegen Noegis en sprong hals over kop in het water.

„Moet ik schieten?” vroeg Zimin, die was komen aanrennen.

„Wacht! Houd het vlot in het oog. Wacht op een teken van mij!”

Noegis floot: „Rex, hier!”

Van achter de rots was het gekef van Rex te horen. Zonder op de hond te wachten nam Noegis zijn revolver tussen zijn tanden en sprong in het water.

Korzj zwom met de Spaanse slag en duwde het water met zijn handpalmen weg. Hij merkte niets van de kou en van zijn natte kleren, die om hem heen oppoften. Hij zwom gemakkelijk. Het water bij de oever leek veerkrachtig; bij iedere slag van zijn benen leek de rivier hem tot aan zijn middel uit het water te tillen. De afstand tot het vlot verminderde. De kleine, nijldige golven drongen om Korzj heen, sloegen tegen zijn borst en wierpen hem met klodders vuil schuim. Telkens staken naakte takken uit het water of zijn handpalmen grepen in zware toefen doorweekt gras. Korzj zwom verder zonder om te kijken. Hij hoorde Noegis hijgen en wist, dat die vlak achter hem was, groot, vastberaden en vertrouwenwekkend.

Een sterke stroom greep Korzj en draaide hem om en om. Hij probeerde die weke, maar machtige druk te weerstaan en besefte opeens, dat de rivier hem te sterk af was. Met een gorgelend geluid verzwoegen grote draaikolken takken en schuim en trokken kleine houtblokken in hun maalstroom omlaag. Een draaikolk kwam op Korzj af. Hij spande zich in om hem te ontlo-

pen, maar zijn armen gehoorzaamden hem niet meer. Het norse water borrelde en schuimde.

De draaikolk trok hem met zijn benen recht naar beneden. Een paar minuten lang draaide hij op één punt rond, al worstelend om zijn benen uit de verschrikkelijke zuiging los te maken. Toen zag hij het gespannen gelaat van Noegis, een tak met zwarte bladeren, stukken plank... Hij herinnerde zich opeens, dat hij had horen zeggen: „probeer nooit tegen te strubbelen in een draaikolk.” Hij stak zijn handen omhoog en meteen maakte een dof suizen hem duidelijk, dat hij diep onder water was.

De onderstroom trok hem over de stenen en wierp hem weer naar boven, een meter of tien van het vlot af. Hij was verdoofd en door elkaar geschud, maar toch sloeg hij meteen zijn armen weer uit.

„Je zult me niet krijgen!” riep Korzj om zich zelf moed in te spreken.

Door het schuine regengordijn zag hij het kleine vlot, de plekken die de riemen in het water achterlieten en de silhouetten van de mannen, die gespannen toeketen. Twee roeiden. Ze spanden iedere spier bij hun werk met de korte riemen, maar het vlot lag diep en bevoog maar weinig sneller dan de stroom.

De man bij het roer stond op, toen hij merkte, dat de zwemmer hem inhaalde. Hij was breed en groot en keek neer op de hijgende Korzj.

„Hé”, zei de roerganger zachtjes. „Laten we uit elkaar gaan, zonder bloed te vergieten.”

En hij strekte een ongewoon lange arm uit naar Korzj.

„Gooi je geweer neer!” antwoordde deze, naar adem snakkend.

„Hé, maak dat je weg komt. Ik sla je kreupel!”

In plaats van te antwoorden wierp Korzj zich op zijn zij en begon de crawl-slag te gebruiken.

„Vaarwel, boem!” zei de roerganger duidelijk en gedurende een ogenblik werd zijn magere gezicht verlicht.

Twee kleine fonteintjes spoten uit het water vlak bij Korzj' schouder. Hij dook snel onder. De mauser bleef zo lang op het water sputteren, dat Korzj zijn adem bijna niet meer inhouden kon. Toen hij zijn hoofd weer boven water uitstak, zag hij Noegis vlak bij het vlot aan de andere kant. Noegis gebruikte de schoolslag en zijn schouders rezen en daalden merkwaardig regelmatig. Vlak bij zwom Rex, zijn oren staken boven het water uit als twee dwarsstaande zeiltjes. De wind blies schuim in zijn neus. Hij jankte van ongeduld en bleef vlak bij zijn baas.

„Pak ze!” zei Noegis. De hond schoot vooruit, haalde het vlot in en was met één sprong op de glibberige stammen.

Iemand gilte van angst. Het geblaf van Rex vermengde zich met het vloeken van de mannen.

De roerganger keerde zich om en schoot een half magazijn in de hond leeg. Een kreunend geluid ontsnapte uit de opeengekleemde tanden van Noegis. Hij schudde zijn hoofd, alsof de kogels hem zelf geraakt hadden. Hij bestierf het, toen hij de doodscreet van de hond hoorde en zag hoe de bandieten zijn vriend afmaakten met hun riemen. Hij boog zijn hoofd voorover en begon met zo'n kracht te zwemmen, dat zijn schouders twee rechte voren door het water trokken.

„Nou, die heeft voor het laatst geblaft!” zei de roerganger. „Wie volgt.”

„Jij!”

Zo goed als zonder mikken vuurde de roerganger op Korzj, die toen vlak bij het vlot was.

„Vuur!” schreeuwde Noegis.

De stroom droeg hen langs een klip. De echo herhaalde het geluid van de schoten en maakte er een lange

mitrailleurstoot van. Op hetzelfde ogenblik sprong een stroom geel vuur uit de duisternis.

Zimin had zich, langs de zwemmers schietend, op het vlot ingeschoten.

Hij schoot op goed geluk en richtte op de silhouetten en de vuurstralen uit de revolvers.

Het vloeken hield op, alleen de neergutsende regen en het fluiten van de kogels was te horen.

De roerganger stak hoog boven de anderen uit... Hij gaf een schreeuw en greep naar zijn schouder. Zijn mauser plonsde in de rivier.

„Als die hond niet...” zei hij zuur.

„Zwijg!” waarschuwde Korzj, terwijl hij op het vlot klom.

De morgenstond begon het onrustige water langzaam te verlichten. De regen was minder geworden, maar de wolken hingen nog dicht over de heuvels en hielden het daglicht tegen.

Rex lag languit op het vlot. Zijn poten waren tussen de balken ingezakt en het water lekte aan zijn bebloed lijf. Noegis zat op zijn hurken naast hem, zijn handen streelden zijn natte, nog warme pels. Zijn grijze ogen waren op de roeiers gericht, die met tegenzin hun riemen in het weerspannige water sloegen. Eén van hen, die zijn sombere blik niet verdragen kon, wendde de ogen af.

„Het was een goede hond”, zei hij tegen zijn buurman.

„Zwijg!” zei Noegis.

Langzamerhand tekenden de grauwe gezichten van de roeiers zich af tegen de sombere hemel. De derde bandiet lag voorover op de natte stammen en Korzj, klein en op blote voeten, bedekte zorgvuldig een inductiespoel met stro.

De gevangenen zwegen. Het was een bij elkaar geraapt, wonderlijk zootje in gewatteerde jassen, zachtleren laarzen en afgedankte uniformpetten. Op Sowjet-territorium zou elk van hen kunnen doorgaan voor een roodarmist met verlof. De oude man in een smerige regenjas, die op de rand van het vlot lag, zou wel voor een seinwachter hebben kunnen doorgaan — zelfs de koperen hoorn en de seinvlaggen in zijn oude kaplaarzen ontbraken niet. Het enige verschil was, dat die „seinwachter” een Bickford-lont om zijn middel droeg in plaats van een riem.

Toen Korzj de oude man op zijn rug keerde en de lont begon af te wikkelen, fluisterde die zachtjes: „Kunnen we het niet eens worden. . . zeg, ouwe jongen?”

„Misschien. . .” zei Korzj alsof hij hem aanmoedigde. „Neem je Sowjetgeld?”

„We nemen alles”, zei Korzj. „We zullen het op het hoofdkwartier wel eens worden!” Daarna keerde hij de oude man weer met zijn gezicht naar de balken.

NEGENDE HOOFDSTUK

In het huis van Pilipenko, die het pluimvee op de kolchos verzorgde, werden de toebereidselen voor een feest gemaakt. Het portaal was met vers, fijn zand bestrooid, geborduurde doeken hingen langs de wanden en in de hoeken glansden de door de eerste vorst rood gekleurde wingerdbladeren, munt en geurende kruiden.

De huisvrouw had op niets bezuinigd. Ze had zelfs haar oude, met zorg bewaarde, zelf geweven doeken te voorschijn gehaald, wat nooit meer dan driemaal per jaar gebeurde: bij de Revolutie-herdenking, met Kerstmis en met Pasen. Het blauwe, zijde-achtige weefsel deed de oude vrouw aan de Dnjepr denken en van zelf hief ze één van die oude liederen aan, die haar grootouders mee naar het oosten hadden gebracht. Hun Oekraïnse jassen

en blouses waren allang versleten, ze droegen het haar nu anders en de kralen borstdoekjes van de meisjes waren zoek geraakt. De jonge lui wisten niet precies waar Nezzin, of Mirgorod of Poltawa lag. Alleen de oude mensen herinnerden elkaar, wanneer ze 's avonds bijeen kwamen, als aan een verre droom, aan de kersebomen van Poltawa, de kust van de zee van Azow, de oceaanstomers beladen met jonge ossen en wagens. Toch was dit een deel van de Oekraïne. De welluidende taal, de liederen, de onopgesmukte schoonheid van de vrouwen en de geborduurde doeken, de stoerheid van de jongens, de hoge ossekarren en de muiskleurige ossen, dat alles herinnerde aan het verleden. Koesjowka werd beschouwd als een Oekraïns dorp.

De kolchos nabij de grens, die naar Semjon Boedjonny genoemd was, verwachtte gasten. Het was een oude traditie het begin van het dorsen te vieren met paarderennen, vreugdevuren, liederen in de rustige avondvelden en een stevig glas in elke boerderij. Stro knapperde in iedere kachel, het vet siste in de braadpannen en rookkolommen tekenden zich af tegen de avondhemel.

Op haar hurken gezeten was Pilipenko bezig haar kachel te verven. Naast haar stonden potten met verf, die gebrouwen was uit uienschillen, paardezuring, klaver, elzehout, zeepkruid, watermeloen-bladeren — kleuren levendig en helder als de huisvrouw zelf.

Met een zachte penseel van vogelveren verfde ze haar kachel als een kunstenaar. In het hele dorp was er geen netter en beter huisvrouw dan deze lange, magere vrouw. De kachel dampte, toen de kleuren, de ene nog vrolijker dan de andere, er op verschenen.

Zes kolchosvrouwen waren op de binnenplaats bezig vleesnoedels te maken. Het water in de grote pan begon al te koken en op de tafels stonden emmers koud bier, kannen met yoghurt en zure room, potten met be-

revlees en gebraden vis, vlees in gelei, eierkoeken, ingemaakte kersen, geraspte radijs, compote en honing. Geborduurde doeken lagen over de dampende pasteien, die gevuld waren met peren, pruimen, bessen, paddestoelen, hout-appels — met alles wat de vruchtbare Oessoeriaarde in de herfst opleverde. Maar de gasten waren er nog niet.

Op de weide, waar het gehele dorp in twee rijen geschaard stond, blonken sabels in de zon. Fantastische Kaukasische ruiterkunsten werden er vertoond. Een groot aantal bereden grenswachten waren op bezoek in Koesjowka. Ook Doebach was er met twee van zijn jonge mannen. Ze waren netjes geschoren, droegen pas gewassen tunieken en laarzen, die door het kreupelhout bekrast waren. Hun tanden en ogen schoten vonken in hun zonverbrande gezichten. Dan was er nog de commandant van de sectie, Remt, een breedgeschouderde Hongaar en de mitrailleur-schutter Zimin en de algemeen bekende broeders Aitakow, de beste ruiters van het detachement. En nog andere commandanten, die naar het feest gekomen waren van de nabij gelegen grensposten.

Zelfs de oude mannen, die zich het prachtige sabelschermen van de Koeban-kozakken nog herinnerden, keken met genoegen naar de beheerste houwen van de Aitakows. In volle galop sprong de commandant op het paard van zijn broer, klom op zijn schouders, terwijl ondertussen het stoere Don-paard, zonder zich om iets te bekommeren, voortging over hekken en hindernissen te springen.

Toen galoppeerden twee Oessoerische kozakken voorbij, die een ijzeren staaf tussen zich in hielden, waaraan een derde als aan een rekstok rondzwaaide. Daarop volgde één van de roodarmisten, die met Doebach geko-

men waren. Hij reed op zijn hoofd staande, voorbij. De menigte wilde juist uiteengaan, toen een vos zonder ruiters — alleen het brede zadel glansde in de zon — plotseling in een hoek van de wei verscheen. Hij rende recht op de uitgang af, maar voor de mannen hem van daar weg konden jagen, dook een ruiter van onder zijn buik op — een kleine, gespierde ruiter met het ondeugende gezicht van een dorpsjongen en een witte bloem achter één van zijn oren.

Hij maakte een scherpe draai en stond bij de start. „Vooruit!” riep Doebach.

De ruiter zette zijn paard in galop. Toen liet hij de teugels los en twee sabels glinsterden in zijn handen. De glimlach verdween meteen van zijn lippen, zijn jeugdig gelaat werd ernstig. Hij ging in de stijgbeugels staan en de twee lemmeten beschreven snel halve cirkels in de lucht. Voor de ruiter besloten scheen te zijn naar welke kant hij zou gaan, viel het afgesneden riet al neer. Glinsterende druppels gleden langs de gevesten. Het waren onbegrijpelijk lichte en vlugge houwen.

De voorzitter van de kolchos, Semjon Bakowetsky, een verlamde oude man met porseleinachtige blauwe ogen, die aanvoerder van de partizanen was geweest, stond naast Doebach. Hij rekte zijn hals en bewoog zijn lippen zonder geluid, alsof de werveling van de sabels hem betoverd had.

„Van wie is die jongen?” vroeg hij, toen het laatste riet neergemaaid was.

Doebach zette zijn handen in de zij: „Kun je dat aan de slag niet zien?”

„Ik geloof van wel.”

„Dat dacht ik ook wel”, zei Doebach en streek zijn snor op om een glimlach te verbergen.

Ondertussen vertoonde de kleine ruiter nog meer wonderen. Hij boog zich voorover en fluisterde zijn gewillig paard iets in het oor. Onderworpen aan de stem

en de ijzeren knieën viel het paard op zijn zij en bleef roerloos liggen. De ruiter lag verborgen achter het dier. Alleen de rand van zijn muts en de witte bloem waren van de weg af te zien.

Eén seconde later zat hij alweer in het zadel, liet zijn zakdoek vallen — bij ongeluk leek het — wendde, liet zijn paard stil staan, boog zich voorover en raapte het stukje witte linnen met zijn tanden op.

„Kameraad Korzj”, zei Doebach, toen de overmoedige ruiter afgestegen was en bij de andere roodarmisten kwam staan, „deze oude man wilde weten van welk dorp aan de Don je komt.”

„Mag ik me melden?”

„Maar alleen zonder malligheid.”

Maar Korzj begroette Bakowetsky met zijn gewone ondeugendheid: „Ik ben een kozak uit Wjatka, heet Rwjatka van Permjatka. De zoon van een kozakkenhoofdman uit Tambow, gepensioneerd opperwachtmeester van het Kaloega-eskadron*.”

Bakowetsky greep naar zijn baard.

„En hij is mitrailleur-schutter op de koop toe”, riep hij lachend.

Vrolijk grappen makend begaf de cavalcade zich naar Koesjowka.

De avond was koud en karmozijn rood, één van die oktoberavonden waarop de overweldigende, kortstondige schoonheid van de herfst zich bijzonder doet gevoelen.

Alles was goud, zuiver en rustig. De berken en de esdoorns hadden gedwee hun bladeren laten vallen. Alleen de eiken waren nog gloeiend rood en wachtten op de eerste vorst. Een plas water staarde als een ijzig oog uit een plooi van het terrein. Een eenzame gans vloog

* Ook een grapje: Wjatka, Tambow en Kaloega waren nooit kozakkengebied.

laag over de toppen van de bomen, kort kwakend als om zich zelf aan te moedigen.

De ruiters gingen in langzame draf. Kleine jongens renden naast hen mee. De oude mannen met hun ouderwetse, hoge mutsen op, wandelden zonder haast. De dandy's met hun kozakkenbontmutsen achter op hun hoofd, liepen aan de kant van de weg om de glans van hun laarzen te sparen. De meisjes drentelden met de armen om elkaar heengeslagen, preuts achteraan en giechelden. Bijna op hun hielen, sloten fietsers de stoet.

Het was een vrolijk, sterk volk, deze afstammelingen van de mannen, die de taiga met vuur en bijl ontgonnen hadden.

Het was niet de gewoonte van de bewoners van Koesjowka om zwijgend te wandelen; en zelfs de gemaaide, winderige velden schenen om gezang te vragen.

Een weke keelstem zette opeens een lied in. Een paar ogenblikken zweefde het eenzaam boven het gemompel van de menigte. Dan viel de éne stem na de andere in. Het gezang werd breder en rijper, frisse meisjesstemmen, jonge bassen en de onvaste stemmen van de oude mannen werden meegesleept. Als een brede rivier verdeelde het gezang zich in drie stromen. Elk stuwde verder op zijn eigen wijze maar in harmonie met de anderen. De rusteloze tenoren gingen hun eigen weg, de bassen schalden in harmonie en de vrouwenstemmen deden mee als het geklater van helder bronwater.

Opeens was alles stil. Alleen de voorzanger, dezelfde gutturale, echte tenor, droeg het lied verder over de velden als een glanzende rivier. Het stierf al weg, daalde, zonder de andere oever bereikt te hebben — toen opeens een duizendstemmig koor uit volle borst als een donder losbarstte. Het veld werd weer lichter en scheen zelfs warmer.

Ze kwamen het dorp binnen. Maar de gasten gingen niet meteen naar het huis van Pilipenko. Eerst wilden de gastheren de commandanten de Zwitserse stamboekstier, de Rambouillet-schape, de varkens en de Armyhoenders laten zien. De bezoekers wilden ook nog de beroemde kudde ganzen bezichtigen, waar Pilipenko het toezicht op had, maar bij het kaarslicht zagen ze alleen honderden open snavels en gele, boosaardige ogen.

Die avond moest Pilipenko tafels lenen bij haar buuren. Behalve de grenswachters waren er een massa genode en ongenode gasten.

Bakowetsky kwam binnen en bemoeide zich dadelijk met de kokerij. De oudste stalknecht, de grootste klets-kous, grootvader Garboez, was er ook. Molodik, de postbode, kwam op zijn fiets en bracht zijn vrienden mee, terwijl de beroemde tractorist Maximjoek in zijn eigen „wagen, volgeladen met jonge meisjes” kwam. Dan was er de nieuwe onderwijzeres, een sproetig, zeventienjarig meisje, verlegen tussen die luidruchtige menigte. De kunstschilder Sjigirik, die in de omgeving schetsen had gemaakt voor zijn schilderij „Oogst”, kwam even aanlopen om de vleesnoedels te proeven. De zestigjarige smid en jager Sjansjoe, met zijn kleindochter Lioe op zijn schouders, waren de heksesluiters.

De meisjes zaten op de bank bij de kachel.

„Dat is mijn dochter”, zei Pilipenko tegen de commandant. „Misschien kan zij de schildwacht helpen? Zeg eens „Goedendag”, Gapka.

Iedereen keek met belangstelling naar de bank, waar Gapka zat en drop aan haar vriendinnen uitdeelde. Ze was een flink meisje, kort en stevig als een paddestoel. Ze keek kwaad naar Pilipenko en rende naar buiten, zodat haar hakjes klepperden.

„O, ze is ontembaar!” zei haar moeder trots.

De lampen werden aangestoken en iedereen ging aan tafel zitten, maar niet zonder dat er wat heen en weer

gepraat was over wie er naast de commandanten mocht zitten. Toen begon een algemeen gesprek. Van alle kanten werd er getoost op de dappere grensbewakers, op de volkscommissaris en op de gastvrouw.

Korzj kon niet stil zitten. Hij was van dat goede soort jongens zonder wie een accordeon niet speelt, bier niet gist en meisjes niet lachen. Nauwelijks had hij zijn vleesnoedels naar binnen gewerkt of hij liep naar de binnenplaats om de kooksters de hand te reiken. Na hem kwamen de Aitakows, Zimin en de jongelui uit Koesjowka. Het duurde geen minuut of het geluid van klappende handen en op de grond tikkende hakken klonk in de omtrek. Toen er voor de tweede keer rondgediend werd en Pilipenko op de binnenplaats kwam om de weglopers terug te roepen, was het al onmogelijk om in de buurt van de roodarmisten te komen.

Omringd door een rumoerige menigte stonden Zimin en Korzj boven op een bank.

De accordeon speelde er lustig op los en de reusachtige Zimin, naar Korzj toe gebogen, zong luidkeels:

Ze zeggen, dat kreeften aan zijn gekomen
En zitten te fluisteren onder de bomen.

De accordeon liet even een verwonderd „Hé!” horen, maar Korzj antwoordde zonder blikken of blozen:

Op een dag, dat de winter voorbij was gegaan,
Wilde Araki Siberië verslaan.
De hond sabbelde op een kiezelsteen
En ging op de loop door het hek heen.
Misschien kun je me bericht bezorgen,
Waar Hirota zich heeft verborgen.

Opeens hield Korzj op. De accordeon kreunde als een mens, meelijwekkend.

„Doorgaan! Doorgaan!” werd er geroepen op de binnenplaats en achter het hek van wilgetenen.

„Ik kan geen rijmwoorden vinden!”

„Nu is 't genoeg!” zei Pilipenko beslist en terwijl ze zich kalm met haar ellebogen door de menigte werkte, drong ze de zangers terug in huis.

Intussen raakten de emmers met drank leeg. Het gesprek werd algemeen. Van alle kanten kwamen scherpe opmerkingen over de Japanners.

Er was niet één familie in Koesjowka, die niet iemand verloren had door de interventie, doodgemarteld of verdronken in een bijt in het ijs.

De jonge lui gloeiden van woede en de oude mannen gingen voort met olie op het vuur te gieten. Onder hun grijs haar, als onder grijze as, smeulde het hete vuur van de haat tegen het Japanse leger.

Er ging een hardnekkig gerucht, dat een heel Japans regiment zijn graf gevonden had in de Mongoolse Volksrepubliek en hoewel er niets met zekerheid bekend was, haastte iedereen zich om zijn mening over het gevecht ten beste te geven.

„Ze zeggen, dat er vijftig vliegtuigen aan het gevecht hebben deelgenomen”, zei grootvader Garboez. „En de vijand was zo vermorzeld, dat je niet meer kon zien, wat een officier en wat een paard was geweest.”

„Wat paarden? Het was een gemotoriseerde colonne.”

„Laten het tanks geweest zijn.”

„Ze wilden Kjachta afsnijden, de weg naar Sjoë opblazen en dan...”

„En ze zeggen, dat de Mongoolse cavalerie ze neergesabeld heeft.”

„En als ze dan hun linker flank gedekt hadden, zouden ze doorstoten naar Trans-Baikalië.”

„God in den hemel!” riep Pilipenko. „Als ze mij maar eens zo'n klein officiertje in handen gaven!”

En ze keek neer op haar donkeren, knokige handen. Iemand merkte op: „Je kunt hem nog beter aan Bystryk geven...”

Iedereen keek in de richting van de eenarmige zwijgende kozak bij de kachel. Het was verschrikkelijk te bedenken, wat die man allemaal had meegemaakt! Voor zijn ogen hadden ze zijn broer levend verbrand en zijn zwangere vrouw verkracht. Daarna hadden de Japanners de vreselijkste martelingen voor hem zelf bedacht. Ze hadden hem aan een touw onder het ijs van de éne bijt naar de andere gesleurd, urine in zijn neusgaten gegoten, de huid van zijn vingers afgestroopt en zijn handen in zwavelzuur gedoopt. Alleen een man, die gehard was door de ontberingen van de taiga, kon bij zulke ongelooflijke martelingen zijn kracht en zijn verstand bewaren.

Toen hij zijn naam hoorde noemen, glimlachte hij en liet zijn sterke tanden zien. Maar hij zei niets. . .

„Hij is doof”, fluisterde Gapka tegen Korzj.

„De Japanners zijn een wonderlijk volk”, zei grootvader Garboez, die een beetje dronken was. „Ze houden van kinderen, maar ze zijn ongelooflijk wreed. Het woord „Samoerai” spreekt al voor zich zelf. Ze zeggen harakiri, harakiri. . . Wat betekent dat?”

„Woestheid.”

„Nee.”

„Tucht.”

„Krankzinnigheid.”

Iedereen wilde dadelijk zijn mening zeggen. Alleen Sjansjoe bleef zwijgen. Voor de smid was een pannetje bier opgewarmd en waren meloenpitten geroosterd. De oude man zat tussen de anderen met zijn blauwe jas losgeknoopt, druipend van het zweet, maar gelukkig. De kleine Lioe was op zijn knieën in slaap gevallen.

Alle gasten hoorden hoe de oude man kuchte en dunnetjes lachte.

„Laatste winter”, sprak hij langzaam, „mijn val vangt vos. Hele nacht vos denkt na. Dan hij zeggen:

goed, dag poot! Hij bijt poot af en weg. Dat ook Samoerai."

Iedereen lachte.

„Nee, dat is niet hetzelfde”, zei grootvader Garboez. „Laat onze kameraad commandant uitleggen, wat harakiri is.”

„Zeker”, zei Doebach. En dan opeens zich tot Garboez wendend vroeg hij hem: „Wat is gemakkelijker om te vellen — een paal of een boom?”

„Een paal”, zei de oude man.

„Juist. Een paal heeft geen wortels. Op de zelfde manier is de Japanse vaderlandsliefde van een eigen soort. Die is niet gevoed, die is met geweld in de grond gezet, zoals een paal. Ik weet niet, wat de wetenschap hier over zegt, maar wij denken, dat vrees de grondslag van harakiri is. De vrees voor de vader of de schoolmeester, voor God of voor de eerste de beste korporaal. Om het kort te zeggen, voor de Japanners is het vaderland een stiefvader...”

Bakowetsky kreeg een briefje in zijn hand gestopt. Hij las het snel en liep naar buiten.

„Het is te dwaas om je voor te stellen”, zei Doebach, terwijl hij van tafel opstond, „dat als één van ons in moeilijkheden raakte, hij zijn buik zou opensnijden. Is dat heldenmoed?”

„Goede God, nee!” riep Garboez uit. „Ik ben niet opgevoed als een Samoerai!”

„Naar de hel met ze!” zei Bakowetsky, die al bij de deur was. Hij nam Doebach even apart en fluisterde hem iets in het oor.

„Waar?”

„In het badhuis bij Zakorko.”

Ze staken de binnenplaats over en liepen door de groentetuinen naar een donker huis aan het uiteinde van het dorp.

De eigenaar stond bij het hek op hen te wachten.

„Hier”, zei hij, terwijl hij de deur van een klein badhuis wijd open deed.

Op de bank zat ineengedoken een man in uniform. Toen hij de commandant zag, sprong hij in de houding.

„Arresteer hem”, zei de heer des huizes opgewonden. „Hij is mijn broer!”

„Van de overkant?” vroeg de commandant.

„Zo waar als God leeft, het was mijn schuld niet! Zeg 't hem, Stepan, heb ik je geroepen?”

„Nee”, zei Stepan, „dat heb je niet.”

„Zie je wel? Waarom sta je daar zo, jij duivel! Laat het zien! . . .”

Stepan zuchtte, keerde zich met de rug naar de commandant en trok zijn tuniek omhoog. Zijn rug was geheel bedekt met korsten en rode littekens.

„Ik begrijp het”, zei de commandant. „De Japanners?”

„Ja.”

„Waarvoor?”

„Alleen maar om mijn tuin. Ik kon het niet langer uithouden. Ik ben een Rus, burger commissaris. Arresteert u me maar.”

„Jij, beroerling!” zei Bakowetsky hartstochtelijk. „Het blijkt dat je een Japanse aframmeling nodig had om te begrijpen waar je thuis hoort!”

TIENDE HOOFDSTUK

Het welbekende stenige pad liep langs de oever van de zee. Het sprong van steen op steen, kroop voorzichtig langs de rand van de afgrond en verdween in het kreupelhout, om dan opeens weer glad, verguld door de dennenaalden en de zon op te duiken.

Hier aangekomen besloot Sato, dat het tijd werd om zijn schoenen uit te doen. In de haven had hij een paar mooie sandalen gekocht met zolen van gevlochten stro.

Wat heerlijk om meteen die schoenen met stompe neuzen en de stinkende sokken uit te gooien! Sato was al op de rotsen gaan zitten en met het afwinden van zijn puttees begonnen, toen hij zich nog bijtijds bedacht. Nee, hij wilde thuis komen in vol militair ornaat, in zijn uniformjas met alle vijf de knopen vast, in zijn wijde broek, puttees en versleten schoenen (de sergeant-majoor was erg krenterig geweest en had hem zijn nieuwe afgenomen). In strijd met de voorschriften had hij de epauletten met de drie sterren, die alleen een korporaal dragen mocht, er niet afgehaald.

Sato bedacht opgelucht, dat hij nooit weer het vaste land met zijn trieste heuvels, lemen forten en roestkleurig gras zou zien. Hij keek zelfs even rond, als om een laatste blik op de steile kust van Korea te werpen, maar de zee was even eindeloos als de vreugde, die het hart van de verlofganger vervulde.

Mistige, nieuw gevormde wolken hingen doorschoten met zonnestralen, boven het water. De golven sloegen rustig tegen de natte stenen, waar bloedrode krabben hun gepantserde ruggen in de zon warmden. Daarboven vlogen zeemeeuwen heen en weer. Hun korte kreten klonken als het knarsen van een katrol op een zeilschip.

Sato liep verder en lachte hardop. De netten, die te drogen hingen over het pad, sloegen hem in het gezicht. Hij probeerde niet eens ze te ontlopen. Hij zoog met wellust uit die netten de geur van Hokkaïdo op, de geur van oker, teer, vis en zeewier. Nog twee kapen, de zwaaiende kabelbrug — en dan zou hij thuis zijn.

Hij kwam langs vissers. De lange mannen in blauwe overalls met het handelsmerk van hun baas op hun rug, duwden de boten in het kristalheldere water. Ze haastten zich naar zee om de zegens op te halen, die bezweken onder de last van de vis.

Sato herkende Jaritomo aan zijn groene bombazijnen broek: twee jaar geleden hadden ze op de markt in Hokkaido dezelfde broek en hetzelfde mes met een gevest in de vorm van een dolfijn uitgezocht. Hoewel Jaritomo in de buurt van Kamtsjatka in een zware storm verdronken moest zijn, was Sato in 't geheel niet verwonderd de „drenkeling” rustig zijn pijp te zien zitten roken op de boeg van een boot. Schipper Dono had over die storm verteld — en iedereen wist, dat hij van overdrijven hield.

Hij wendde zijn ogen naar een andere boot en ontdekte weldra het grijze hoofd van de schipper zelf. Naast hem zaten om de een of andere reden de klerk van de compagnie en Miyako, de stotteraar.

De boten staken na elkaar in zee en verdwenen weldra in de mist, een zeker teken, dat het een drukkend hete dag zou worden.

„Ano-ne!” riep Sato met zijn handen als een scheepsroeper voor zijn mond.

De vissers keken op. Het was duidelijk, dat niemand Sato herkende in deze stoere soldaat, die gebukt ging onder twee koffers. Alleen Dono riep iets terug als antwoord op zijn groet. De schipper zwaaide met zijn arm en de vloot verdween in de glinstering van de zonnestralen.

...Wat is het moeilijk om een onderwerp van gesprek te vinden, als je zo'n tijd weg bent geweest! Het laatste half uur hadden Sato en zijn vader alleen maar korte opmerkingen gewisseld.

De luiken waren opengegooid. De nieuwe matten glommen. De vader wilde, dat alle mensen uit het dorp zijn zoon in zijn uniform met de roodgebieste pet en de korporaals-sterren op zijn epauletten, zouden zien. Met bevende handen die rood waren van de oker, wierp hij houtskool op het komfoor, greep naar de porseleinen sake-fles en ging tegenover zijn zoon zitten.

Ze zitten zwijgend met hun handen boven het komfoor, soldaten, helden uit twee oorlogen en luisteren naar het knapperen en de muziek van het houtskoolvuur. Sato's kleine zusje, Joekiko, loopt zo vlug in de kamer rond, dat haar kimono nauwelijks tijd heeft over haar blote voeten te vallen.

Ze zet haar broer een schaal voor met bami, radijen, gezouten garnalen en gerookte Russische steur — een delicatessen die anders alleen voor vader bestemd is.

Ze zwijgen. Ze zijn zo lang gescheiden geweest, dat de vader niet meer weet, waarover hij moet spreken met een zoon, die het zo ver gebracht had.

Zijn je voeten misschien bevroren?" zegt hij, terwijl hij naar Sato's schoenen kijkt.

„Nee, we zijn aan de kou gewend geraakt", zegt Sato onverschillig.

Ondertussen vult het huis zich met gasten. Daar komen Watari, de apotheker, Soedzoemoto, de mandenmaker en schipper Kimoera. De waarzegger Hajama komt binnen, een lange, smerige, oude man in een lange jas, die Sato een leven vol avonturen en afwisseling voorspelde en nu verheugd is, dat zijn voorspelling zo gauw uitkwam. Hij klopt Sato op de schouder en verspreidt met iedere ademtocht een vreselijke foezellucht. De vader kijkt, terwijl hij onverschillig probeert te doen, met angst en bitterheid, hoe mijnheer Hajama zich zonder plichtplegingen meester maakt van de schaal met bami en de meelslierten met sissende geluiden naar binnen zuigt. Als de anderen niet beginnen, zal deze veelvraat alle garnalen, gezouten amandelen en steur opeten, denkt hij.

Maar Joekiko komt al terug uit de gang, buigend en begroetingen mompelend. Zelfs de gemeentesecretaris, die van Sato's thuiskomst gehoord heeft, komt zijn opwachting maken bij de nieuwe held. Terwijl hij zijn streng

gezicht met een geruite zakdoek afwist, groet hij iedereen en loert naar de mooie Joekiko.

Gelijk met de klerk komt de schoonschrijfleraar, de tengere mijnheer Jamadzaki, die een uitpuilende adamsappel heeft en een grote mond, waarin de tanden zo maar door elkaar gegooid lijken. Sato groet hem aller-eerbiedigst. Naast zijn vader is de oude sen-se, de onderwijzer, voor hem de meest eerbiedwaardige persoon in het dorp.

De warme sake maakt de tongen van de gasten los. Sato verwacht vragen omtrent de dienst en de laatste heldendaden van het leger, maar de gasten trachten elkaar voor te zijn met verhalen over hun eigen wederwaardigheden.

„Voor ze de slag in gaan”, vertelt mijnheer Jamadzaki, „warmen de Russen hun jassen boven een kampvuur. Op een keer in de buurt van Koeasjenza...”

Eindelijk krijgt Sato gelegenheid om iets te zeggen, maar alle verhalen, die hij onderweg met zo veel zorg voorbereid heeft, zijn hem ontschoten.

„Ze hebben vliegtuigen met drie motoren”, begint hij onhandig, „we zagen ze iedere dag...”

„Die hebben ze gekocht van het geld, dat ze voor de Chinese spoorweg gekregen hebben!” zegt de onderwijzer woedend. „Ze hebben ze in Frankrijk gekocht. Heb je niet gezien, dat de Franse merktekens overgeschilderd waren?”

„Nee, ze vlogen heel hoog.”

Er valt een pauze.

„Ik heb altijd wel gezegd, dat hij het ver zou brengen in de wereld”, mompelt mijnheer Hajama, terwijl hij achteloos zijn rug krabt.

„Hebben jullie het nieuws gehoord?” vraagt de secretaris. „De politie-inspecteur is vandaag gestorven. Ze zeggen, dat het een hartaanval was. Hij heeft het de laatste dagen erg moeilijk gehad.”

Ongetwijfeld was mijnheer Mioera, een groot liefhebber van fuiven en vrouwen, eerder van te veel drinken dan van te veel werken gestorven, maar zij bogen eerbiedig het hoofd.

„Nu is er een vacature. . . Als iemand hardnekkig genoeg is en een goede aanbeveling heeft. . .”

Iedereen kijkt veelbetekenend naar Sato. Zijn vader vol trots, de burenen met respect, Joekiko angstig. Ze kan zich haar broer niet voorstellen met zo'n dikke, rooie nek als mijnheer Mioera.

„Ik moet er over nadenken”, zegt Sato gewichtig, hoewel hij voelt, dat hij liefst meteen naar het bureau zou zijn gerend. „Ik zal er over nadenken”, herhaalt hij en geniet van de indruk die hij maakt.

Opeens staat de onderwijzer op, pakt hem met zijn magere klauwen bij zijn schouders en schreeuwt woedend in zijn oor: „Nou, wat zeg je me daar van! Hij moet er over nadenken. . . Vooruit! Schiet op!”

Opeens is alles verdwenen: de zee in het heldere zonlicht, het pad, de vissers, zijn vader, de secretaris, Joekiko. . .

In de barak brandt de lantaarn bij het plafond zwakjes. De sergeant-majoor, die Sato's deken weggetrokken heeft, schudt hem ruw bij zijn schouder. Met één enkele beweging schiet Sato in zijn broek.

Een halve compagnie staat aangetreden op de binnenplaats bij de barakken. Totdat het commando: „Aan de schouder 't geweer!” wordt gegeven, wrijven de soldaten hun oren, knijpen zich in hun schouders en dijen om de slaperigheid van zich af te schudden. Sneeuwvlokken dwarrelen rond.

„Z-ze zeggen, dat de R-roden een o-offensief hebben ingezet”, fluistert Miyako en zijn tanden klapperen.

„Maar er is nog niets. . .”

„Mond dicht! Aan de schouder 't geweer!”

De sergeant-majoor houdt appèl. De schorre stemmen van de soldaten klinken als scherp geblaf in de ijzige lucht. Ze wachten in de houding, verlangend om hun half bevroren oren te wrijven.

De luitenant zet haastig uiteen, wat de opdracht is. „...gebruikmakend van de vreedzame bedoelingen van de regering hebben de Russen de grens overschreden en grondgebied van Mandsjoekwo bezet, van de molen tot paal 17... De soldaten van de tweede compagnie is de eer te beurt gevallen te bewijzen, wat de ware geest van de zonen van Jamato betekent. Ruk in absolute stilte op! Het is mogelijk, dat we slag zullen moeten leveren tegen een vijandige overmacht. Metalen helmen dragen, geen oorkleppen.”

De soldaten lopen in draf door de laagte, steken de weg over en dringen diep het bos binnen. De sterren zijn ternauwernood zichtbaar door het warnet van zwarte takken. De droge bladeren knerpen onder de voet. De scherpe, bijtende vorstlucht, de snelle bewegingen en het onbekende doel stijgen Sato naar het hoofd. Hij voelt, dat zijn wangen gloeien.

Ze marcheren lange tijd. Het zweet dringt door de kleren heen en vormt een witte rijplaag. Het woud is allang verdwenen in de witte mist. In ganzenmars trekken ze voort tussen rotsen en de droge bedding van een rivier. Het ijs kraakt onder hun voeten en de sergeant-majoor, heft telkens waarschuwend de hand op.

Dan kruipen de soldaten eindeloos door kreupelhout, waaruit ondanks de vorst water sijpelt. Sato's handschoenen zijn doorweekt. Hij voelt de vocht door het versterkte weefsel op zijn knieën dringen.

Vóór hen ligt een weide, die als een wig in het bos dringt. Rechts verrijst het dak van de molen uit de duisternis. Hier loopt de grens.

Sato kijkt opgewonden naar de hoge grenspaal, die met witte en groene strepen beschilderd is. Het ijzeren

embleem zit zo hoog, dat je het zelfs met de uitgestrekte hand niet bereiken kunt. De Russen moeten inderdaad handig zijn, dat ze die weide zo snel veroverd hebben.

„Hier!” fluistert de sergeant-majoor. „Kijk je geweer na. Maak je handgranaten gereed.”

Twee man gaan op verkenning: korporaal Akita en soldaat Miyako. De mist slokt ze ogenblikkelijk op.

Liggend in het harde gras kijken de soldaten naar de grenspaal en wrijven hun bevroren vingers.

ELFDE HOOFDSTUK

„Stil”, drong Noegis aan.

Hij boog zich over het oude zeslamps-radiotoestel en probeerde Moskou te krijgen.

Dat was niet zo gemakkelijk. Sinds Ilka de zesde lamp gebroken had, was Moskou duizend kilometer verder weg.

„... golf len... breed...”

Acht schaduwen op het plafond stonden als verstijfd; zelfs de dominospelers legden hun stenen geruisloos neer.

Van ergens boven de eiken die de grenspost omringden, kwam de rustige stem van Moskou. „spree... ode Plein...”

Geschreeuw als van een mager varken, getik, morsetekens, waren het resultaat van Noegis' geduldige pogingen. Op de dag van de Revolutie-herdenking waren honderden stations drukker dan anders in de ether.

In Wladiwostok trad een Chinees theater op en tinkelde een tamboerijn. Het keelfalset van een zanger leek op het geluid van een wilgefluit.

In Chabarowsk was de microfoon in het stadspark opgesteld op een rots, die over de Amoer uitzag en de omroeper vertelde vlot: „Ik zie een boot met een vlag aan de achtersteven. Alle roeiers dragen blauwe baret-

ten. Daar gaan vier motorboten met gemaskerde mensen. Hier gaat een stoomboot voorbij... en op het dek wordt de mazurka gedanst. En hier...

„...Luitenant Wdowtsow zal nu de aria van José zingen”, kondigde de radio in Klimowsk aan: „aan de piano Klawdia Semjonowna Worobjowa, de vrouw van een officier.”

In de studio in Nikolajewsk aan de Amoer was een groep gewezen partizanen bijeen. Een schorre, oudere bas, nu en dan onderbroken door morse-tekens, vertelde langzaam:

„...toen, met achterlating van zes gewonden op de scheepswerf, besloten we slag te leveren en door te stoten naar kameraad Sjlilow. In de ochtend...”

„Draai terug!” riep Korzj. „Laat die partizanen aan staan...”

„Ik wil de Japanners horen”, zei Ilka. Maar Noegis schudde zijn vierkante kop. Hij had geweldige haast. Zijn horloge lag vóór hem. Het was kwart voor vijf, plaatselijke tijd en ongeveer tien uur in Moskou. De parade kon nu ieder ogenblik beginnen. Noegis probeerde hardnekkig Moskou te vinden tussen alle signalen van de schepen langs de kust van de Stille Oceaan en de foxtrots in de cafe's in Harbin. Kapiteins van krabbenvissersschepen feliciteerden elkaar en informeerden naar de vangst; een Japanse omroeper herhaalde aldoor een advertentie; er waren weer ijsvelden in de Olga-baai signaleerd.

Maar Moskou, aan het andere eind van de wereld, zweeg.

De mannen zaten in een kring om Noegis heen, hun gezichten stonden ernstig en ze hadden schone tunieken aan. De mitrailleur-schutters, de scherpschutters en alle anderen wachtten geduldig op het einde van Noegis' reis door de ether.

„Tik eens tegen de lampen”, raadde de kok aan. „Die worden wel eens koud.”

Ze namen de kap er af en Noegis tikte voorzichtig tegen de lampen, die een zwak groenachtig licht gaven.

Toen kwam er een oorverdovend lawaai. Het was een hond, die buiten jankte. Iedereen schoot in de lach.

Noegis was verdrietig over de mislukking. Hij stond op en stak zijn horloge in zijn zak.

„Wat nou?” vroeg Korzj.

„Ik zal eens kijken of ik een paar reserve-lampen kan vinden”, zei Noegis uit zijn humeur.

Maar de mannen hadden geen vertrouwen meer in het oude radiotoestel. Eén van de mitrailleur-schutters merkte op: „Nu hebben we de parade weer gemist.”

„Als we de tanks maar hadden kunnen horen!”

„Thuis in Werchniye Koety bakken ze vandaag pannekoeken”, zei Zimin onverwachts.

Het leek of deze onschuldige opmerking de wanden van de barak had weggenomen. Opeens zagen de mannen de steppe van Barabinsk, Nowosibirsk, Smolensk, Swerdlowsk, Poltawa, Jelaboega — alles, wat aan de andere kant van de taiga lag. Iedereen moest iets prettigs van zijn geboortestad of dorp te berde brengen.

„Thuis in Moermansk hangt aan iedere mast een ster”, zei Belik, „overdag zijn er vlaggen en 's nachts is er elektrisch licht. Aan de ijsbreker Chaika hangt een portret van Boedjonny, helemaal van visschubben gemaakt. . . Je zou zweren, dat het van zilver is. De Noren hadden het thuis in Tromsö in elkaar geplakt en het aan de vissers cadeau gedaan. De havenchef wilde het aan het Tretjakow-museum sturen, maar de ijsbreker wilde het niet afstaan.”

De kok wou juist gaan vertellen van welke soort schubben het portret precies gemaakt was, toen Garmiz hem in de rede viel.

„Nee, hoor nou eens”, riep hij en sprong op een stoel. „Wat is Moermansk! Ben je ooit in Lagodech geweest? Heb je wel eens 's nachts door Gamboera gewandeld? Daar is een wei, waar iedere boom op zijn minst duizend jaar oud is. Nog ouder! Twee en een half duizend! We dansen de hele nacht. Beneden op de straatweg gaan ossekarren krakend voorbij en brengen druiven en wijn naar de stad — dan brengen we de meisjes naar huis. De nachten zijn donker in de ravijnen. De lantaarns reiken bijna tot de sterren. Als je roept, antwoorden duizend echo's. . . Hoor maar! En wat een wind! Je kunt je over een afgrond buigen, je armen uitstrekken — en de wind draagt je de hele dag lang! Is dat wat!”

Garmiz hief zijn armen omhoog en keek iedereen uitdagend aan: „Daar moet je niet min over denken, over die wind in Gamboera.”

Niemand sprak hem tegen. Siberiërs, Oekraïners, Bjelorussen, Tataren — mannen met schrammen van stenen en takken en dennenaalden aan hun handen — zaten in gedachten verdiept. Zelfs de rusteloze Korzj, die nooit zonder een grap kon, zweeg.

Schrijlings op een stoel probeerde hij zich voor te stellen, wat er nu thuis gebeurde. Hij was zo zelden in zijn dorp geweest, dat hij zich niet voor de geest kon roepen, wat zijn vader die dag zou doen.

Het is nu tien uur in de morgen. Misschien zijn vader en Pawel in de smederij. . . De smidse is laag, alsof hij uit een groot stuk steenkool gehouwen is. . . Door de open deur kan hij het smidsvuur zien en de handen, die bij het aambeeld aan 't werk zijn. Als de hamer neer komt, kan hij het gezicht van zijn vader zien — zwart met een dikke soldatensnor boven zijn blinkende tanden.

De kleine Pawel met zijn lange armen trekt de blaasbalg. Net als alle leden van de familie heeft hij lichte, ondeugende ogen en een brede mond. Hij springt rond op één been, fluit én duwt onvervaard zijn korte tang

in het heetst van het vuur, waar het ijzer licht rood begint te worden.

Het is een prachtig gezicht, de vader en de zoon, die op een dik stuk ijzer hameren, dat verandert in een haak voor een tractor of een koppelstang voor een wagen.

Maar — op zo'n dag als vandaag wordt er niet gewerkt! Ze zullen wel allemaal aan tafel zitten. Moeder heeft het tafelblad afgeschraapt met een stuk glas en de pot met berkensap-suiker te voorschijn gehaald en de blauwe...

„Hallo, hallo! Hier het Rode Plein” kwam het zachtjes uit de luidspreker. „Aller ogen zijn gericht... assky-toren... In ... uten... gint de parade.”

Korzj sprong op. Allen wendden zich naar de luidspreker.

„Ik dee het niet expres!” riep Ilka haastig en trok haar hand terug.

Moskou sprak. De stem van de omroeper kwam zwak door als weggevoerd door de wind. Hij beschreef alles: hoe ruim het Plein was en hoe fris de herfstmorgen, de sterren van het Kremlin, die in de zon glansden, de aankomst van de delegaties, de stalen helmen van de infanterie, de standbeelden tegenover de poorten van de Spassky-toren; hij noemde de namen van de mensen, die bij de muur van het Kremlin stonden, namen, die allen bekend waren van Tsjoekotka tot de bergen van Swanetia.

De troepen groeiden in aantal. Op de tribunes werd het druk. Iemand werd met applaus ontvangen; de muziek begon te spelen. Een zwak gemurmel steeg van het Rode Plein omhoog.

Opeens was alles stil als buiten op het veld. Aan het andere einde van de wereld sloeg langzaam een klok.

„Tien!” zei Belik ernstig en alle mannen hoorden in de verte hoefgetrappel.

Worosjilow reed langzaam en inspecteerde de troepen; hij groette en wenste hen geluk. Het plein antwoordde uit volle borst als één man.

Dan hoorden ze de holle stem van de Volkscommissaris. Hij sprak langzaam, duidelijk en zo eenvoudig, dat men de plechtigheid van het ogenblik vergat. Hij herinnerde aan wat dit jaar tot stand gebracht was door de macht en de verenigde wil van het volk. Zijn laatste woorden, die tot het Rode Leger waren gericht, gingen verloren in het kanongebulder: het leek of alle kanonnen van het gehele land een donderend saluut afgaven.

Doebach kwam op zijn tenen binnen en ging achter de mannen zitten, Ilka sprong op zijn knieën.

„Is een tank groter dan een paard?” vroeg ze.

„St. . . st. . . groter.”

„Dan is hij belangrijker. En waarom liep de academie voorop? Is die groter dan een tank?”

Doebach keek streng en legde zijn hand op Ilka's mond. Door de marsmuziek heen konden ze duidelijk een ritmische stap horen. Dat was de infanterie, die voorbij ging, duizenden voeten die in de pas marcheerden.

„Kameraad commandant”, vroeg Korzj, „wat komt er eerst, de artillerie of de cavalerie?”

Doebach dacht even na. Hij had nog nooit de parade in Moskou bijgewoond en schaamde zich om dat te bekennen. Hij had veel gereisd, maar altijd langs de grenzen. Hij was beter thuis in Negoreloje, Grodekowo of Koesjkoe dan in Moskou.

„Dat hangt er van af”, antwoordde hij voorzichtig. „Wat vandaag betreft, weet ik het niet.”

Een hagel van geluiden klapperde op de straatstenen van het Rode Plein, de cavalerie galoppeerde voorbij. De

wagens met de machinegeweren vlogen als een wervelwind in de richting van de Moskwa.

„Het hele Plein is vol vrachtauto's", vermeldde de omroeper.

Opeens barstte er een vreemd geloei in de barak los; het klonk alsof een stuk canvas boven Moskou werd verscheurd.

„Heeft u dat gehoord?" vroeg de omroeper meteen. „Dat is een gevechtsvliegtuig. Het ziet er uit als..."

Zijn stem ging verloren in het diepe geloei van de schroeven en het geratel van de tanks. Er kwam geen einde aan het canvas, dat boven Moskou verscheurd werd.

„Negentien... twintig... zeventwintig... tweeënveertig...", telde Belik. „Drieënveertig... vijftig!"

„Het is een echte dreadnought!" zei de omroeper luid. „Het heeft vier geschutskoepels. De ruiten van ons gebouw rinkelen."

Ze staken de lamp aan. Sloten de luiken. Acht soldaten — Siberiërs, Bjelorussen, Oekraïners — stonden op het Plein, ze zagen alles: Stalin met opgeheven hand op het granieten platvorm, de eindeloze mensenstroom verlicht door de zon, de roodgardisten met grijze slapen, de Volkscommissarissen, de trotse bouwers van de Moskouse ondergrondse, de leden van de Academie, oude wevers, kinderen op de schouders van hun vaders, de honderdduizenden gezichten, die naar het Kremlin opzagen.

Ze zouden op het Rode Plein zijn blijven staan tot het eind van de plechtigheid, maar de radio-batterij zakte merkbaar af; het geluid werd zwakker en zwakker alsof de afstand tot Moskou groter en groter werd, als tot het einde van de wereld. Tenslotte zweeg de luidspreker.

„Semitsjasni, Koelkow en Oewarow op patrouille!" riep de dienstdoende onderofficier.

Het zachte bellen van de veldtelefoon wekte Doebach uit zijn lichte slaap. Terwijl hij zijn ogen opende, stak hij zijn hand uit naar de hoorn. 't Was de schildwacht bij het hek.

„Twee vrouwen met een paard en wagen wensen u persoonlijk te spreken. Zal ik ze binnen laten?”

„Laat ze binnenkomen”, zei de commandant, terwijl hij met zijn hand over de ogen wreef, om wakker te worden. Hij had een oud leerboek voor zelfstudie van de Engelse taal liggen lezen. De schijn van de lamp werd zwakker — strepen ochtendlicht kwamen door de luiken naar binnen.

Doebach was al in de kleren nog eer de schildwacht het hek weer achter de vrouwen gesloten had. Hij richtte zijn zaklantaarn op ze, toen de deur opening.

De éne, die het pluimvee verzorgde in de naaste kolchos, kende hij. Hij had vaak genoeg zitten praten met deze uitstekende huisvrouw en geluisterd naar het lange verhaal over haar man, die door toedoen van de interventie-legers verdronken was in een bijt in het ijs. Ze kende een onfeilbaar middel tegen schaaftwonden en wormen bij runderen. Doebach vroeg haar zonder aarzelen om raad.

Maar haar metgezellin herkende hij eerst niet, een jong meisje met een nors, angstig gezicht, gekleed in een gewatteerde jas en juchtleren mannen-laarzen.

„Wat vreselijk!” zei Pilipenko zodra de commandant in het portaal verscheen. „O! Moeder van mij! O, komt u gauw, kameraad commandant!”

„Waar is al die drukte voor?” vroeg Doebach. „Waar hebt u die zware stokken vandaan gehaald?”

„O, mijn God! Als u eens wist... Kijkt u toch!”

Met de stokken nog in haar hand liep ze naar de kar en trok het stro weg. Een paar spillebenen in loshangende puttees, een korte, groene jas en het ge-

zicht van een Japanse infanterist, dat strak stond van angst, vertoonden zich aan zijn ogen. De man was met de leidsels vastgebonden en half gestikt in de pet, die hem als een prop in de mond geduwd was.

„Hier is die ellendeling!” zei de vrouw, hijgend van opwinding. „En hier is zijn sabel. Die smerige rat heeft mijn kleren stuk gescheurd!”

Toen begon ze, luid jammerend, haar geschiedenis te vertellen.

Ze was met haar dochter op weg naar de stad. Het meisje was onder de schapevacht in slaap gevallen... Ze gingen door het Eikendal... Nee, niet bij de molen... Ze was zelf ingedommeld. Opeens komt daar deze ellendeling, deze schorpioen, deze smerige rat met een sabel, deze Japanse officier en zegt...”

„Kom op het bureau”, stelde Doebach aan Pilipenko voor.

De vrouw sprak zo luid, dat de mannen uit de barakken kwamen toelopen, zonder zich de tijd te gunnen, zich aan te kleden.

De aanblik van Doebachs bureau met paperassen en een inktpot van malachiet, (een geschenk van een steengroeve uit de Oeral), dwongen Pilipenko om een meer officiële toon aan te slaan... „Laat de commandant alles opschrijven en laat hij het maar aan de maarschalk zelf vertellen. Als Gapka er niet geweest was, zou ze in het bos dood gebleven zijn en de spion zou de brug hebben opgeblazen... Toen ze haar paard had ingehouden, had hij haar in het Russisch gevraagd waar Kocsjowka lag en toen was hij opeens als een dolleman met zijn sabel op haar afgekomen. De officier had alleen haar hals geschaafd en haar leren jak opengereten. Ze vielen samen in de kar, boven op Gapka en in haar slaap had het meisje de Japanner zo stevig beetgepakt, dat hij zijn sabel had laten vallen. Hij had Gapka in haar arm gekrabd en gebeten

maar toch was het de vrouwen gelukt om de officier met de leidsels te binden.

„Het is een soldaat”, merkte Doebach op.

De nog niet oude vrouw met bontlaarzen en een open leren jak, dat een stevige hals bloot liet, keek naar de gevangene.

„En ik zeg, dat hij officier is”, hield ze vol. „Heb ik geen gelijk, dochter?”

„Officier”, zei Gapka en keek eerbiedig naar haar moeder.

„Hij verstaat Russisch...”

„Skosi mo vakarimasen”, kan niet verstaan, zei de soldaat haastig. „Ik ben verdwaald.”

„Dat spreekt vanzelf”, merkte Doebach op. „Het is vier kilometer van hier naar de grens.”

„Zo is het genoeg!” schreeuwde Pilipenko en keek woedend naar het kort geknipte haar van de soldaat. „Ik weet wel beter. Ik kan de rangen onderscheiden. Drie sterren is een officier en een streep is een kapitein.”

„Moeder”, zei Gapka opeens zachtjes. „Misschien is hij wel dol.”

Ze wees angstig op de schrammen op haar stevige, bruine arm. Schrik en angst om haar dochter brachten Pilipenko aan het huilen.

Ilka's verzorgster Stepanida Semjonowna kalmeerde de vrouwen. Ze nam ze mee naar haar kamer, wast de schrammen met een aftreksel van valkruid en zette theewater op.

Ze zaten een hele tijd alle bijzonderheden van de overval te bespreken en wachtten op Doebach. Pilipenko haalde nog eens op hoe vijftien jaar geleden de Japanners een bijt in het ijs gehakt en haar man daar in gestopt hadden. De Argoen was maar ondiep en de wind had de sneeuw van het ijs geblazen en iedereen kon haar Ignat van onder het ijs naar de zon zien kij-

ken. Overdag had ze het lijk er niet uit durven hakken, maar 's nachts was ze er met een kaars en een bijl naartoe gegaan en had haar man, stijf bevroren als een blok, thuisgebracht en op de binnenplaats begraven.

Ze wendde zich naar Gapka om te laten zien hoe goed ze haar dochter toch had opgevoed, maar het meisje had niet naar het gesprek geluisterd. Ze was op de divan van de commandant in slaap gevallen en alles omtrent de officier en de beet in haar arm vergeten.

TWAALFDE HOOFDSTUK

Het werd licht. Uit het droge gras kwamen kreten van fazanten. De noordenwind — die de dag aankondigde — ruiste krachtig door het Eikendal; de overrijpe eikels vielen kletterend op de grond.

De soldaten huiverden, languit in het berijpte gras liggend. Ze wreven hun oren met hun wollen handschoenen en probeerden de panden van hun korte jassen over hun knieën te trekken. Maar de luitenant deed demonstratief zijn geiteleren wanten uit. Hij zat op zijn hurken en wekte de bewondering van de korporaals door zijn gehardheid; van tijd tot tijd stak hij zijn handen in de zakken, waarin twee fluwelen kussentjes zaten.

Akita was nog niet terug. De beste tijd ging voorbij en het met wodka opgewekte geduld verging. De luitenant had twee soldaten opgedragen om zonder leven te maken de grenspaal uit te graven en hem in het gras te leggen. Nu keek Amakasoe geërgerd naar de paal. Die kleinigheid was toch niet waard een halve compagnie twee uur lang te laten kou lijden!

Hij sloot zijn ogen en probeerde zich voor te stellen, wat er nu verder zou gebeuren... Omtrent het

aanbreken van de dag zou hij de verkennings-afdeling teruggedreven hebben en op de hoofdweg aangekomen zijn. De machinegeweer-nesten zouden twee kilometer meer links blijven. De grenspost zou hardnekkig vechten; de Russen waren gewoon in het defensief te gaan... Omtrent die tijd zou de kolonel post factum verslag van de gebeurtenissen ontvangen hebben. Hij kon zich duidelijk het daarop volgende communiqué van de Sowjet-ambassadeur voorstellen, dat met kleine letters in de avondbladen zou staan en de ontwijkende, verraste toon van het antwoord van de minister.

Alleen voorzichtigheid hield Amakasoe terug. Gezond verstand is het wapen van de sterke.

Amakasoe twijfelde toch enigszins. De stilte van de vijand was gevaarlijker dan het ratelen van machinegeweren.

Eindelijk verscheen korporaal Akita met een uitvoerig, maar onsamenhangend verhaal. Hij en Miyako waren het gehele bos doorgelopen van de zoutmoerassen tot de grenspost. Ze hadden geen patrouilles ontmoet. Door de ramen van de grenspost was geen licht te zien geweest. Toen waren ze elkaar kwijtgeraakt... Ze hadden een boerenwagen voorbij zien gaan.

„Waarom een boerenwagen?” vroeg de luitenant geïrriteerd.

„Hij rook naar hooi en twee vrouwen zaten er op te praten.”

„Jij ruikt naar stommigheid!”

„Het is niet aan mij u tegen te spreken, luitenant.”

„Waar is Miyako? Denk eens goed na... nou?”

„Misschien is hij verdwaald”, zei de korporaal, na even te hebben nagedacht. „Hij is misschien verdwaald en wacht op het daglicht om zich te oriënteren.”

't Was duidelijk, dat de verkenning mislukt was, maar ze konden nu niet langer wachten. Amakasoe gaf het bevel tot de aanval.

Twee doffe explosies deden de wachtcommandant van zijn stoel opspringen. Dat was een sein dat Semitsjasni's patrouille met granaten gaf en betekende: „Gevaar! Verwachten hulp! De grens is overschreden!”

De mannen wierpen hun dekens af en sprongen van hun britsen. Ze maakten geen licht; ze konden alles in 't donker vinden, snel grepen ze geweren en sabels, gespten de patroontassen en granaten aan hun koppels. 't Gestamp van hun met ijzer beslagen laarzen, het getik van geweergrendels en het geruis van cape's was in 't donker te horen. Of ze nu net waren gaan slapen of al een hele wacht gerust hadden, allen grepen naar hun wapens en renden naar de binnenplaats, terwijl ze hun jassen onder het lopen aanschooten.

Ze handelden met de snelheid en nauwkeurigheid die alleen grenswachten en zeelieden eigen is.

Binnen één minuut had een escouade de loopgraven voor de post betrokken; na nog drie was een detachement cavalerie met machinegeweren aan hun zadels in galop onderweg naar de zoutmoerassen.

Het signaal van Semitsjasni, dat twee kilometers ver te horen was, bereikte de naastbij gelegen grenspost als een echo. De mannen van de post bij Kazatsjka zadelden hun paarden al, toen de mannen van de wacht in Gremoesji alarm sloegen. Ook zij vonden alles in 't donker: de mausers, de zadels, de machinegeweer-patronen, de paden, de beste kuilen voor de scherpschutters en de heuvels, waarop ze honderden malen geoefend hadden.

Goed afgerichte honden werden over de paden geleid. Ruiters galoppeerden de hellingen af, sprongen over beken en hindernissen van drijfhout. Mitrailleur-schutters versmolten met de rotsen en de pijnbomen, of verdwenen in het gras.

Tenslotte hoorden dozijnen mannen een verspreid, vaag geluid — alsof spechten afgesproken hadden, elkaar in de nacht te roepen. Een half uur was verlopen. De grensposten in de omgeving, die talrijke patrouilles uitgezonden hadden, bleven in spanning afwachten. Geen post mocht alle manschappen wegzenden en zich zelf daardoor te veel bloot geven.

Plotseling steeg een groene raket omhoog, beschreef langzaam een grote boog en wierp een spookachtig licht over de toppen van de eiken en op de open plekken. Eén ogenblik verstomden de spechten, maar toen werd het kloppen nog heviger. Doebach telefoneerde met de commandant van het detachement: „Het sneeuwt in Minsk”, zei hij kalm. De commandant was zo geïnteresseerd in dit weerbericht, dat hij het onmiddellijk doorgaf aan de cavalerie en aan een vliegveld, 100 km van de grens.

„Twee eskadrons naar Minsk. Snel!” beval hij het cavalerie-regiment. „Ik waarschuw, dat er sneeuw valt in Minsk”, meldde hij aan de commandant van het vliegveld.

„Het zal dooien”, was het laconieke antwoord.

...verder bleef het rustig in de kuststreek. Dorsmachines ratelden in de velden rondom Tsjernigowka. Vissers uit Poset kozen zee, vloekend op de kou. In de dokken aan de Amoer werkten elektrische lasers in de open lucht en maakten sterren, die helderder waren dan Wega en Sirius. De piloot van een postvliegtuig zag de vurige adem van dozijnen locomotieven, die olie uit Bakoe, staal uit Marioepol, druiven uit Tasjkent, leerboeken, en auto's uit Moskou aan-

voerden. Op zestig kilometer van het gevecht stak een visser een meer over om in het naaste dorp thee te ruilen tegen eekhoornbont. Hij maakte de stomme vis-sen aan het schrikken met zijn riemen en zong, ver-heugd over de rust van de herfstmorgen, een lied.

Geen enkel dekzeil werd die nacht van de kanon-nen in de versterkte zone genomen.

De Moederheuvel had de vorm van een kozakken-zadel — een brede heuvel bedekt met hard gras, hij lag tussen het Rijstdal en het Geitendal. De rechter-kant van het zadel werd geflankeerd door een rivier; links lag een plek begroeid met bosbessenstruiken en het zoutmoeras, een ruw stuk land, vertrapt en omge-woeld door de wilde dieren.

Naakte dwergeiken stonden aan de andere kant van de grens, gescheiden van de heuvel door een breed stuk weiland. Het gras op de wei en op de heu-vels was nog nooit gemaaid. De roestkleurige aarde, die nog nooit de ploeg gevoeld had, bezat nog zijn oerkracht. Braamstruiken groeiden zo hoog als een paard en madeliefjes zo weelderig als zonnebloemen; wilde zuring, lelies, muurkruid, ganzevoet, boterbloe-men en wilde rozen wedijverden in kracht en kleur en in de meedogenloosheid, waarmee ze elkaar verstik-ten. Soms wonnen de madeliefjes en dan leek de wei kuis en streng. Andere keren ontstak de rozemarijn de weide in purperen vlammen of de goudbloemen verguldden de heuvels met koperkleurig geel. In de herfst verwelkte die bonte schakering tot een dik, stof-fig tapijt.

...de cavalerie steeg af bij het rijstveld achter de heuvel. Weldra openden de drie machinegeweren het vuur op het Japanse peloton op zij van de heuvel. Zo werd de tang geopend en de patrouille van Semi-

tsjasni, die tegen de grond gedrukt was door het vuur van de Japanse machinegeweren, kreeg bewegingsvrijheid.

Het duurde lang eer Korzj weer op adem kwam, nadat hij zich had laten vallen in het harde gras tussen de rotsen. Zijn hart sloeg wild na de dolle galop. Ze hadden hun paarden tot het uiterste aangezet en toch waren ze te laat gekomen. Koelkow, de voorzanger en redacteur van de muurkrant, een timmerman uit Tambow, lag voorover, zijn handen grepen krampachtig in het gras en zijn wang was tegen de aarde gedrukt, als luisterde hij of ze kwamen. Ognews arm lag in een vreemde houding met een kogelwond.

Belik lag met Bars, de estafette-hond, naast Korzj. Het alarm had zelfs de kok uit de keuken gehaald, hij had geen tijd gehad om zijn schort af te doen. Nu hielp hij de mitrailleur-schutters. Snel sloot hij de uitlaatpijp aan, zette de patroonkist op zijn plaats en hielp Korzj de band inzetten.

De drie machinegeweren kamden het gras achter de zoutmoerassen uit. Het Japanse antwoord van de andere kant van de wei weerklonk duidelijk. Kogels stieten af op de vlakke leistenen achter hen.

Een half uur ging zo voorbij. Opeens sprong Doebach, die een meter of twintig achter Korzj lag, over-eind en riep: „Stop!”

Het machinegeweer sputterde en stopte. Een fatterige soldaat met een helm op en een korte jas aan, kwam uit het Eikendal en zwaaide een witte vlag. Het gras reikte tot de helm, die als een schildpad op het water leek te dobberen. Klissen hingen aan zijn uniform.

De infanterist klauterde tegen de heuvel op en overhandigde Doebach zwijgend een briefje.

Het was in 't Russisch geschreven in blokletters. Het klonk belachelijk: